

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Metodika vyšetřování specifických případů vražd
(se zaměřením na případy, v nichž pachatel předstírá, že jde
o sebevraždu oběti)**

ŠTĚPÁNKA ZÁHOROVÁ

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jan Musil, CSc.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 30. 04. 2021

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 190 099 znaků včetně mezer.

V Praze 30. 04. 2021

Štěpánka Záhorová

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce prof. JUDr. Janu Musilovi, CSc. za podnětné připomínky a rady při jejím zpracování.

Obsah

Úvod	1
1 Odlišnosti pojmů vražda a sebevražda z právního hlediska	3
1.1 Vražda.....	3
1.2 sebevražda	5
2 Okolnosti, které mohou pachatele vést k fingování sebevražedného jednání.....	7
3 Shodné způsoby usmrcení vyskytující se u vražd a sebevražd.....	9
3.1 Způsoby spáchání vraždy jako prvky kriminalistické charakteristiky	9
3.1.1 Podle stupně připravenosti	9
3.1.2 Podle výskytu zbraně	10
3.1.3 Podle mechanismu usmrcení	11
3.1.4 Podle způsobu utajování.....	11
3.2 Způsoby spáchání sebevraždy	13
4 Kriminalistické stopy v případech vražd a sebevražd.....	16
4.1 Typické stopy na těle oběti v případech vražd a sebevražd.....	19
4.1.1 Stopy mechanického násilí.....	21
4.1.1.1 Poranění ostrým předmětem	21
4.1.1.2 Poranění tupým předmětem	24
4.1.1.3 Udušení	25
4.1.1.4 Střelná poranění	28
4.1.2 Stopy intoxikace	29
4.2 Typické a rozdílné stopy na místě činu v případech vražd a sebevražd.....	31
4.2.1 Daktyloskopické stopy	34
4.2.2 Biologické stopy.....	36

4.2.3	Trasologické stopy	37
4.2.4	Balistické stopy	38
4.3	Typické pachatelem podvržené a změněné stopy a jiné důkazy v případech fingování sebevraždy	39
5	Jednotlivé vyšetřovací úkony, jimiž se prověřuje verze o možném fingování sebevraždy ...	42
5.1	Ohledání místa nálezu mrtvoly a těla oběti	43
5.1.1	Ohledání místa nálezu mrtvoly	44
5.1.2	Ohledání těla oběti	48
5.2	Pitva obětí	50
5.3	Vyšetřovací experiment	53
5.4	Výslech obviněného a svědků	56
5.4.1	Výslech obviněného	57
5.4.2	Výslech svědků	58
5.5	Jiné expertízy	60
6	Vybrané kauzy s existencí dvou vyšetřovacích verzí	64
6.1	Pobodán u Vltavy	64
6.2	Pod schodištěm	65
6.3	Pod okny	66
6.4	Na stromě.....	67
6.5	Oběšena v bytě.....	68
6.6	Manželé Stodolovi	69
6.7	Zastřelen vlastní zbraní.....	70
	Závěr.....	71
	Seznam použitých zdrojů	73
	Abstrakt	77
	Abstract	78

Úvod

Nejcennější hodnotou, kterou český právní řád chrání, je bezesporu lidský život. V návaznosti na tuto tezi je možné tvrdit, že jedním z nejvýznamnějších práv, které každý člověk má, je právo na život. Trestní zákoník uvádí různé druhy zásahu do tohoto práva, z nichž nejzávažnější je trestný čin vraždy. Tento čin předpokládá cizí zavinění a je s ním spojena trestní odpovědnost pachatele. Z pohledu kriminalistiky je trestný čin vraždy často velmi podobný sebevraždě, ale z hlediska práva je mezi nimi zásadní rozdíl. Sebevražda spočívá v tom, že se poškozený o svůj život připraví sám. Z toho vyplývá, že takový čin není trestným činem podle trestního zákoníku, a že za jeho spáchání nikdo trestně odpovědný není. Výjimku tvoří účast jiné osoby na sebevraždě.

I přes tyto významné rozdíly mají oba činy určité velmi podobné znaky a svými mechanismy se od sebe příliš neliší. Při vyšetřování je mezi nimi velmi úzká hranice. Kriminalisté musí klást velký důraz na vyhledávání, zajišťování a vyhodnocování stop a ostatních důkazů na místě činu. Veškeré poznatky získané z vyšetřování musí vyhodnocovat ve vzájemné souvislosti a konstatovat sebevraždu mohou až v případě, že o způsobu provedení činu, příčině smrti a ostatních okolnostech není pochyb. Špatné posouzení případu znamená závažné pochybení vyšetřovatelů, v jehož důsledku nedojde k nalezení a potrestání pachatele, který může být dalším nebezpečím pro společnost.

Při vybírání tématu mé diplomové práce jsem byla překvapena, jak málo zdrojů tuto závažnou problematiku uceleně zpracovává. V každé odborné literatuře samozřejmě nechybí části srovnávající různé stopy a důkazy typické pro vraždy a sebevraždy, ale souhrnná práce, která by se zabývala pouze touto problematikou, spojovala by aspekty vyšetřování z pohledu kriminalistiky i soudního lékařství, a byla by aktuálnějšího data, se mi do rukou nedostala. Z toho důvodu jsem se rozhodla napsat diplomovou práci s názvem *Metodika vyšetřování specifických případů vražd (se zaměřením na případy, v nichž pachatel předstírá, že jde o sebevraždu oběti)*. Cílem mé práce není vytvořit souhrnnou obecnou metodiku vyšetřování vražd, ale upozornit na specifika charakteristická pro vyšetřování vražd, jež se jeví jako sebevraždy, a odlišit tyto inscenace od skutečných sebevražd.

Diplomovou práci rozdělím na pět teoretických kapitol a jednu závěrečnou, kde uvedenou teorii doplním o konkrétní případy z praxe. Práci se budu snažit strukturovat podle systému, který nabízí všechny kriminalistické metodiky, aby vyšetřovatelům poskytly určitý doporučený

postup, který mohou použít v kriminalistické praxi. Některé části obecné metodiky však do své práce úmyslně nezařadím, abych měla větší prostor zabývat se těmi nejpodstatnějšími, mezi které patří typické způsoby usmrcení, typické a rozdílné kriminalistické stopy a jednotlivé vyšetřovací úkony v případech vražd a sebevražd.

V první kapitole se budu zabývat definicí a charakteristikou pojmů vražda a sebevražda z pohledu trestního práva a kriminalistiky. Ve druhé kapitole se budu věnovat okolnostem, které mohou pachatele vražd vést k inscenacím sebevražd. Třetí kapitola bude obsahovat typické způsoby páchaní vražd a sebevražd. Jádro celé diplomové práce bude tvořit čtvrtá kapitola, ve které se budu zabývat kriminalistickými stopami vyskytujícími se v případech vražd a sebevražd. Tuto kapitolu rozdělím na stopy, které se vyskytují na těle oběti a na ty, které se nacházejí na místě činu. Pokusím se stopy systematicky roztrždit do logických celků a přinést tak na tuto problematiku ucelený pohled. V této kapitole bych ráda uvedla nejen to, jaké jsou typické a rozdílné stopy v případech vražd a sebevražd, ale i to, jaké jsou nejčastější podvržené stopy v případech inscenací. V páté kapitole budou uvedeny jednotlivé vyšetřovací úkony a jejich odlišnosti v případech vražd a sebevražd. V závěrečné kapitole doplním teoretický základ mé práce konkrétními příklady z kriminalistické praxe.

Své poznatky budu čerpat především z odborné literatury, článků z odborných časopisů jako je Kriminalistika a Kriminalistický sborník, z právních předpisů a jejich komentářů.

1 Odlišnosti pojmů vražda a sebevražda z právního hlediska

1.1 Vražda

Vražda jako úmyslné usmrcení člověka patří mezi trestné činy směřující proti lidskému životu. Spolu s lidským zdravím jde o hodnoty, které mají nejvyšší společenský význam a které je nutné chránit. Východiskem této ochrany je článek 6 Listiny základních práv a svobod, který mimo jiné stanovuje, že každý má právo na život a nikdo nesmí být života zbaven. Podrobněji je ochrana těchto hodnot zakotvena v trestním zákoníku v hlavě I., která je rozdělena na trestné činy proti životu a trestné činy proti zdraví. Kromě samotné vraždy do kategorie trestných činů proti životu patří zabití, vražda novorozeného dítěte matkou, usmrcení z nedbalosti a účast na sebevraždě. V případě prvních dvou uvedených jde o privilegované skutkové podstaty.

Trestný čin vraždy ve smyslu §140 trestního zákoníku rozlišujeme na vraždu prostou a vraždu s rozmyslem nebo po předchozím uvážení. Jde o dvě samostatné skutkové podstaty. **Prostá vražda** je vymezena negativně jako úmyslné usmrcení člověka bez rozmyslu nebo předchozího uvážení, které zároveň nebylo spácháno v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného.¹ Důvodová zpráva ji definuje jako jednání v náhlém hnutí mysli. Přísnější sankce jsou ukládány za úmyslné usmrcení **s rozmyslem** nebo **po předchozím uvážení**. Podle důvodové zprávy nelze tyto dva pojmy ztotožňovat. Každý z nich má odlišný význam. Rozmysl je definován jako myšlenková činnost pachatele, která může být pouze ve formě velmi krátké úvahy. Zatímco předchozím uvážením se rozumí pachatelovo celkové zhodnocení důvodů, proč se trestný čin vraždy chystá spáchat a vytvoření plánu.²

Objektem trestného činu vraždy je lidský život. Tento pojem je pro účely trestního práva nutné jednoznačně definovat. Za počátek lidského života je označována ta fáze porodu, ve které dítě začne opouštět tělo matky. Konec života je podle lékařské vědy formulován jako tzv. biologická smrt mozku. Jde o stav, kdy již není možné obnovit všechny životní funkce. Pokud tedy například dojde jen ke smrti klinické a lékařům se včas podaří životní funkce obnovit, nejedná se o trestný čin vraždy, ale pouze o pokus trestného činu vraždy.

¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017, s. 523-532.

² Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. zákoník [online]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqga4v6nbql5shu&rowIndex=0#>.

Objektivní stránkou činu je jednání pachatele, které vede k usmrcení. Rozhodující není způsob, ani prostředky, ale následek. Jednání může spočívat jak v konání, tak v opomenutí. Opomenutí ve smyslu §112 trestního zákoníku znamená nevykonání určité právní povinnosti. Aby tedy byla v takovém případě naplněna objektivní stránka trestného činu vraždy musí pachatel, kterému je uložena zvláštní povinnost zabránit smrti, jednat s úmyslem usmrtit. I v případě, že jednání spočívá v opomenutí, musí se jednat o čin úmyslný.

Subjektivní stránkou vraždy je vždy úmysl směřující k usmrcení. Trestný čin musí být spáchán s úmyslem jak k jednání, tak k následku.

Subjektem trestného činu vraždy může být jakákoliv trestně odpovědná osoba. Okruh pachatelů není nijak omezen. Výjimku tvoří privilegovaný trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou dle §142 trestního zákoníku, kdy subjektem může být pouze matka novorozeného dítěte.

Kvalifikovaná skutková podstata trestného činu vraždy je zakotvena v odstavci 3 a vymezuje okolnosti, které podmiňují vyšší trestní sazbu. Zákonodárce v tomto případě nerozlišuje mezi vraždou prostou a vraždou s rozmyslem nebo po předchozím uvážení. Vyšší sankce jsou uloženy bez rozdílu každému, kdo spáchá čin uvedený v odstavci 1 nebo 2:

- na dvou nebo více osobách,
- na těhotné ženě,
- na dítěti mladším patnácti let,
- na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci,
- na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinností,
- na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,
- na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,

- opětovně,
- zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,
- nebo v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky.

Od vraždy je nutné odlišovat trestný čin **zabití** ve smyslu §141 TZ, kterého se dopustí ten, kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání. V praxi to nemusí být vždy jednoduché posoudit. Pachateli je ukládán mírnější postih a také není označován jako „vrah“, což může z hlediska společnosti hrát významnou roli v jeho další životě.³

1.2 sebevražda

Z kriminalistického hlediska je nutné vyšetřovat každé usmrcení člověka, přestože nemusí jít o trestný čin. Především v situacích, kdy je případ nejasný, nebo vykazuje známky sebevraždy. Při vyšetřování případu, který se jeví jako sebevražda, je metodicky postupováno jako by šlo o vraždu. Kriminalisté mohou případ uzavřít jako sebevraždu jen, pokud spolehlivě prokážou neexistenci cizího zavinění.⁴ Sebevraždu lze definovat jako dobrovolný vědomý akt osoby s úmyslem zemřít. Od vraždy se zásadně liší především tím, že **není trestným činem**. Přesto má však závažný negativní vliv na společnost. O trestné činnosti v souvislosti s tímto fenoménem můžeme mluvit pouze, pokud někdo jiného k sebevraždě pohne nebo jinému k sebevraždě pomáhá. Tento trestný čin zákonodárce zakotvil v §144 trestního zákoníku jako **účast na sebevraždě**.⁵

Sebevražda může mít stejně jako vražda více forem. Jde o suicidální myšlení, tendence, pokus a samotný dokonáný čin. Jednotlivé formy jsou odstupňovány podle závažnosti činu. Suicidální myšlenky jsou pouhými nápady, se kterými se setká téměř každý a které zpravidla nevedou k sebevraždě. Pokud by tyto myšlenky byly konkretizovány a na jejich základě došlo

³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017, s. 523-532.

⁴ RYBÁŘ, Miroslav a kol. *Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult)*. Plzeň: Nava, 2008, s. 115.

⁵ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník* [online]. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009 [cit. 27.4.2021]. Dostupné z <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrguxhgzlcvmv3hey12mrqq#>.

k přípravě sebevražedného činu, bude se jednat o suicidální tendence. Pokusem se pak rozumí samotný sebevražedný akt, při kterém ale z určitých důvodů nedošlo k dosažení vytyčeného cíle.⁶

Sebevraždy můžeme také kategorizovat. Hlavní rozdělení závisí na **motivů sebevraha**. Podle toho, proč osoba svůj čin spáchala, dělíme sebevraždy následovně:

Spontánně emocionální sebevražda

Dochází k ní v případech, kdy v životě dané osoby dojde k určité negativní situaci, kterou není schopna unést. Dojde ke zklamání či neúspěchu v osobní či pracovní sféře, osoba přijde o zaměstnání, ztratí smysl života. Velkou roli hrají emoce a pocity.

Biologická sebevražda

Zpravidla souvisí s psychickým či fyzickým onemocněním. U psychické nemoci jsou zásadní sklony k sebevraždám, není vyloučena dědičnost těchto sklonů. Fyzické onemocnění znamená především bolest a strach z bolesti. Osoba trpí bolestmi z důvodu jiné nemoci, např. rakoviny, nebo se bojí, že bude trpět bolestmi někdy v budoucnu.

Ideologická sebevražda

Můžeme ji kategorizovat na sebevraždu ve jménu ideologie, kdy lidé zabíjejí sami sebe z důvodu zachování genů, a sebevraždu jako odmítání systému, kdy v podstatě nejde o sebevraždu v pravém slova smyslu, ale především o snahu upozornit společnost na to, že existuje nějaký problém, který by měl být vyřešen. Má sloužit ostatním jako motivace k revoltě.

Bilanční sebevražda

Nastává ve chvíli, kdy osoba zhodnotí svou vlastní životní situaci a dojde k závěru, že není únosná. Smrt vidí jako jediné výhodné řešení.⁷

⁶ KOUTEK, Jiří a Jana KOCOURKOVÁ. *Sebevražedné chování*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, s. 27-30.

⁷ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013, s. 220-221.

2 Okolnosti, které mohou pachatele vést k fingování sebevražedného jednání

Inscenace sebevraždy svědčí o úsilí pachatele zakrýt spáchanou vraždu tím, že na místě finguje jinou skutečnost než tu, která se skutečně stala. Jde o jeden z možných způsobů, jak čin utajit. Hlavním důvodem k utajování činu je především snaha pachatele nebýt odhalen, nebýt spojován se spáchaným trestným činem a vyhnout se tak trestní odpovědnosti. Pokud je totiž spáchaný čin kriminalisty vyhodnocen jako sebevražda, jeho vyšetřování je ukončeno, případ je uzavřen a nikdo se jím dál nezabývá, pokud později nevyjdou najevo jiné nové skutečnosti.

Cílem pachatele je tedy přesměrování pozornosti od skutečného způsobu spáchání činu k jiné podvržené skutečnosti.⁸ Výhodou při fingování sebevraždy je pro pachatele shodnost či podobnost určitých znaků a stop, které se v případech vražd a sebevražd vyskytují. Inscenaci lze stejně jako samotný čin dělit na **přípravenou** a **nepřípravenou**. Pokud pachatel vraždu plánuje a připravuje, můžeme předpokládat, že má dopředu připravený i způsob jejího utajení. V takovém případě je pro něj provedení inscenace většinou snazší. Z toho, že má pachatel dopředu promyšlený způsob vraždy tak, aby následně mohla odpovídat sebevraždě, vyplývá, že se během činu se může vyhnout nechtěným stopám, které by sebevraždu vylučovaly, a naopak usilovat o stopy podvržené, které ji budou dokazovat. Například zvolí takový způsob usmrcení, aby na místě činu ani na těle oběti nezanechal stopy zápasu či po obraně oběti, bude se snažit nezanechat na místě žádné stopy své přítomnosti (např. použitím rukavic), či je následně odstraní (např. vytržením podlahy), nebo naopak zanechá u oběti podvržený dopis na rozloučenou, který ji přinutil napsat či jej napsal sám, uzamkne místnost apod. Pokud čin spáchá bez přípravy, v afektu či rozrušení, bude pro něj následný pokus o inscenaci komplikovanější. S největší pravděpodobností totiž svůj čin provede způsobem, který bude těžší fingovat jako sebevraždu, na místě činu vytvoří více stop své přítomnosti a nebude mít dopředu připravené podvržené stopy, které by mohl na místě inscenovat.

Důležitou okolností pro utajení vraždy je **dostatek času**. Dostatek času musí mít pachatel jak na rozmyšlení, přípravu a samotný čin, tak i na jednání po spáchání činu, aby mohl místo činu přetvořit v místo, které bude vypadat, jako by se tam stala sebevražda. Pokud pachatel dostatek času nemá, zpravidla se o žádnou inscenaci nepokusí, nebo zinscenuje sebevraždu tak, že nebude přesvědčivá a pravý skutek bude velmi brzy odhalen. Kromě dostatku času je pro inscenaci nutné,

⁸ BÁRTA, Bohumil, Josef POLÁČEK a Jiří POUPĚ. *Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí*. Praha: Universita Karlova, 1968, s. 45.

aby předchozí spáchaná vražda byla provedena takovým **způsobem**, který je za sebevraždu možné prohlásit. Pachatel musí využít shodnosti a podobnosti některých stop, musí zanechat jen ty, které jsou pravděpodobné i pro sebevraždu a na těle nesmí zanechat známky obrany. Není možné sebevraždu fingoat, pokud tomu způsob činu neodpovídá a vylučuje veškeré ostatní možnosti kromě vraždy. Způsob, kterým byl čin spáchán, musí připouštět více verzí, tedy i sebevraždu. Například pokud pachatel usmrtí oběť velkou bodnou ranou směřovanou do oblasti zad, nebude možné takový čin inscenovat jako sebevraždu, protože samotná poškozená osoba by takového činu nebyla fyzicky schopna.⁹

Hlavním důvodem pro inscenaci je zpravidla blízký **vztah mezi obětí a pachatelem**, nebo spojitost pachatele s **místem činu**. Pachatel zpravidla nemá důvod fingoat čin, pokud nebyl s osobou v blízkém vztahu, nebo jej nespáchal na místě činu, které je s ním neodmyslitelně spjato. Pachatel tedy přistupuje k inscenaci sebevraždy například pokud spáchal vraždu manželky, matky, blízkého spolupracovníka či svého spolubydlícího, nebo v případě, že spáchal čin například v místě svého bydliště. Pro pachatele není žádoucí, aby byl zařazen mezi hlavní podezřelé, což by v takových případech bylo velmi pravděpodobné. Další významnou okolností pro inscenaci je možnost fingoat **motiv sebevraždy**, zejména podvrženým dopisem. Situaci pachatele usnadňují případy, kdy oběť již během života měla suicidální sklony, o sebevraždě mluvila, nebo se o ní dokonce pokusila, její zdravotní stav byl neutěšený, trpěla depresemi nebo se nacházela v tíživé životní situaci, například v neuspokojivé rodinné situaci či ve finanční tísní.¹⁰

⁹ BÁRTA, Bohumil, Josef POLÁČEK a Jiří POUPĚ. *Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí*. Praha: Universita Karlova, 1968, s. 45.

¹⁰ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezm. vyd. Praha: PA ČR, 1999, s. 65.

3 Shodné způsoby usmrcení vyskytující se u vražd a sebevražd

3.1 Způsoby spáchání vraždy jako prvky kriminalistické charakteristiky

Způsoby, jakými jsou vraždy páčány, mají komplexní charakter. Jsou tedy složeny z jednotlivých komponentů, faktorů, které popisují objektivní okolnosti spáchání činu, a které jsou ovlivněny determinanty. Tyto determinanty ovlivňují chování osob, zároveň však nebrání pachateli jednat podle vlastní vůle. Z kriminalistického pohledu jde o určitý předpoklad toho, jaký vliv mají konkrétní determinanty na způsob spáchání trestného činu.

Způsoby páčání vražd lze klasifikovat na obecné a specifické. **Obecné** jsou ty, které se vyskytují téměř u všech trestných činů. A **specifické** ty, jejichž vlastnosti jsou typické pouze pro trestný čin vraždy. Teorie zpravidla dělí způsoby páčání vražd podle těchto kritérií:

- stupeň připravenosti,
- použití zbraně,
- volba způsobu usmrcení,
- utajování.¹¹

3.1.1 Podle stupně připravenosti

Podle existence či neexistence přípravy činu klasifikujeme vraždy na připravované a nepřipravované. Jan Stach tyto kategorie ještě rozšiřuje a z důvodu rozvoje organizované kriminality rozděluje připravované vraždy na připravované jednotlivcem a připravované organizovanou skupinou.¹² **Nepřipravované** vraždy se vyznačují tím, že od pojetí myšlenky spáchat trestný čin do uskutečnění útoku uplyne velmi krátká doba. Zpravidla velkou roli u nich hrají emoce a pocity, není výjimkou, že k takovým útokům dochází v afektu, za určité velmi vyhocené situace. Nevýhodou pro pachatele je, že se ocitne v situaci, kterou předem neplánoval a musí ji vyřešit na místě. Většinou tyto způsoby nejsou úspěšné, protože pachatel zanechává poměrně velké množství stop. To se děje z několika důvodů. Tím prvním mohou být nepříznivé okolnosti, za kterých pachatel čin spáchal. Použil nástroj, které měl při sobě, nebo nepoužil žádný, na oběti se vyskytují známky po útoku a obraně, existují očití svědci, pachatel nemá alibi. Dalším

¹¹ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 2. rozš. vyd. Praha: PA ČR, 1996, s. 58-59.

¹² STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha: PA ČR, 2005, s. 15-16.

důvodem mohou být osobní vztahy mezi obětí a pachatelem. U nepřipravených vražd je často základem osobní konflikt, hádka či rodinná rozepře. Tento způsob vražd je typický mezi blízkými příbuznými jako jsou rodiče a děti nebo manželé. Neúspěch může zapříčinit také fakt, že se pachatelé dopouštějí nepřipravených vražd pod vlivem omamných látek, nebo fakt, že vražda je jen řešením nenadálé situace, do které se pachatel dostal během jiné trestné činnosti.¹³

Na rozdíl od předchozí kategorie je u **připravovaných** vražd doba, která uplyne od myšlenky spáchat vraždu až do samotného činu, značná. Pachatel během této doby trestný čin připravuje. Příprava spočívá především ve výběru vhodné oběti, mapování jejího pohybu, zvyklostí, chování, navázání kontaktu s obětí, vytvoření příznivých podmínek pro spáchání trestného činu, výběru místa a doby spáchání, opatření zbraně, zajištění alibi a v sestavení následného plánu, který může zahrnovat inscenace jiných situací, redukcí stop či ukrytí a přemístění mrtvol. Tyto plány mohou pozměnit okolnosti na místě činu nebo pachatelovy schopnosti, vlastnosti a jeho vztah k oběti. Obecně je však pachatel ve fázi plánování trestného činu důsledný, a tím zpravidla komplikuje vyšetřování.¹⁴

3.1.2 Podle výskytu zbraně

Vražda spáchaná **bez užití zbraně** je taková, při které pachatel nepoužil žádný konkrétní nástroj. Často se tento způsob vyskytuje u vražd nepřipravených. Zpravidla jde o vraždu spáchanou rdoušením oběti, podáním jedu, utopením oběti, nebo spáchanou jakýmkoliv úkonem, při kterém pachatel použije pouze své končetiny a tělo. Oproti tomu vražda, při které pachatel **zbraň použije**, je velmi často vraždou připravenou. Spáchání trestného činu se zbraní definuje §118 trestního zákoníku, který uvádí: „*Trestný čin je spáchán se zbraní, jestliže pachatel nebo s jeho vědomím některý ze spolupachatelů užije zbraně k útoku, k překonání nebo zamezení odporu anebo jestliže ji k tomu účelu má u sebe; zbraní se tu rozumí, pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším.*“ Z toho vyplývá, že zbraní není myšlena pouze zbraň střelná, ale naopak zákonodárce tento pojem rozšiřuje a řadí pod něj i bodnořezné nástroje jako jsou nože, dýky, nůžky, sečné zbraně, tedy sekery, kosačky, nebo obyčejné předměty od tyčí a palic až po věci v domácnosti, provazy a kusy oblečení. Při vyšetřování zpravidla není těžké zbraň obecně identifikovat ze zanechaných stop na

¹³ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha: PA ČR, 2005, s. 15-16.

¹⁴ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 2. rozš. vyd. Praha: PA ČR, 1996, s. 59-60.

místě činu. Důraz je kladen na určení druhu zbraně, která byla pachatelem použita, na její konkrétní užití a dostupnost. Tyto poznatky mohou vést ke snadnější identifikaci pachatele.¹⁵

3.1.3 Podle mechanismu usmrcení

Pachatel vždy zvolí způsob usmrcení podle svých možností, motivu a cíle. Jednotlivé mechanismy usmrcení vykazují charakteristické stopy, díky kterým je možné objasnit, jak byla vražda spáchána. Určení povahy a intenzity útoku může vést k odlišení vraždy od sebevraždy. Základní mechanismy usmrcení můžeme rozdělit do tří kategorií:

- fyzikální
- chemické a fyzikálně chemické
- jiné

Pod **fyzikální** mechanismy spadají faktory mechanické, tedy řezné rány, strangulace, střelné rány, dále faktory tepelné, ať už jde o vysoké či nízké teploty, a usmrcení elektrickým proudem. **Chemickými** faktory jsou typicky jedy, léky a chemikálie ohrožující život. Mohou být podávány ústy nebo prostřednictvím injekcí. Ojedinele se vyskytují případy polití obětí. Do poslední kategorie patří faktory **biologické**, jako je nedostatek inzulínu a vyhladovění, nebo **psychické**, např. vyčerpání.¹⁶

3.1.4 Podle způsobu utajování

Rozhodnutí o utajení provedeného činu je ovlivněno především časovými možnostmi pachatele. Dostatek času je základním předpokladem pro to, aby mohl být trestný čin vraždy utajen bezchybně a tělo oběti se nikdy nenašlo. V praxi existuje zanedbatelné množství případů, kdy byl čin posuzován jako vražda ve smyslu §140 trestního zákona bez nalezeného těla oběti. O jednoduché způsoby utajení jde v případě, že pachatel nemá k oběti bližší vztah. Pokud mezi pachatelem a obětí ale jisté pojitko existuje, pachatel se uchyluje spíše k složitějším metodám utajování. Jeho osoba totiž bude zcela jistě zahrnuta do okruhu podezřelých.¹⁷

¹⁵ KONRÁD, Zdeněk a Viktor PORADA. *Metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů*. Praha: Armex, 1996, s. 10.

¹⁶ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 2. rozš. vyd. Praha: PA ČR, 1996, s. 61-62.

¹⁷ Tamtéž.

Způsoby utajování zahrnují ty, které se **přímo týkají těla zavražděné osoby** a ty, které se týkají jiných skutečností. Do první zmíněné kategorie patří:

Ukrytí mrtvoly

Cílem pachatele je ukryt mrtvolu tak, aby nebyla nalezena vůbec, nebo aby byla nalezena až za určitou dobu, která mu poskytne lepší podmínky pro vytvoření alibi, zahlazení ostatních stop, ovlivnění svědků. Pozdější nalezení těla vyšetřování značným způsobem komplikuje. Určení příčiny smrti a času spáchání činu je komplikovanější i výpovědi svědků jsou po delší době více zastřené a nepřesné.

Přemístění mrtvoly

Přemístěním mrtvoly se pachatel snaží o zamaskování místa činu a o umístění těla na jiné pro něj bezpečné místo, které by nezavedlo vyšetřující orgán přímo k jeho osobě. Pachateli nejde primárně o ukrytí těla a o to, aby nebylo nalezeno vůbec, ale aby nebylo nalezeno na konkrétním místě. Děje se tak především, pokud je osoba pachatele s místem činu neodmyslitelně spjatá. Například pokud byla vražda spáchaná v pachatelově bytové jednotce, garáži, autě, restauraci.¹⁸

Rozčlenění mrtvoly

K rozčlenění mrtvoly se pachatel uchyluje v případech, kdy je pro něj nemožné ukryt nebo přemístit celé tělo. Pachatel po spáchání činu tělo rozdělí a zbaví se postupně jednotlivých částí. Typické je to u vražd, které byly spáchány na místech, kde se pachatel pohybuje, např. v jeho bytě. Toto následné rozčlenění nazýváme defenzivním. Je opakem ofenzivního rozčleňování, které je součástí fáze útoku a slouží především k uspokojení pachatele.

Devastace mrtvoly

K úplnému zničení mrtvoly dochází velmi zřídka. Pachatel se nejčastěji snaží tělo spálit nebo na místě činu založit požár za účelem znesnadnění identifikace osoby. Tento uzpůsob utajení je pro pachatele náročný a málo kdy vede k úspěchu.¹⁹

Mezi způsoby utajování vraždy, které se **týkají jiných skutečností než těla oběti**, patří nejčastěji ničení stop, ztěžování identifikace osoby a vytváření nových stop a inscenací. Devastace stop je jednoduchým způsobem, jak znesnadnit identifikaci mrtvoly a zároveň odvést pozornost od své osoby. Cílem je nefigurovat mezi podezřelými osobami. Nejčastěji dojde k tomu, že

¹⁸ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha: PA ČR, 2005, s. 19-20.

¹⁹ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013, s. 177.

pachatel oběti odebere osobní doklady, charakteristické předměty nebo léky. V jiných případech se pachatel snaží vytvořit nové stopy a nové situace, které mají vzbudit dojem, že trestný čin byl spáchán jiným způsobem. Tyto inscenace jsou vědomým jednáním pachatele a můžeme je rozdělit následovně:

Inscenace nenásilné smrti

Vytvoření představy, že zavražděná osoba zemřela z přirozených příčin. Na těle oběti nesmí být žádné známky násilí. Tuto inscenaci lze použít především v případě vraždy otravou.

Inscenace nešťastné nehody

Vyvolání dojmu, že osoba zemřela v důsledku vlastní neopatrnosti či nešikovnosti. Typicky se pachatel snaží zinscenovat pád ze schodů, stromu, pod auto, či zasažení elektrickým proudem.

Inscenace nutné obrany

Pachatel se snaží vyvolat dojem, že byl obětí napaden a pouze se bránil. Zpravidla i sám sobě způsobí nějaké zranění.

Inscenace jiného motivu

Pachatel předstírá jiný motiv trestného činu, aby nebyl zařazen do okruhu podezřelých. Zejména se jedná o motiv loupežný nebo sexuální.

Inscenace sebevraždy

Pachatel se snaží co nejvíce využít faktu, že sebevraždy a vraždy často vykazují stejné stopy. Nejčastěji se jako sebevraždy inscenují případy, kdy byla oběť usmrcena rdoušením, oběšením, udušením či utopením. Při vyšetřování musí být přistoupeno k zjišťování tzv. negativních okolností, které znamenají neexistenci motivu sebevraždy. Význam je kladen především na motiv oběti, zda měla důvod spáchat sebevraždu, na stopy, které přibližují průběh celé události, a na příčinu smrti.²⁰

3.2 Způsoby spáchání sebevraždy

Způsoby páchání sebevražd jsou závislé na mnoha faktorech, které se týkají konkrétní osoby. Jde především o věk, pohlaví a dostupné prostředky. Sebevrah zpravidla bývá determinován společností, ve kterém žije, svým vzděláním, pracovním prostředím, náboženským vyznáním

²⁰ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 2. rozš. vyd. Praha: PA ČR, 1996, s. 62.

a časovým obdobím. Z údajů Českého statistického úřadu vyplývá, že nejčastějším způsobem je sebevražda oběšením. Tato kategorie zásadně převládá nad ostatními především u mužského pohlaví. Dalším častým způsobem je u mužů zastřelení, následuje skok z výšky, skok pod auto a otrávení. Oproti tomu u žen hned po oběšení následuje otrávení, skok z výše a skok pod auto a zastřelení má pouze zanedbatelné procento.²¹

Stejně jako u vražd lze způsoby sebevražd určitým způsobem dělit. V následující části se budu držet kategorizace stejné jako je uváděna u vražd a porovná ji se způsoby páchání sebevražd. Způsoby páchání sebevražd lze tedy rozdělit na připravené a nepřipravené. Sebevražda je vědomé a dobrovolné ukončení života. Osoba, která se rozhodne sebevraždu spáchat, může mít plán a své jednání dopředu **připravené** a promyšlené. To je typické pro sebevraždy ideologické a bilanční. Na druhou stranu existují i sebevraždy, u kterých je velmi krátký čas mezi rozhodnutím tento čin spáchat a jeho provedením. **Nepřipravené** sebevraždy jsou typické pro situace, kdy osoba jedná v afektu nebo pod vlivem emocí. Jde tedy o sebevraždy spontánně emocionální. Může se jednat i o případy, kdy je sebevražda následkem trestné činnosti. Osoba je vyděšená z toho, co spáchala a rozhodne se situaci vyřešit tím, že se zabije. Další kategorií je spáchání činu **se zbraní** nebo **beze zbraně**. Z dat Českého statistického úřadu vyplývá, že užití střelné zbraně patří mezi způsoby sebevražd, které nejsou zcela převládající, a které se vyskytují více u mužů. Sebevraždy spáchané beze zbraně jsou tedy kategorií obecně převažující. Jedná se primárně o oběšení, otrávení, skok z výšky nebo skok pod auto.

Zásadním z hlediska vyšetřování je dělení sebevražd **podle mechanismu usmrcení**. Jakým způsobem ke smrti došlo, jaké nástroje a jak byly užity, jaká síla byla použita, to vše jsou poznatky, ze kterých lze odvozovat, zda došlo v konkrétním případě k vraždě či sebevraždě. Kategorizace mechanismů usmrcení je stejná jako u vražd. Použijeme-li opět data Českého statistického úřadu, můžeme u způsobu páchání sebevražd konstatovat značnou převahu fyzikálních mechanismů, a to u obou pohlaví. Z dat ale také vyplývá specifikum pro ženské pohlaví. Ženy zpravidla jednájí méně agresivním způsobem než muži. Častěji volí chemické mechanismy.²² O něco komplikovanější je problematika dělení způsobů spáchání sebevraždy z hlediska **utajení**. Na jedné straně by se dalo předpokládat, že osoba, která se rozhodne spáchat sebevraždu, zpravidla nemá důvod svoji smrt tajit. Z právního hlediska se nedopustila trestného činu. Přesto musíme vzít v úvahu i důvody etické, psychologické a sociální. Situaci, kdy chce sebevrah svým jednáním navodit dojem, že šlo

²¹ Sebevraždy. ČSÚ. Český statistický úřad [online]. [cit. 27.4.2021]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/sebevrazdy_zaj.

²² Tamtéž.

o smrt přirozenou, o nešťastnou náhodu či dokonce vraždu, lze označit za pokus o utajení sebevraždy. K takovému jednání může dojít v případech, kdy sebevrah nechce traumatizovat pozůstalé, nebo je vystavit určitému odsouzení společnosti. Samozřejmě není možné provést utajení sebevraždy stejnými způsoby jako utajení vraždy. Osoba, která spáchá sebevraždu, není následně schopná své tělo ukrýt, přemístit, rozčlenit, ani vytvořit nové stopy či zinscenovat nějakou situaci. Je ale například možné, aby sebevrah vyhledal opuštěné místo, kde jeho tělo nebude nalezeno, aby ještě před okamžikem smrti zničil nástroj, kterým čin spáchal, nebo aby odstranil veškeré stopy, které by mohly vést k jeho identifikaci. Oproti tomu mohou existovat sebevraždy **neutajované** nebo dokonce sebevraždy demonstrativní, kdy sebevrah chce, aby jeho tělo bylo nalezeno. Na závěr je nutné zdůraznit, že způsoby, jakými jsou páčány sebevraždy, zpravidla nejsou komplikované. Sebevrah sice v některých případech svůj čin dopředu zváží a připraví, potom je vyšetřování sebevraždy obtížné, častěji si ale počíná zkratkovitě a jednoduše.²³

²³ ŠTEFAN, Jiří a Jan MACH. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada, 2005, s. 153-154.

4 Kriminalistické stopy v případech vražd a sebevražd

V případech vražd a sebevražd způsoby usmrcení úzce souvisí s vytvářením kriminalistických stop. Vztah těchto dvou institutů je vzájemný. Kriminalistické stopy jsou v podstatě výsledným odrazem způsobu spáchání činu, přičemž záleží na intenzitě a strukturovanosti dané činnosti, vlastnostech a jednání pachatele i na vnějším materiálním prostředí a na vědomí lidí. Kriminalistické stopy jsou zásadním pojmem při vyšetřování trestných činů. Jejich poznání je předpokladem k vytvoření kriminalistických verzí.²⁴ Podstatou vzniku stop je teorie vzájemného působení: „*Působí-li na sebe současně dva nebo více objektů, dochází ke vzájemnému předávání informací o jednotlivých objektech navzájem.*“²⁵ Jedná se o obecnou filozofickou teorii, u které nehraje roli charakter jednotlivých objektů, které na sebe působí. K tomuto jevu dochází v každodenním životě zcela běžně, a to jak v anorganické, tak v organické přírodě, jak ve vědomí osob, tak dokonce ve vědomí zvířat. Kriminalisticky relevantní jsou však jen jevy vytvářející určitou změnu, která vznikla působením dvou systémů, tedy pachatelem a nástrojem, který použil, a místem činu spolu s předmětem útoku.²⁶ Kriminalistickou stopou je pouze ta, která má tyto vlastnosti: způsobila změnu v materiálním prostředí nebo paměti osoby, má příčinnou, místní nebo časovou souvislost s vyšetřovanou situací, je zjistitelná a odráží relevantní a využitelné informace.²⁷

Z hlediska místa vzniku můžeme stopy dělit na materiální a paměťové. Klasifikujeme je podle interakce objektu a prostředí. Objektem může být pachatel i určité prostředky. Prostor lze dělit na materiální a paměťové. Interakce mezi objektem a prostředím nemusí vždy dosáhnout takové intenzity, aby byla stopa kriminalisticky relevantní. V takovém případě jde o nepodstatný odraz. V opačném případě jednání ovlivňuje materiální okolí a vědomí osob takovým způsobem, že se jedná o odraz kriminalisticky důležitý.²⁸

Paměťové stopy se zpravidla dále nedělí. Někteří autoři je však klasifikují podle smyslů, například na stopy chuťové, zrakové a sluchové.²⁹ Stopy paměťové jsou označovány také jako

²⁴ STRAUS, Jiří a Viktor PORADA. *Teorie, metody a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 68-71.

²⁵ Tamtéž, s. 72.

²⁶ PROTIVINSKÝ, Miroslav a Karel KLVAŇA. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007, s. 12-13.

²⁷ PORADA, Viktor a Jiří STRAUS. Kriminalistická stopa. *Kriminalistika* [online]. 1999, č. 3. [cit. 27.4.2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>.

²⁸ STRAUS, Jiří a Viktor PORADA. *Teorie, metody a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 68-71.

²⁹ PORADA, Viktor a Jiří STRAUS. Kriminalistická stopa. *Kriminalistika* [online]. 1999, č. 3. [cit. 27.4.2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>.

stopy ve vědomí a vznikají zprostředkováním informace pomocí lidských smyslů, především zraku a sluchu. Jde o situace, kdy určitá osoba viděla nebo slyšela něco, co bylo kriminalisticky relevantní, a pomocí receptorů svých smyslů tuto věc „uložila“ do paměti. Paměťové stopy mají velké množství nevýhod. Není je možné objektivně vyhodnotit a ani jejich tvorba není zcela objasněna. Některé jsou zcela trvalé a jiné mohou být pouze střednědobé či krátkodobé. Zásadní vliv na proces vzniku paměťových stop má konkrétní osoba, v jejímž vědomí se tyto stopy nachází. Každý člověk má jinou schopnost zapamatovat si a následně si vybavit informace. Intenzita paměťové stopy se liší i podle konkrétní osoby. Například osoba neslyšící neposkytne informaci o zvuku, nevidomá neposkytne vizuální informaci. Naopak ale mohou poskytnout čichovou nebo hmatovou stopu. Zásadní nevýhodou paměťové stopy je její neopakovatelné využití. Zpravidla nelze tyto stopy využít vícekrát, aniž by došlo ke zkreslení situace. Při opakovaném výslechu nové poznatky nezjistíme, spíše dojde k tomu, že si konkrétní osoba začne situaci domýšlet a utvářet podle sebe. Další nevýhodou, kterou mají tyto stopy oproti stopám materiálními, je jejich přístupnost. Obecně totiž nejsou volně přístupné a záleží na konkrétní osobě, zda informaci chce nebo může sdělit. Po smrti osoby jsou tyto stopy ztraceny úplně.³⁰ Paměťové stopy jsou důležité při velkém množství vyšetřovacích úkonů, především při výslechu svědků, obětí a pachatele, při vyšetřovacím experimentu či při rekognici.³¹ Svědci jako osoby, kteří se s pachatelem setkali před spácháním či po spáchání vraždy, mohou vypovídat o situaci v níž pachatele viděli, o jeho chování, vyjadřování nebo o opatřování zbraně. Klíčovou osobou vyšetřování je očitý svědek. Jde o osobu, která byla přítomna nebo sledovala průběh vraždy či její části. Svědectví může mít důležitou roli při rozlišování vraždy od sebevraždy. V případě podezření na sebevraždu je od svědků nutné získávat informace o motivu sebevraha, jaký měl k činu důvod a zda o něm někdy mluvil. V případě neúspěšného pokusu vraždy může být svědkem přímo oběť. Nenahraditelnou je paměťová stopa ve vědomí pachatele, který vnímá celou situaci velmi intenzivně a po spáchání vraždy se k činu často vrací.

Materiální stopy jsou při vyšetřování vražd a sebevražd nejdůležitějším aspektem. Díky své nezávislosti na konkrétní osobě je lze na rozdíl od paměťových stop považovat za velmi objektivní. Dají se zkoumat a využívat opakovaně a jsou relativně snadno přístupné. Těchto stop existuje velká řada a v teorii se tak můžeme setkat s ne úplně úspěšnou snahou vytvořit kompletní výčet a kategorizovat je. Místo toho máme jen velké množství dělení stop podle různých aspektů. Mezi

³⁰ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 58-66.

³¹ HESS, Ladislav. K významu paměťové stopy. *Kriminalistika* [online]. 2003, č. 4. [cit. 27.4.2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>.

ty nejdůležitější patří dělení materiálních stop z hlediska stavby objektu, vzhledu, pohybu nebo velikosti objektu.³² Mezi materiální stopy patří stopy na těle oběti, stopy na místě činu, na místě nálezu mrtvolky i na místě přípravy vraždy. Zejména stopy obsahující informaci o vnější a vnitřní stavbě objektů, o působení tepelné a elektrické energie a chemických procesů, o dynamickém průběhu události, o činnostech, které byly spáchány až po smrti oběti a pachové stopy.³³

Mezi stopy obsahující **vnější vlastnosti** objektu zařazujeme především stopy statické, které dále dělíme na plošné a objemové. Plošnými stopami jsou otisky a odtisky, které způsobují navrstvení nebo odvrstvení materiálu. Typicky se jedná o potní otisky prstů na skleněné nebo jiné desce nebo o odtisky prstů z určitého zaprášeného povrchu. Plošnou stopou je také stopa tzv. periferní neboli obrysová. Ta se vyznačuje zanecháním tvaru konkrétního předmětu na místě činu. Například sejmutí předmětu ze zaprášené poličky. Objemové stopy se naopak vyznačují vytvořením plastického útvaru, tedy vtiskem. Mezi nejčastější patří vtisky podrážky boty do zeminy, asfaltu či jiného materiálu. Do kategorie stop, které obsahují informaci o vnější stavbě objektu, patří i stopy dynamické, které taktéž kategorizujeme na stopy plošné a objemové. Stopy dynamické jsou odrazem určitého pohybu. Zaznamenávají dráhu předmětu, z níž pak lze vyčíst, jakým způsobem byl předmět užit, jaké množství energie muselo být k jeho použití potřeba, a pomáhají tak zpravidla dešifrovat okolnosti trestného činu nebo jeho provedení. Plošnými stopami v tomto případě jsou určitá navrstvení materiálu na místě činu, například vytvořená brzdná dráha od pneumatiky na pevném povrchu, nebo naopak odvrstvení při sedření povrchu vozovky. Objemovými stopami jsou prostorové rýhy, zářezy, sešinutí nebo zhmoždění. Jde například o deformaci materiálu ostrým předmětem, páčidlem nebo o promáčknutí plechu karoserie auta.

Stopami, které zahrnují informaci o **vnitřní stavbě** objektu, jsou jednotlivé útržky látek pevných (vlasy, textilní vlákna, úlomky apod.), stopy látek kapalných (krev, ejakulát, drogy, toxické tekutiny apod.) a látek plyných (pach pachatele, pach výbušnin apod.). Dynamický průběh událostí je zaznamenán stopami, které nesou informaci o funkčních a pohybových vlastnostech odráženého objektu. Do této kategorie spadají především stopy chůze, běhu, rukopisu, hlasu a řeči.³⁴

³² PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 58-66.

³³ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004, s. 77-78

³⁴ PROTIVINSKÝ, Miroslav a Karel KLVAŇA. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007, s. 15-19.

Stop v případech vraždy a sebevraždy bývá zpravidla velké množství. Nalezneme je na místě činu i na místě přípravy činu, popř. na místě nálezu mrtvoly. V následující části své práce se budu zabývat pouze materiálními stopami na těle oběti a na místě činu. Typické stopy, které se v případech vražd a sebevražd vyskytují, jsou zejména stopy násilí na těle, stopy daktyloskopické, biologické, trasologické, balistické a mechanické. Uvedené stopy tvoří pouze demonstrativní výběr. Na místě činu se samozřejmě mohou vyskytovat i jiné kriminalisticky relevantní stopy.³⁵

4.1 Typické stopy na těle oběti v případech vražd a sebevražd

Stopy násilí nalezené na těle oběti jsou jedny z nejvýznamnějších stop pro vyšetřování. Pomocí těchto stop znalci nejprve určí, zda v konkrétním případě došlo k smrti násilné či nenásilné. Nenásilnou smrtí je zejména smrt přirozená, bez cizího či osobního úmyslného zavinění. Vraždy a sebevraždy tak patří do první zmíněné kategorie.³⁶

Stopy na těle vyhledává a zajišťuje soudní znalec z oboru soudního lékařství během prohlídky na místě činu a během následné pitvy. Následně stopy slouží kriminalistům jako podklady pro posouzení případu a k jeho právní kvalifikaci. Rozhodnout, zda jde o vraždu, sebevraždu či náhodu, patří do kompetence orgánů činných v trestním řízení, nikoliv do kompetence lékaře.³⁷ Zásadním úkonem lékaře je **určení příčiny smrti**. Příčinou smrti může být pouze poranění, které bylo spácháno zaživa, které má tzv. vitální reakci. Neexistence vitální reakce je také jedním z důkazů toho, že si rány poškozený nemohl způsobit sám, protože byly způsobeny po smrti.³⁸ **Vitální reakce** neboli reakce živého organismu na projevené násilí je většinou spojena s aktivitou krevního oběhu. Významnými ukazateli vitální reakce jsou krevní výrony, které je však nutno pečlivě odlišovat od posmrtného zabarvení tkáně, nedokrvenost orgánů, smrštění okrajů ran, vdechnutí krve a různých úlomků jiné hmoty nebo stopy hojení zranění. Kromě prokázání vitální reakce je úkolem znalců i určení stáří jednotlivých poranění. Tyto informace pomáhají kriminalistům určit, zda rány na těle s vyšetřovanou vraždou či sebevraždou přímo souvisí či jde o poranění vzniklé určitý čas před činem a souvisí s vraždou nepřímo, nebo zda s ní nesouvisí vůbec.³⁹

³⁵ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezm. vyd. Praha: PA ČR, 1999, s. 65-66.

³⁶ DOGOŠI, Michal a Jiří HRBEK. *Soudní lékařství pro policisty a vyšetřovatele*. Praha: PA ČR, 1997, s. 26-27.

³⁷ ŠTEFAN, Jiří a Jan MACH. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada, 2005, s. 34.

³⁸ STREJČ, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. V Praze: C.H. Beck, 2000, s. 24.

³⁹ Tamtéž, s. 28-30.

Ke smrti osoby nemusí dojít okamžitě po poranění těla. Zjištění příčiny smrti je důležité i pro určení, zda a jakým způsobem po poranění byl poškozený schopen nějakého jednání. V případě poranění hlavy a mozku dochází ke smrti velmi rychle a umírající zpravidla není žádného jednání schopen. Výjimkou mohou být střelná poranění, kdy střela přímo nezasáhne významná centra a cévy mozku. Při zasažení srdce a plic dokáže poraněná osoba často ještě určitý čas jednat.⁴⁰ U bodných a řezných ran je okamžik smrti závislý na umístění rány na těle a na jejím charakteru. Zpravidla dochází ke smrti postupným vykrvácením a osoba může být určitého jednání schopna. Z kriminalistického hlediska je **doba mezi poraněním a smrtí** velmi významná. Poraněný může znehodnotit či úplně zničit určité důkazy tím, že se přemístí, ukryje, zahodí či zničí nástroj, kterým byl čin spáchán, nebo zahradí určité stopy. To znamená, že pokud nebyl na místě činu nalezen nástroj, kterým byl čin spáchán, nelze automaticky vyloučit sebevraždu. I sebevrah mohl mít po svém činu čas nástroj zahodit či zničit. Stejně tak se mohl po poranění stihnout přemístit na jiné místo. A místo, kde byl nalezen mrtvý, tak nelze považovat za místo činu.⁴¹ Významné mohou být i zlomeniny, které předurčují, zda se mohl poraněný pohybovat a jak. Zda chodil, kulhal nebo se třeba plazil. Jde o další důkazy při rozlišování vraždy od sebevraždy.⁴²

Pro vyšetřování je zásadní zjistit **úrazový mechanismus**. K jeho určení slouží informace o umístění rány, zda je na místech dostupných či nedostupných, o velikosti rány i o jejím stáří. Mnohé o mechanismu mohou prozradit různé oděrky na těle, krevní podlitiny a jiné částice cizích látek v ráně. Podle stop násilí, které jsou na těle nalezeny, je v některých případech možné určit druh nástroje, kterým byl čin spáchán, zda byl ostrý či tupý, a také to, jakým směrem na něj bylo působeno a s jakou silou.⁴³

Stopy násilí na těle lze dělit podle toho, zda vznikly působením mechanickým, chemickým či fyzikálním. Pro páchaní vražd a sebevražd jsou zásadní první dvě kategorie. Stopy **mechanického násilí** jsou ty, které byly způsobeny ostrým předmětem, tupým předmětem, střelnou zbraní, nebo dušením. Ty, které vznikají působením **chemických faktorů**, jsou například stopy po otravách či po předávkování. Do poslední kategorie patří stopy po působení **fyzikálních faktorů**, tedy stopy způsobené extrémními teplotami či tlakem.⁴⁴

⁴⁰ KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 96-97.

⁴¹ Tamtéž, s. 102-103.

⁴² Tamtéž, s. 96-97.

⁴³ ŠTEFAN, Jiří a Jan MACH. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada, 2005, s. 134-135.

⁴⁴ KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 97.

4.1.1 Stopy mechanického násilí

V případech **vražd** se stopy mechanického násilí mohou vyskytovat na jakémkoliv místě na těle. Svým umístěním se tedy zásadně liší od stop v případě sebevražd. Pro ty je naopak typické, že se vyskytují pouze na dostupných místech, aby bylo možné je způsobit vlastní rukou. Pokud se tedy rány nacházejí na místech nedostupných, je možné vyloučit domněnku o spáchání sebevraždy. Při činu, který byl spáchán zastřelením, hraje podobnou roli i vzdálenost. Sebevrah si zpravidla není schopen způsobit ránu z větší vzdálenosti.⁴⁵ Přesto existují některé výjimky. Jaromír Tesař například uvádí situaci, kdy sebevrah upnul pistoli do svěráku a za spoušť zatáhl dlouhým provázkem.⁴⁶ Některé úrazové mechanismy v případech sebevraždy ale nejsou možné vůbec, například se osoba není schopná sama zardousit. Typickou známkou toho, že spáchaný čin je vraždou, jsou stopy sebeobrany na těle a stopy zápasu na místě činu. Ovšem i v případech vraždy mohou tyto stopy chybět. Zejména pokud byla oběť usmrcena ve spánku nebo pokud byla její obrana znemožněna útokem pachatele zezadu.

V případech **sebevražd** je významnou informací to, zda byl sebevrah pravák či levák, rány na těle tomu musí odpovídat. U leváků najdeme rány zpravidla na pravé straně těla a u praváků naopak. Je velmi pravděpodobné, že pokud se rány budou vyskytovat na opačné straně, čin, který byl spáchán nebude sebevražda, ale vražda inscenovaná jako sebevražda. Na rozdíl od vražd jsou rány v případech sebevražd zpravidla vedeny proti obnaženému tělu. Při sebevraždách opakovaných, pokud byl první pokus neúspěšný, nacházíme na těle více druhů násilí. V takovém případě totiž často dochází ke kombinování různých úrazových mechanismů. Například zastřelení se a následný skok z výšky.⁴⁷

4.1.1.1 Poranění ostrým předmětem

Stopy, které vznikají při poranění ostrým předmětem mají podobu řezných, bodných či sečných ran. V některých případech na těle můžeme najít kombinaci těchto stop. U vražd jde typicky o rány bodnořezné.

Řezné rány

Řezné rány jsou způsobeny přiložením ostrého nástroje k povrchu těla a jeho následným tahem za působení určitého tlaku. Typickým nástrojem je nůž, žiletka, odlomená část skla či pila.

⁴⁵ ŠTEFAN, Jiří a Jan MACH. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada, 2005, s. 147-154.

⁴⁶ TESAŘ, Jaromír. *Soudní lékařství pro právníky*. Praha: Orbis, 1958, s. 290.

⁴⁷ ŠTEFAN, Jiří a Jan MACH. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada, 2005, s. 147-154.

Pro kriminalisty je významné, jakým směrem nástroj působil a jakým mechanismem mohly tyto rány vzniknout. Odpovědi na tyto otázky lze získat ze samotného vzhledu rány. Ten je u řezné rány vždy podélný, poměrně úzký, hloubka rány zpravidla nepřevyšuje její délku. Veškeré úhly jsou ostré. Rány bývají nejhlubší uprostřed nebo na straně, v jejímž směru byl řez veden. Řez se může lišit podle ostří nástroje. U pily například nebudou okraje rány hladké, ale naopak na nich najdeme určité zuby.

V případech **vraždy** najdeme řezné rány nejčastěji na horní polovině těla. Samozřejmě se mohou vyskytovat i kdekoli jinde. Na rozdíl od sebevraha, není vrah limitován dostupností pouze některých míst. Pro vraždu tedy svědčí větší množství ran na různých místech po těle, které jsou vedeny z různých směrů, většinou přes oblečení. Vrah zpravidla neztrácí čas svlékáním oběti. Rány způsobené vrahem bývají od počátku hluboké.⁴⁸ Pokud ostří při poranění krku pronikne až do páteře, lze téměř s jistotou vyloučit sebevraždu.⁴⁹ Existují i případy, kdy k usmrcení stačí pouze jedna rána. Řezné rány jsou často kombinovány s ranami bodnými. Na těle mohou být známky obrany. Zpravidla jde o řezné rány v oblasti dlaní, prstů a zápěstí, způsobené snahou oběti odvrátit útok pachatele, zachytit zbraň či si alespoň bránit citlivá místa. Typickým příkladem vraždy, kterou nelze zaměnit za sebevraždu, je situace, kdy bylo tělo řeznými ranami rozčleněno na více kusů až po smrti z důvodu snadnějšího utajení činu.

Pro **sebevraždy** jsou řezné rány typické. Musí se nacházet na dostupných místech, u leváků zpravidla na pravé straně těla a u praváků zpravidla na levé straně těla. Na těle chybí známky obrany a poranění se nachází většinou na obnažených částech těla. Sebevrah nevede rány přes oblečení, ale přímo na kůži. Často tyto rány začínají pouze lehkým naříznutím kůže, kterým sebevrazi zjišťují, jakou bolest mohou očekávat. Sebevraždy se vyznačují větším množstvím paralelních řezných ran, z nichž jsou některé pouze povrchové. Je důležité zaměřit pozornost i na starší již zahojené rány, po kterých vznikly jizvy. Ty podpoří verzi o sebevraždě.⁵⁰ Důkazem sebevraždy jsou i krevní stříkance na ruce usmrceného, kterou držel zbraň. Sebevrah obvykle čin páchá v sedě či ve stoje a často před zrcadlem, aby viděl, kudy vede řezný nástroj.⁵¹

⁴⁸ STREJC, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. V Praze: C.H. Beck, 2000, s. 45-47.

⁴⁹ KLIMUS, František a Zdeněk KREJČÍ. Zamyšlení nad posuzováním násilné smrti. *Kriminalistický sborník*, 2013, č. 4., s. 54.

⁵⁰ STREJC, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. V Praze: C.H. Beck, 2000, s. 45-47.

⁵¹ BÁRTA, Bohumil, Josef POLÁČEK a Jiří POUPĚ. *Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí*. Praha: Universita Karlova, 1968, s. 12.

Bodné rány

Bodné rány jsou způsobeny vyvinutím určité síly na špičku ostrého nástroje, která je přiložena k tělu. Tímto nástrojem je typicky nůž, z důvodu dostupnosti jde nejčastěji o nůž kuchyňský. Rány však mohou být způsobeny i jinými ostrými předměty s hrotem, například různými tyčemi. Oproti řezným ranám téměř vždy hloubka převyšuje šířku. Bodná rána má vždy vbod, od kterého vede bodný kanál. Někdy může dojít k úplnému průniku těla a v takových případech na druhé straně bodného kanálu nacházíme výbod. Délku použitého nástroje většinou nelze přesně odhadnout, záleží na individuální pružnosti těla poškozeného a síle útočníka. Vzhled bodné rány je závislý na použitém nástroji. Nůž s jedním ostřím zanechá v ráně jeden úhel ostrý, druhý tupý. Zatímco dvě ostří zanechají oba úhly ostré. Jiný předmět, například tyč, pak nezanechá žádné ostré úhly. V případech, kdy je následně po vbodnutí nůž z rány vytažen, nebo kdy dojde k jeho určitému sklonu během činu, může být kůže okolo bodné rány i naříznuta. V takovém případě mluvíme o kombinaci dvou druhů ran, o bodnořezných ranách.

Vraždy se vyznačují větším množstvím hlubokých bodných ran, které jsou rozmístěny neuspořádaně kdekoliv po těle, často v oblasti zad. Jsou vedeny různými směry a přes oblečení. Častý je i výskyt stop obrany v oblasti rukou.

Sebevraždy se naopak vyznačují menším počtem paralelních bodných ran, které jsou umístěny na odhalených místech dostupných vlastní rukou. Zpravidla jde o místa, u kterých sebevrah předpokládá, že povedou k jisté smrti. Často bodné rány najdeme v oblasti břicha, hrudníku a krku.⁵²

Sečné rány

Sečné rány jsou způsobeny nárazem nástroje s ostrým povrchem na tělo. Typickými nástroji jsou sekery, sekáček, kosa, rýč či motyka. Ve většině případů jsou sečné rány velmi hluboké a ve tvaru klínu. Kromě tkáně, kterou prostoupí, poškodí i kosti. V některých případech dochází i k úplnému odtěti tkáně.

Sečné rány jsou příznačné spíše pro vraždy než pro sebevraždy. Takový způsob **sebevraždy** je ojedinělý a zpravidla se vyskytuje jen u osob duševně chorých. V takové situaci jsou rány vedeny zpravidla do temene hlavy, popřípadě do jiných pro sebevraha dostupných míst. Rány nebývají hluboké a smrt tímto způsobem zpravidla trvá delší dobu. Naopak **vraždy** se vyznačují

⁵² KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 102-103.

několika ranami do oblasti hlavy a krku a jsou často tak hluboké, že dochází ke zlomeninám lebky či k odtěti celých částí těla.⁵³

4.1.1.2 Poranění tupým předmětem

Kromě stop, které na těle zanechá ostrý předmět, na něm téměř vždy najdeme také poranění způsobená předmětem tupým. Tato poranění mohou ale nemusí být hlavní příčinou smrti. Kromě úmyslného činu mohou tato poranění vzniknout náhodou, mohou být známkou obrany či existovat ještě před činem a s činem nemusí vůbec souviset.⁵⁴ V některých případech jsou součástí útoku, tedy způsobené určitou aktivní silou, v jiných vznikají v důsledku činu, tedy pasivním nárazem těla na jakoukoliv tupou věc či na zem. Často jsou tyto dvě možnosti kombinovány.⁵⁵

Podle síly, která na tělo působila, můžeme tato poranění dělit na povrchní pohmoždění, oděrky, krevní podlitiny, trzně zhmžděné rány, tupá poranění vnitřních orgánů a zlomeniny. V případech vražd a sebevražd je zásadní zjistit, jejich stáří, a zda byly způsobeny zaživa nebo posmrtně, abychom mohli určit, zda s činem souvisí či nikoliv. Kožní oděrky vzniklé zaživa jsou červenohnědé. V případě, že vznikly delší dobu před smrtí, se začínají hojit a vytváří strup. Ty, které vznikly po smrti, jsou žlutě až medově zbarvené. Plošný tvar oděrek na povrchu větší části těla bude dokazovat manipulaci s osobou, její tažení po zemi. U krevních podlitin, které vznikají násilím bez narušení pokožky, se stáří určuje podle jejich barvy. Po vzniku má výron barvu fialovou až hnědou, ta se mění na zelenožlutou a následně pouze žlutou.⁵⁶ Běžně jeho zmizení trvá přibližně měsíc. Vznik krevní podlitiny značí vitální reakci, zpravidla vznikají zaživa. V některých případech však mohou vzniknout i krátce po smrti v oblasti posmrtných skvrn.⁵⁷ Trzně zhmžděné rány jsou způsobeny dopadem tupého předmětu na tělo, čímž dojde k prasknutí kůže. Tyto rány se na rozdíl od ran, které jsou způsobeny ostrým předmětem, vyznačují nepravidelným tvarem, neostrými úhly a nehladkým okrajem rány. Často v okolí takové rány najdeme různé oděrky.⁵⁸

Ze stop, které na těle zanechávají tupá poranění, můžeme v některých případech usuzovat úrazový mechanismus. Zpravidla nám poranění nemohou zcela osvětlit průběh činu, ale mohou potvrdit či popřít určité vyšetřovací verze, případně určit, která je více pravděpodobná. Typickou

⁵³ Tamtéž, s. 104-105.

⁵⁴ KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 106.

⁵⁵ STREJČ, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. V Praze: C.H. Beck, 2000, s. 33.

⁵⁶ KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 108-110.

⁵⁷ ŠTEFAN, Jiří a Jan MACH. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada, 2005, s. 42-43.

⁵⁸ KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 110-112.

vraždou způsobenou tupým předmětem je vražda **utlučením**. Mnohočetné stopy násilí v takových případech nalezneme především v oblasti hlavy. Smrt nastává z důvodu mozkolebečního poranění.⁵⁹ Vražda provedená tímto způsobem se vyznačuje trzně zhmžděnými rány, často otevřenými, a částicemi cizích těles v ráně. Tyto rány vznikají za pomoci různých předmětů, zejména kamene, cihly, kladiva či samotnými pěstmi pachatele. Nástroj identifikujeme podle vzhledu rány a úlomků použitého nástroje.⁶⁰ Sebevraždy utlučením nejsou časté. Je obtížné způsobit sám sobě rány takové intenzity, aby došlo ke smrti. Může k nim však dojít tloučením hlavou do zdi. Vznikají tak pukliny na lebečních kostech a švech. Mezi další mechanismy vzniku tupých poranění patří **pády z výšky** a **pády pod vlak**. U těch je důležité pečlivě zkoumat, zda se jednalo o pád či skok, jak k němu došlo, místo, kde k němu došlo a odkud a kam osoba padala. Pády z výšky i pod vlak jsou typické pro sebevraždy. Vraždy ale nelze vyloučit. Pro vraždy svědčí stopy útoku na těle, například různé krevní podlitiny od ran pěstí, podlitiny v oblasti krku, které vypovídají o rdošení. U pádu z výšky i jiných pádů, například ze schodů, se za pomoci biomechaniky pádu zkoumá a zjišťuje, zda mohla osoba tímto způsobem spadnout sama, nebo ji někdo musel shodit. Čin může být samozřejmě i vraždou. V obou případech může být sebevražda totiž pouze inscenována. Vrah buď usmrtí svou oběť přímo pádem, nebo oběť usmrtí jiným způsobem a mrtvolu následně shodí z výšky nebo položí na koleje.⁶¹ Významným důkazem, že jde o inscenaci sebevraždy, budou například krevní stopy neodpovídající způsobu poranění a určení doby smrti nesouhlasící s časy průjezdu vlaků na této koleji.⁶²

4.1.1.3 Udušení

Pro vyšetřování vražd a sebevražd jsou zásadní vnější příčiny udušení, které nejčastěji vznikají těmito mechanismy: oběšením, uškrcením, zardoušením, utopením.

Dušením dochází ke smrti osoby zpravidla do deseti minut. Mezi významné stopy na těle, které signalizují udušení patří zejména tmavěfialové skvrny, zbarvení obličeje do modra a drobné tečky krevních výronů na kůži obličeje. Tyto stopy jsou viditelné již při prohlídce těla. Následná pitva v případech dušení prokáže mimo jiné tmavou řídkou krev, překrvené orgány a mozkové tkáně. Tyto stopy zpravidla nejsou natolik charakteristické, aby mohly kriminalistům a znalcům

⁵⁹ STREJČ, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. V Praze: C.H. Beck, 2000, s. 41-45.

⁶⁰ KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 110-112.

⁶¹ STREJČ, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. V Praze: C.H. Beck, 2000, s. 41-45.

⁶² BÁRTA, Bohumil, Josef POLÁČEK a Jiří POUPĚ. *Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí*. Praha: Universita Karlova, 1968, str. 27.

stačit samy o sobě. V případech, kdy je podezření na usmrcení udušením, musí kriminalisté nejprve vyřadit jiné příčiny smrti, než tuto verzi potvrdí.⁶³

Oběšení

K oběšení dochází za pomoci škrtidla a vlastní váhy těla. Škrtidlo, na jedné straně pevně přivázané k určitému předmětu a na straně druhé umístěné okolo krku poškozeného, je utahováno jeho vlastní vahou. Pro strangulaci není potřeba, aby osoba visela, je možné ji provést, i když osoba stojí na zemi, či dokonce sedí nebo klečí. Typickými nástroji, které se pro oběšení používají, jsou kusy provazu, lana, drátu, ale i pásy nebo elektrické šňůry. Tyto nástroje tvoří zásadní stopu, tzv. strangulační rýhu, tedy otisk použitého nástroje nacházející se na krku oběti. Ta zpravidla vede pravidelně šikmo vzhůru k závěsu. A na straně opačné k závěsu má nejhlubší průběh. Může mít různý vzhled, podle typu nástroje a množství obtočení kolem krku. I podle jejího vzhledu kriminalisté odlišují vraždu od sebevraždy. Pro **sebevraždy** je oběšení typické. **Vraždy** oběšením nejsou příliš časté. Obětí jsou obvykle osoby, které se nemají šanci bránit, děti, nemocní, nebo osoby pod vlivem omamných látek. V některých případech dochází k inscenaci sebevraždy. Následným oběšením je utajována předchozí vražda provedená jiným způsobem. Pokud se na těle najdou známky vitální reakce typické pro oběšení, lze usuzovat, že osoba zemřela na následky oběšení, ne na čin, který se stal předtím. Mezi tyto známky patří krevní výronky v okolí strangulační rýhy, stopy po krvácení v nosní dutině a v uších a posmrtné skvrny na dolní polovině těla. Pro oběšení svědčí také při pitvě nalezená zlomenina jazyky nebo štítné chrupavky. Vitální reakce nejsou vždy jednoznačným důkazem oběšení. Vždy je důležité pečlivě zkoumat i jiné stopy, které jsou nalezeny na místě činu.⁶⁴ Cenným důkazem může být odřenina vzniklá při posunutí škrtidla při zavěšení hlavy do smyčky. Sebevrah zpravidla pokládá smyčku na spodní část krku a ta nahoru „vyjede“ až působením váhy těla. Pokud se takové oděrky nenajdou, svědčí to pro vraždu a následnou inscenaci sebevraždy. Pro vraždu svědčí i netypický vzhled strangulační rýhy, kdy není ve směru od závěsu hlubší s postupným změlčováním ve směru k uzlu. To vede k domněnce, že oběť byla nejprve uškrcena a až poté pověšena.⁶⁵

Uškrcení

Uškrcení je odlišné od oběšení tím, že nedochází k utažení škrtidla vahou vlastního těla, ale jinou silou. Může jít o ruce jiné osoby, vlastní ruce nebo určitý předmět, který bude působit na

⁶³ KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 125-127.

⁶⁴ STREJČ, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. V Praze: C.H. Beck, 2000, s. 70-72.

⁶⁵ BARTA, Bohumil, Josef POLÁČEK a Jiří POUPĚ. *Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí*. Praha: Universita Karlova, 1968, s. 17.

škrtidlo. Jako škrtidlo může být použit provaz, ale i věc běžného užití, například kravata, šála či kabel. Strangulační rýha v tomto případě není vzestupná, ale naopak rovná, vedená v horizontální rovině. Zpravidla je po celé délce podobně hluboká a nachází se na krku spíše ve spodní části. Na rozdíl od oběšení je uškrcení typické především pro **vraždu**. Často bývá vražda spáchaná uškrcením spojena se sexuálním násilím a rdoušením. Na těle v případě vraždy nacházíme kromě strangulační rýhy i jiné rány vypovídající o obraně a oděrky v oblasti krku. **Sebevražda** spáchaná tímto způsobem není častá. Vyznačuje se užitím určitého předmětu k utažení škrtidla či jeho složitějším uvázáním, včetně jeho zauzlování. Sebevraždy tímto způsobem bývají vykonávány zejména v leže.⁶⁶

Zardoušení

K zardoušení dochází sevřením rukou či tlakem různých částí končetin na krk poškozeného bez použití škrtidla. Pro zardoušení je typický náleznější množství podlitin, oděrek, škrábanců a otlaků prstů v oblasti krku, především na jeho straně, v některých případech i na obličeji. Oděrky mají poloměsíčitý tvar, způsobené nehty. Na obličeji mohou být ranky způsobené při zacpávání úst z důvodu zamezení křiku oběti. Pachatel většinou není schopen vyvíjet stejný tlak na krk oběti po dlouhou dobu. Dochází tedy k občasným přerušením a tím i k prodloužení celkové doby rdoušení. Oběť má větší šanci na obranu než při škrcení, což znamená, že se na těle často vyskytuje více poranění.⁶⁷ Poranění či dokonce pokousání se mohou nacházet i na osobě pachatele, jde o známky obrany. O obraně svědčí i stopy tkáně, patřící pachateli, za nehty oběti. V případě rdoušení jde téměř vždy o **vraždu**. Nejčastěji vraždu žen.⁶⁸ Není možné, aby osoba spáchala **sebevraždu** pouze sevřením hrdla. Při rdoušení dochází k postupnému upadávání do bezvědomí a v takové fázi vždy osoba vlastní sevření uvolní. Jediná možnost, jak by mohla být spáchána sebevražda, je položení těžkého předmětu na hrdlo. Takové případy nejsou časté.⁶⁹

Utopení

Utopení znamená přerušování přísunu kyslíku do plic, které je způsobeno jakoukoliv tekutinou. Nemusí jít pouze o vodu. V úvahu připadá i nafta nebo různé oleje.⁷⁰ Utopení je typičtější pro sebevraždy než pro vraždy. K **vraždám** takovým způsobem dochází málokdy. Pokud je určité

⁶⁶ ŠTEFAN, Jiří a Jan MACH. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0931-7. Str. 62-63

⁶⁷ KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 132-134.

⁶⁸ ŠTEFAN, Jiří a Jan MACH. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada, 2005, s. 63-64.

⁶⁹ STREJČ, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. V Praze: C.H. Beck, 2000, s. 72-73.

⁷⁰ KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 138.

podezření, že osoba byla zavražděna, je nutné tuto skutečnost dokázat i jinými stopami. Těmi mohou být známky obrany na těle či stopy po rdoušení. Obecně se však tento čin nedokazuje lehce. Utopení může sloužit i k zakrytí vraždy provedené jiným způsobem. Proto je nutné zjistit, zda příčinou smrti bylo opravdu utonutí. **Sebevraždy** musí být také podloženy dalšími důkazy, například dopisem na rozloučenou či kameny v kapsách oblečení.⁷¹ Vždy je nutné vyšetřovat, zda se činu neúčastnila i jiná osoba. Podmínky vyšetřování ztěžuje fakt, že tělo ve vodě je vystaveno různým vlivům, které se podílejí na jeho rozkladu, včetně pohybu těla v proudící vodě, překonávání různých překážek, jako jsou jezy, pilíře mosty či stromy.⁷² Mezi znaky charakteristické pro utopení patří pěna u pusy utopeného, rozmáčená kůže, balónovité nafouknutí plic a také různé stopy biologického charakteru, například bahno či rostliny na těle.⁷³

4.1.1.4 Střelná poranění

Střelné rány vznikají vypálením střely ze střelné zbraně a jejím prostoupením tělem oběti. Střelné zbraně lze podle mechanismu fungování rozdělit na palné, plynové a mechanické. Pro páchaní trestných činů se častěji využívají zbraně palné. Zejména pistole či revolver. Vzhled střely závisí i na tom, jaká zbraň byla použita.⁷⁴ Podle hloubky poranění a energie rány rozlišujeme střelné rány na průstřely, zástřely a nástřely. U nástřelu se bude stopa po střele vyskytovat jen na povrchu těla. U zástřelu na těle nalezneme vstřel a v těle uvíznutou střelu. V případech průstřelu nalezneme na těle vstřel i výstřel.⁷⁵

Vstřel je místo, kde střela poruší pokožku a vnikne do těla. Vstřel má tvar kruhu nebo oválu. Oválný tvar vzniká v případech, kdy střela nevniká do tkáně přímo, ale pod určitým náklonem. Střela způsobí roztržení tkáně na mikročástice. Otvor po střele je tvořen tzv. koncentrickými lemy, na kterých nacházíme prachové stopy, částice tkáně, stopy oleje a kovu z povrchu střely nebo stopy popálenin. V případě, že je výstřel veden přes oblečení mohou některé tyto stopy chybět. To by mohlo vést k mylnému předpokladu, že došlo ke střelbě z větší vzdálenosti, a že tedy nejde o sebevraždu. Tato úvaha by nebyla správná. V takových případech je potřeba pečlivě zkoumat oblečení, kde je možné stopy takových částic najít. V případě průstřelu nalezneme na těle kromě vstřelu také **výstřel**. Tyto dva otvory jsou spojeny tzv. střelným kanálem. Aby mohl být

⁷¹ ŠTEFAN, Jiří a Jan MACH. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada, 2005, s. 68.

⁷² KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 138-140.

⁷³ STREJC, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. V Praze: C.H. Beck, 2000, s. 24.

⁷⁴ KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 141.

⁷⁵ DOGOŠI, Michal. Střelná poranění. *Kriminalistika* [online]. 2005, č. 1. [cit. 27.4.2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>.

vysvětlen mechanismus úrazu je nutné tyto dva otvory rozlišovat, což není vždy úplně snadné. Výstřel má zpravidla větší rozměr než vstřel. Součástí výstřelu mohou být různé úlomky z kostí. Můžeme na něm pozorovat tříštivý efekt, zejména pokud je povrch těla v kontaktu s pevnou podložkou. Otvor, který vznikne výstřelem, nemá na okrajích žádné odřeniny, otláčeniny ani známky povýstřelových zplodin. Při průniku střely hlavou je situace jednodušší. Na lebečních kostech je dobře vidět zvětšení otvoru ve směru střely. Při vstřelu je otvor na vnitřní straně kosti širší než na té vnější. A u výstřelu přesně naopak.⁷⁶

Při **vraždě** střelnou zbraní je zasaženou částí těla typicky oblast hlavy, hrudníku a břicha. Střelba z větší vzdálenosti téměř vždy ukazuje na vraždu. Naopak je-li stříleno zblízka, je nutné vždy pečlivě zajistit veškeré stopy. Pouze na základě této informace není možné ukončit vyšetřování jako sebevraždu. V případech vražd je zpravidla stříleno přes oblečení, zatímco sebevrazi část těla, kudy povede střela, obnažují.⁷⁷

Sebevraždy střelnou zbraní jsou typické především pro muže.⁷⁸ Střelná rána často vzniká přiložením hlavně zbraně přímo k povrchu těla. Nejčastěji do oblasti spánkové kosti, čela, brady, úst či zadní části hlavy. Vzhled rány má v takových případech větší průměr, než je samotná ráže střely a na povrchu kůže lze pozorovat obtisknutý obrys přední části hlavně. V oblasti spánku a čela často dochází k roztržení pokožky, které má hvězdicovitý tvar. Při vyšetřování sebevraždy je důležité pozorně zkoumat detaily činu, jako je skutečnost, zda byl poškozený pravák či levák a do jaké poloviny těla vystřelil, v jakém úhlu vede střelný kanál a zda je možné, aby si sám poškozený způsobil střelnou ránu v takovém úhlu, nebo zda je to fyzicky nemožné. Další důležitou stopou je existence povýstřelových zplodin a charakteristických krevních stříkanců v okolí rány a na jeho vlastní ruce. V případě střelby z větší vzdálenosti částice zplodin na povrch těla nedoletí. Zkoumáním zplodin se zabývá znalec z oboru kriminalistické balistiky.⁷⁹

4.1.2 Stopy intoxikace

Stopy násilí na těle mohou vzniknout kromě mechanických příčin také z příčin chemických. Zpravidla se jedná o otravu způsobenou jedem či předávkováním léky nebo jinými látkami. Účinek podaného jedu či jiné látky závisí na různých faktorech, jako je druh a velikost látky, způsob,

⁷⁶ STREJČ, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. V Praze: C.H. Beck, 2000, s. 49-51.

⁷⁷ KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 141-158.

⁷⁸ Sebevraždy. ČSÚ. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 27.4.2021]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/sebevrazdy_zaj.

⁷⁹ KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 141-158.

jakým je látka podána, hmotnost, věk a zdravotní stav osoby, které je dávka určena. Přítomnost jedu v organismu není vždy snadné prokázat. Mezi stopy na těle patří specifický zápach, změny ve velikosti, vzhledu a zbarvení posmrtných skvrn, stopy poleptání, nebo nález látky v žaludku. Hlavní důkazy jsou získány především laboratorním vyšetřením, které provádějí znalci z oboru soudní chemie. Vyšetření se zabývá zejména obsahem žaludku a střev a rozbořem krve a moči. Na místě činu je mimo stopy na těle třeba zajistit také zbytky nalezeného jedu v lahvičkách, na nádobí, v potravinách, i na mrtvém těle, především na rukou a v okolí rtů.⁸⁰

Vraždy, jejichž příčinou je intoxikace, nejsou typické. Je těžké je prokázat pouze prohlídkou. Mohou být snadno pokládány za náhlou srdeční smrt. Při podezření na otravu je vždy nutná pitva. V případech vražd bývá zpravidla užíván jed, který je nenápadný, má nevýraznou chuť i vůni a není jej při konzumaci možné rozpoznat. V dřívějších dobách byl pro takové vlastnosti oblíbený arzen, kterého navíc k usmrcení stačí pouze malé množství. Vrah dostává jed do těla oběti zpravidla ústy, maskovaný v potravinách a nápojích, výjimečně jehlou. V některých případech je vražda provedena postupným dávkováním jedu, a tím způsobem chronické otravy, která vede až ke smrti.⁸¹ V případech použití kyseliny vrazi jednájí převážně tak, že oběť polijí, často míří na obličej. Pokud se oběť nemůže bránit, protože například spí, vlijí jí kyselinu přímo do úst. Stopy po polížení kyselinou jsou viditelné na těle již při pouhé prohlídce. A svědčí o vraždě. Sebevrazi zpravidla tento způsob nevyhledávají.

Sebevraždy spáchané otravou jsou časté, především u žen. Sebevrazi se snaží mít jistotu, že jed zabere. Proto je v takových případech typickou stopou velká dávka jedu v těle, zpravidla přesahující množství vedoucí ke smrti. Často lze najít v okolí těla pozůstatky toxické látky.⁸² Výběr jedu u sebevrahů závisí na různých okolnostech, na zaměstnání, okolí, možnostech a zálibách. Volí zejména látky, které účinkují v co nejkratším časovém úseku a které nepůsobí bolest. Často jde o kyanidy. Smrt nastává velmi rychle a je doprovázena výkřikem. Kyanid jako jed použitý v případě vraždy připadá v úvahu pouze, pokud byl podán v hořkém likéru. Má výraznou hořkou chuť a v jiné podobě by byl příliš nápadný. U sebevrahů také často dochází k úmyslnému předávkování léky, jako jsou antidepresiva, hypnotika či analgetika. V dobách, kdy se v domácnostech běžně používal svítiplyn, byla nejtýpictější sebevraždou intoxikace oxidem uhelnatým, který byl ve svítiplynu obsažen. Oxid uhelnatý je plyn bez barvy a bez vůně. Tento

⁸⁰ KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 54-56.

⁸¹ ŠTEFAN, Jiří a Jan MACH. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada, 2005, s. 97.

⁸² STREJČ, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. V Praze: C.H. Beck, 2000, s. 56.

druh otravy zanechával výrazné stopy na posmrtných skvrnách, které byly sytě červené. V některých případech osoba otrávená svítiplynem blouznila, projevovala se pomateně, což způsobovalo zmatek a nepořádek na místě činu, který mohl působit jako stopy útoku a tím nasvědčovat vraždu. V dnešní době je otrava oxidem uhelnatým téměř vždy nešťastnou náhodou. K sebevraždám dochází ojediněle, a to působením výfukových plynů z běžícího motoru v uzavřené místnosti.⁸³

4.2 Typické a rozdílné stopy na místě činu v případech vražd a sebevražd

Místo činu, popřípadě místo nálezu mrtvoly, se často vyznačuje velkým počtem materiálních stop. Důležité pro vyšetřování jsou mikrostopy, jako stopy prachu, zeminy či jiné látky, které vyžadují zkoumání mikroskopem. Mezi další významné stopy patří stopy balistické, daktyloskopické, biologické, trasologické či mechanoskopické. Výčet těchto stop je pouze demonstrativní, na místě činu, stejně tak i na těle, se zpravidla nachází i jiné stopy, tyto však patří mezi ty nejčastější.⁸⁴

Na první pohled může místo činu, kde se odehrála vražda, vypadat stejně jako místo, kde byla spáchána sebevražda. Významnou roli při vyšetřování má **poloha oběti** na místě činu. Někdy z ní lze vyvozovat pravděpodobný úrazový mechanismus. Například pokud mrtvola ženy leží obnažená na zádech a dolní končetiny má roztažené, značí to čin sexuálně motivovaný. Také **oblečení** oběti může být ukazatelem děje, který se na místě činu odehrál. Roztrhané a zašpiněné oblečení svědčí o tažení oběti po zemi. Na oblečení mohou být ulpělé i stopy krve, ejakulátu či tkáně pachatele. V některých případech tak díky poloze a oděvu oběti můžeme vyloučit sebevraždu.⁸⁵ V jiných případech může oděv mrtvoly sebevraždu potvrdit. Například před sebevraždou skokem z výšky si sebevrazi často sundávají boty, hodinky či brýle.⁸⁶ Kromě důkladné prohlídky těla a oděvu mrtvoly je nutné pečlivě prozkoumat místo činu. V případech vražd na místě často najdeme **mechanické stopy**. Ty vznikají přemístováním předmětů, nábytku, či tažením věcí nebo těla oběti. Pachatel může ve snaze utajit čin oběť schovat pod množství nakupených předmětů, uložit do postele a zakrýt pokrývkou či schovat pod kusy nábytku. Kriminálníisté v takových případech na místě činu nachází stopy po manipulaci s předměty, čmouhy na podlaze, nebo naopak **negativní stopy** chybějících předmětů. Ukazatelem může být neexistence

⁸³ STREJČ, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. V Praze: C.H. Beck, 2000, s. 56-69.

⁸⁴ RYBÁŘ, Miroslav a kol. *Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult)*. Plzeň: Nava, 2008, s. 125-126.

⁸⁵ ŠTEFAN, Jiří a Jan MACH. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada, 2005, s. 147.

⁸⁶ VALERIÁN, Luboš a Igor DVOŘÁČEK. Okna na onen svět. *Kriminalistický sborník*, 2013, č. 2, s. 18.

prachu v místech, kde původně stál nějaký předmět. O vraždě svědčí i **stopy útoku**, jako jsou rozházené věci, rozbité předměty, nepořádek v místnosti, stopy hledání, otevřené zásuvky, otevřená dvířka skříní. Rozházeným předmětům je třeba věnovat náležitou pozornost, není vyloučené, že by některý z nich mohl být předmětem, kterým došlo k usmrcení poškozeného.⁸⁷ Na předmětech na místě činu se mohou vyskytovat daktyloskopické stopy, stopy krve a jiné biologické stopy, z toho důvodu je třeba počínat si při zkoumání a následném zajišťování těchto stop velmi opatrně. Nález krve a otisků na určitém předmětu a zároveň zjištění, že daktyloskopické otisky nepatří pouze oběti, svědčí pro vraždu. Takové stopy v případech sebevražd většinou nenajdeme.⁸⁸

Typické pro **sebevraždy** spáchané uvnitř je nalezení mrtvoly v uzamčené místnosti, která nebyla zdevastována a bylo v ní uklizeno. Avšak v případě spáchání sebevraždy intoxikací, osobou trpící duševní nemocí, či pokud si sebevrah nejdříve způsobí pouze malé poranění, může k vytvoření nepořádku v místnosti či k devastaci nábytku a předmětů dojít také. Stejně tak sebevraždu nevyklučuje roubík v ústech ani svázání rukou. Sebevrah si může roubík nasadit sám, aby se neprozradil křikem, i ruce si může svázat sám před vykonáním smrtícího úderu. Typickým místem pro sebevraždy mimo obydlené prostory jsou místa opuštěná a nesnadno dostupná. Výjimku tvoří sebevraždy demonstrativní, v takových případech sebevrazi naopak vyhledávají místa viditelná.⁸⁹ Dalšími typickými stopami, které musí kriminalisté na místě činu při nález mrtvoly uvnitř zajistit, jsou **klíče** od objektu, kde bylo nalezeno tělo, a cennosti včetně **mobilního telefonu**. Pokud nejsou nalezeny, lze předpokládat, že se na místě činu pohybovala další osoba, která je odnesla s sebou.⁹⁰ Na místě činu se také zajišťuje veškerá **zdravotnická dokumentace** poškozeného, která může být důležitou stopou a vodítkem k poznání psychického a fyzického zdraví poškozeného, ke zjištění, zda trpěl nějakými poruchami, depresemi, nevyléčitelnou nemocí či demencí, zda inklinoval k sebevraždám a zda se o ní v minulosti pokusil. Jeho zdravotní stav může totiž být jedním z motivů pro spáchání sebevraždy.⁹¹

Zbraň či jakýkoliv předmět, kterým byla způsobena smrt, a je nalezen poblíž mrtvého těla či dokonce v ruce mrtvého, může vést k předpokladu, že jde o sebevraždu. Takový důkaz sám o sobě nemůže být důkazem sebevraždy. Pachatel vraždy totiž může vložением předmětu do rukou oběti sebevraždu zinscenovat. V první řadě je vždy nutné zjistit, zda daný předmět mohl způsobit

⁸⁷ STREJČ, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. Praha: Karolinum, 1991, s. 19-20.

⁸⁸ ŠTEFAN, Jiří a Jan MACH. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada, 2005, s. 154.

⁸⁹ STREJČ, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. Praha: Karolinum, 1991, s. 21.

⁹⁰ MATOUŠEK, Vladimír. Sebevražda střelnou zbraní. *Kriminalistický sborník*, 2004, č. 2, s. 72.

⁹¹ STRAUS, Jiří a Josef MAREK. Skok nebo pád? *Kriminalistický sborník*, 2004, č. 5, s. 17.

taková poranění, která byla nalezena na těle. Ani v situaci opačné, kdy žádná zbraň ani předmět není v okolí těla nalezen, nelze bez dalších důkazů mluvit o vraždě, přestože platí, že vrah zpravidla zbraň z místa činu odnáší. I sebevrah mohl zbraň ukrýt, zahodit, zničit. Zbraň mohla být odnesena i jinou osobou, aby byl čin utajen, mohla být i ukradena. Předmět, kterým byla způsobena sebevražda, má často vztah k profesi sebevraha. Sebevrah ve snaze o co nejrychlejší ukončení života, které proběhne bez velkého utrpení a bolesti, volí nástroj, který zná, ví, jak funguje a jaké má vlastnosti. Typickými příklady jsou sebevraždy řezníků za pomoci jateční pistole, myslivců či vojáků způsobením střelné rány či zdravotního personálu požitím narkotik, často morfia. Výjimkou může být sebevražda v afektu a při prudkém rozčilení, kdy osoba použije k usmrcení cokoliv, co má právě po ruce.⁹²

Pokud došlo k sebevraždě **oběšením**, je nutné pečlivě zkoumat i jiné stopy na místě činu, než jsou ty, které byly nalezeny na těle. Principem takové sebevraždy je vložení vlastní hlavy do oka škrtidla. Musí být tedy vysvětleno, zda sebevrah mohl dosáhnout hlavou do škrtidla bez cizí pomoci. V případě, že neexistuje možnost, jak by mohl pachatel smyčky dosáhnout, tzn. chybí židle či jiný kus nábytku, jde o stopy negativní. Tedy stopy, které by v konkrétním případě na místě činu být měly, ale chybí.⁹³ Dalším důkazem sebevraždy může být nefunkčnost škrtidla, například jeho přílišná ztrouchnivělost či nízká nosnost.⁹⁴ Významné jsou také mikrostopy vláken provazu či jiného nástroje na ruku sebevraha nebo částičky tkáně či textilie na škrtidle. Tyto stopy se zajišťují a následně se z nich dokazuje DNA. Pokud nebudou patřit sebevrahovi, je třeba předpokládat i verzi, že spáchaný čin byla vražda. Vraždu v takovém případě dokazují i různé defekty nalezené na škrtidle, které vznikají při vytahování osoby. Odřené škrtidlo svědčí o tom, že osoba byla někým oběšena, nebo, že byla nejprve zabita a následně vytažena na místo oběšení, ve snaze utajit vraždu zinscenováním sebevraždy. Kromě defektů na škrtidle mohou být odřenininy znatelné i na místech, kam byla oběť vytažována, tedy na větvi stromu, na trámu apod. Významný může být i způsob, jakým byl uvázán uzel. Může být typický pro některé profese.⁹⁵

V případě **pádu z výšky** se zkoumá biomechanika pádu. Místem činu je místo odkud poškozený padal i místo jeho dopadu. Tyto dvě místa je nutné zkoumat ve vzájemné souvislosti. Především je nutné zodpovědět otázku, zda je možné, aby pachatel takto dopadl bez cizího

⁹² ŠTEFAN, Jiří a Jan MACH. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada, 2005, s. 154.

⁹³ STREJC, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. V Praze: C.H. Beck, 2000, s. 70-72.

⁹⁴ BÁRTA, Bohumil, Josef POLÁČEK a Jiří POUPĚ. *Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí*. Praha: Universita Karlova, 1968, s. 28.

⁹⁵ STREJC, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. V Praze: C.H. Beck, 2000, s. 70-72.

zavinění nebo zda bylo nutné působení další síly.⁹⁶ Důležitou roli hraje vzdálenost místa dopadu od místa pádu, rozprostření těla na zemi, jeho poloha, výška, z které osoba padala, její váha a výška.⁹⁷ Při vraždě padá tělo obvykle přímo k zemi a dopadá blízko k základně. Sebevrahův pád je naopak aktivní, jde spíše o skok, je v něm zapojen švih, který zpravidla zapříčiní, že tělo obloukem dopadne do větší vzdálenosti. Sebevraždy jsou typické tím, že místo dopadu není přímo pod místem seskoku.⁹⁸

Při podezření na **otravu** či předávkování, je nutné na místě činu hledat další typické stopy. V případě sebevraždy je zpravidla možné najít stopy po léčivech a jedech. Na místě mohou být zbylé a nepoužité prášky, otevřená balení léků, prázdné lahvičky jedů. Tyto stopy mohou být nalezeny i v odpadkovém koši či kdekoliv po bytě. V případě vraždy většinou nejsou tyto obaly na místě činu zanechány. Pokud se vrah nesnaží zinscenovat sebevraždu. Vždy je nutné zajistit i zbytky potravin, nápojů a nádobí, především hrnky a sklenice.⁹⁹

V případech, kdy sebevrah svůj čin promýšlel dopředu, můžeme na místě činu najít i stopy přípravy, včetně dopisu na rozloučenou.¹⁰⁰ **Dopis na rozloučenou** sebevrazi zpravidla nechávají na místě činu, ponechávají si jej u sebe či jej umísťují na viditelná místa. Jejich cílem je, aby takový dopis byl nalezen. Dopis je psán většinou těsně před tím, než je čin spáchán, často obsahuje motiv činu, vysvětlení sebevrahovi situace, jeho rozhodnutí a různá přání týkající se jeho pohřbení, jeho rodiny, jejího zajištění i pozůstalosti. U takových stop je důležité pečlivé přezkoumání znalci, aby mohlo být potvrzeno, že dopis psal skutečně sebevrah vlastní rukou. Znalci se zaměřují nejen na obsah dopisu, ale i na styl písma a rukopis. Ten může být ovlivněn psychickým rozpoložením jedince, stresem, který na něj působí, rozčilením či alkoholem. Sebevraždy pod vlivem alkoholu nejsou výjimečné.¹⁰¹

4.2.1 Daktyloskopické stopy

Daktyloskopické stopy se na místě činu vyskytují často. Důvodem je snadný mechanismus vzniku, který spočívá v tom, že se obrazec papilárních linií pokožky přenesou na vhodný povrch. Vytvořený obrazec může mít stavbu stopy povrchové, otisku, nebo stopy plastické, vtisku. Při vyšetřování jsou daktyloskopické stopy zpravidla používány jak pro určení počtu osob, které se na

⁹⁶ Tamtéž, s. 42

⁹⁷ MUSIL, Jan a kol. *Kriminalistika: vybrané problémy teorie a metodologie*. Praha: PA ČR, 2001, s. 96-97.

⁹⁸ STREJC, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. V Praze: C.H. Beck, 2000, s. 42.

⁹⁹ KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 60-61.

¹⁰⁰ STREJC, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. Praha: Karolinum, 1991, s. 21.

¹⁰¹ ŠTEFAN, Jiří a Jan MACH. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada, 2005, s. 154.

místě vyskytovaly, tak pro individuální identifikaci oběti nebo pachatele. Identifikace na základě těchto stop je možná díky papilárním liniím a jejich vlastnostem. Ty se vyskytují na člancích prstů na rukou, ale i na chodidlech a prstech u nohou, a jejich obrazce jsou u každé osoby individuální, neměnné a neodstranitelné. Na místě činu se tyto stopy vyskytují zpravidla jako latentní, tedy **neviditelné**. K jejich vzniku dochází kontaktem čisté pokožky s hladkým a čistým povrchem. Vyšetřovatelé používají k vyhledání těchto stop obyčejné světlo nebo fyzikální či chemické metody, mezi které patří například daktyloskopické prášky obsahující jemně mleté kovy, které se nanášejí na otisk, a díky kterým se obrazec zobrazí. Při užití roztoků dusičnanu stříbrného nebo ninhydrinu se otisky vykreslí v šedé nebo fialové barvě. V některých případech jsou užívány páry jódu, které stopu zobrazí pouze na určitou dobu, následně obrazec zmizí. **Viditelné** stopy vznikají navrstvením určité látky, například prachových částic, na vhodný povrch, nebo odvrstvením určité vrstvy povrchu, například sejmutím prachu nebo jiných nečistot z určitého povrchu. Vyhledání těchto stop je jednodušší, jsou okem viditelné.

Trvanlivost stop je různá. Proto je nutné, aby veškeré možné stopy byly zajištěny co nejdříve a až následně bylo zjišťováno, zda jsou pro konkrétní situaci významné. Preferovaným způsobem zajištění stop viditelných a zviditelněných je fotografování. Výhodou je možnost opakovat zajištění stop bez jejich devastace. V případě drobných předmětů se kriminalisté snaží zajišťovat stopy in natura. Stopy na hladkých a rovných površích, které byly zviditelněné daktyloskopickými prášky, se zajišťují na daktyloskopické fólie. Nevýhodou tohoto procesu je jeho neopakovatelnost.¹⁰² Stopy z místa činu se porovnávají s kontrolními otisky, které jsou odebrány jak ad hoc, tak dříve jako evidenční otisky, které jsou následně shromažďovány v databázi systému AFIS 2000.

Daktyloskopické stopy mohou zajistit až individuální **identifikaci osoby**. Pokud však osoba není v databázi ani se nevyskytuje mezi osobami, kterým byly odebrány kontrolní otisky v konkrétním případě, nebude ji možné identifikovat. Bude ale možné alespoň určit **počet osob**, které se na místě činu pohybovaly. Přítomnost více osob je důležitým důkazem pro předpoklad, že byla spáchána vražda. Je nutné brát v úvahu, že otisky nemusí patřit jen pachateli trestného činu, ale také osobám, které se v daném prostředí běžně pohybují, například členům domácnosti. V některých případech vraždy nejsou nalezeny otisky žádné. Zpravidla k tomu dochází tak, že pachatel po sobě stopy zahladí, tedy zničí otisky například setřením. Důležité je zajištění

¹⁰² PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 93-104.

daktyloskopických stop z významných předmětů, jako je nástroj, kterým byla osoba usmrcena. Mohou na něm být otisky pachatele. U sebevraždy se na něm zpravidla najdou jen otisky mrtvého.¹⁰³ Vždy je nutné zajistit otisky mrtvol, aby mohly sloužit jako kontrolní a srovnávací materiál.¹⁰⁴

4.2.2 Biologické stopy

Biologické stopy mají pro vyšetřování vražd a sebevražd velký význam. Kromě toho, že díky nim lze předpokládat příčinu smrti, průběh činu, určit místo činu a často tak odlišit sebevraždu od vraždy, slouží také k identifikaci osob. Biologické stopy jsou ty, které mají původ v lidském těle. Lze je rozdělit na viditelné a neviditelné, tedy latentní. Mezi **viditelné** patří především stopy krve, částice tkání, útržky kostí, stolice, vlasy a chlupy. Mezi **latentní** řadíme zejména stopy moči, potu, slin či spermatu.¹⁰⁵ Podoba a charakter stop mohou být změněny vlivem okolního prostředí nebo jiných faktorů, které na stopy působí. Často jde i o aktivní snahu pachatele či jiné osoby o odstranění a zničení těchto stop.¹⁰⁶

Biologické stopy lze najít jak na těle oběti, místě činu a jednotlivých předmětech, tak i na těle pachatele a jeho oděvu. **Vraždu** zpravidla dokazuje nálezný biologického materiálu oběti na těle či oděvu pachatele, nebo na předmětu, který patří pachateli. Stejně tak vraždu předpokládá nález biologických stop pachatele na těle oběti, často za nehty, mezi prsty nebo na rukou, které jsou známkou obrany.¹⁰⁷ Proto musí být ruce mrtvého, na kterých se mohou vyskytovat utkvělé vlasy či chlupy pachatele, částice tkáně či krve, podrobeny důkladné prohlídce. Významné jsou také negativní stopy. Pokud na místě nálezu mrtvol nezjistíme dostatečné množství krve, které by odpovídalo způsobu usmrcení, je nutné předpokládat, že osoba byla zabita na jiném místě a následně bylo její tělo přemístěno. **Sebevraždu** lze předpokládat v případě, že na místě činu nalezené biologické stopy pocházejí pouze z jedné osoby a nasvědčují jí i další důkazy.

Krevní stopy se zajišťují každá zvlášť, zkoumá se jejich vzhled, velikost, směr odkud a kam krev stéká a jak vypadají jednotlivé stříkance.¹⁰⁸ Krvácení z žíly je typické tím, že krev vytéká a tvoří skvrny, případně kaluže krve. Krvácení z tepny je typické vytvářením stříkanců a kapek

¹⁰³ PROTIVINSKÝ, Miroslav a Karel KLVANĀ. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007, s. 34-37.

¹⁰⁴ MATOUŠEK, Vladimír. Sebevražda střelnou zbraní. *Kriminalistický sborník*, 2004, č. 2, s. 72.

¹⁰⁵ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 118-119.

¹⁰⁶ DOGOŠI, Michal a Jiří HRBEK. *Soudní lékařství pro policisty a vyšetřovatele*. Praha: PA ČR, 1997, s. 26-27.

¹⁰⁷ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: PA ČR, 1995, s. 65.

¹⁰⁸ BÁRTA, Bohumil, Josef POLÁČEK a Jiří POUPE. *Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí*. Praha: Universita Karlova, 1968, s. 31-37.

krve. Z těch lze v některých případech usuzovat úhel dopadu a vzdálenost, z jaké na povrch dopadly. Z podoby krevních stop je možné určit i to, zda se osoba při útoku pohybovala. Pokud je na stopách vidět jejich křížení, během krvácení došlo k pohybu. Krev, která z těla vytekla zaživa, se sráží. Po smrti krev jen vytéká a následně zasychá, z toho důvodu se dá po smrti snadněji setřít.¹⁰⁹ Vzhled krevních stop také dokazuje, zda došlo k určité manipulaci s tělem. O tažení a přesouvání mrtvolky svědčí stopy ve tvaru táhlých skvrn. Takové krevní stopy předpokládají vraždu. Dalším úkolem znalců z oboru kriminalistické biologie je identifikovat, zda veškerá krev patří pouze mrtvému nebo více osobám. Určují také stáří krevních stop.¹¹⁰ Stáří se určuje podle barvy. Čerstvé stopy jsou červené, později se zabarvují do hněda. Čím starší stopy jsou, tím jsou temnější. V případech **vraždy** mohou mít krevní stopy vzhled otisků podrážek či otisků prstů, které na místě činu zanechal pachatel. V některých případech, kdy se pachatel snažil zahladit stopy tím, že je setřel, lze také najít zbytky krve ve spárách podlahy, v umyvadle či ve vaně. I v případech **sebevraždy** může být na místě činu velké množství krevních stop. K jejich vzniku dochází zpravidla proto, že sebevrah si hned prvním poraněním nemusí způsobit smrtelné zranění, a následně se může krvácející pohybovat po místnosti a nechávat po sobě stopy krve.¹¹¹

Kromě krve musí být zajišťovány i **jiné biologické stopy**. Například stopy spermatu, které nejčastěji nacházíme na vnitřní straně oděvu ženy a často svědčí o vraždě se sexuálním motivem.¹¹²

4.2.3 Trasologické stopy

Mezi další významné stopy na místě činu patří stopy trasologické, které nesou informace o vnější stavbě objektů. Slouží především k identifikaci objektů a popisu pohybů na místě činu. Svědčí o směru, rychlosti či úhlu, v jakém se objekty na místě činu pohybovaly. Objekty mohou být jak lidé a zvířata, tak věci, zejména tedy dopravní prostředky.¹¹³

Stopy chodidel nám pomáhají určit, zda se na místě činu pohybovala dospělá osoba či dítě. **Stopy bot** pomohou určit typ obuvi. Nejvíce zřetelné bývají stopy podpatkových bot, které téměř vždy dokazují přítomnost ženy na místě činu. Více informací než z jednotlivých stop, mohou kriminalisté vyčíst z **tzv. pěšinky chůze**.¹¹⁴ Ta zobrazuje způsob a vlastnosti chůze či běhu osoby.

¹⁰⁹ STREJČ, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. Praha: Karolinum, 1991, s. 19-21.

¹¹⁰ BÁRTA, Bohumil, Josef POLÁČEK a Jiří POUPE. *Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí*. Praha: Universita Karlova, 1968, s. 31-37.

¹¹¹ STREJČ, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. Praha: Karolinum, 1991, s. 19-21.

¹¹² BÁRTA, Bohumil, Josef POLÁČEK a Jiří POUPE. *Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí*. Praha: Universita Karlova, 1968, s. 31-37.

¹¹³ MUSIL, Jan a kol. *Kriminalistika: učebnice pro studující práv.* 4., v NV 3., podstat. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Naše vojsko, 1990, s. 104.

¹¹⁴ PROTIVINSKÝ, Miroslav a Karel KLVANĀ. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007, s. 52-54.

Podle toho, zda byla přímá nebo určitým způsobem vybočovala, z ní lze vyčíst jistá vychýlení osoby při chůzi a její schopnost koordinovat pohyb. Dobře viditelná je zejména ve sněhu či v nevysušené hlíně. Vždy je nutné od sebe pečlivě rozeznávat stopy různého stáří.¹¹⁵ Mezi trasologické stopy patří také otisky zubů, uší a jiných částí těla. Kromě stop, které se týkají člověka, se mezi trasologické stopy řadí stopy **dopravních prostředků**, především pneumatik, **stopy manipulace** s věcmi na místě činu a stopy končetin zvířat. Díky těmto stopám lze alespoň obecně usuzovat, kdo se na místě činu pohyboval. V některých případech je možné tyto stopy využít k individuálnímu určení objektu, který je vytvořil. Vraždu zpravidla dokazuje nálezný otisk, který nepatří mrtvému. Pokud jsou v okolí mrtvol nalazeny zakrvácené otisky bot odlišné od těch jejích, vznikly tyto otisky pravděpodobně až po smrti oběti a je možné, že takové stopy zanechal na místě činu vrah. Pro vraždu mohou svědčit i otisky pneumatik na místě činu.¹¹⁶

4.2.4 Balistické stopy

Balistické stopy na místě činu zajišťují a následně zkoumají znalci z oboru kriminalistické balistiky. Zabývají se střelnými zbraněmi, které byly při činu použity, střelivem, povýstřelovými zplodinami a objekty, které byly zasaženy. Střelné rány, které jsou nalezeny na těle oběti, a o kterých pojednává první část této kapitoly, spadají do kompetence znalců z oboru soudního lékařství. Přestože lékařské otázky nespadají do kompetence znalců z oboru balistiky, poznatky lékařů jim mohou posloužit při jejich práci. Hlavním úkolem balistiky je identifikace zbraně a střeliva, zjištění z kolika zbraní bylo střeleno a určení dráhy výstřelu, tedy z jaké vzdálenosti, odkud a pod jakým úhlem k výstřelu došlo.¹¹⁷

Nejčastějšími **zbraněmi**, které jsou užívány pachateli v případech vražd a sebevražd, jsou krátké palné zbraně, tedy pistole a revolvery. Méně často jsou užívány i pušky a samopaly. Výstřelem z palné zbraně vzniknou mechanické stopy jak na střele, tak na nábojnici. Stopy na nábojnici a střele vytváří především funkční část zbraně. Podle těchto stop jsou znalci schopni určit o jaký druh zbraně jde, či dokonce zbraň jednotlivě identifikovat. Pro **identifikaci zbraně** i nábojů se vykonávají pokusné výstřely, kterými znalci vytváří srovnávací materiál. Ten je následně porovnán s nálezem na místě činu. Při identifikaci zbraně se zjišťuje také výrobce a rok výroby, zda jde o zbraň vyrobenou doma či o tovární kus, zda byla určitým způsobem upravena

¹¹⁵ KNIŽÁTEK, Miroslav. Nevyjasněné okolnosti smrti šampiona. *Kriminalistický sborník*, 2007, č. 3, s. 24.

¹¹⁶ PROTIVINSKÝ, Miroslav a Karel KLVANA. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007, s. 52-54.

¹¹⁷ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 179-182.

a zda nalezená zbraň vůbec byla funkční, tedy zda se z ní mohlo střílet. Podobně probíhá i **identifikace střeliva**.

Pro vyšetřování vraždy a sebevraždy jsou zásadní zejména **tzv. vedlejší produkty výstřelu**. Mezi ně patří částičky střelného prachu, stopy po mazadlech, kovové částice ze střely a hlavně zbraně. Protože dolet povýstřelových zplodin je omezený, jejich rozmístění na těle a na místě činu dokazuje, z jaké vzdálenosti se střílelo a jakým typem zbraně. V případech, kdy bylo stříleno krátkou ruční zbraní, jsou tyto stopy k nalezení do dvou metrů od místa výstřelu. U dlouhých zbraní je jejich dolet až 3 metry. Střelbu zblízka tak lze rozpoznat podle stop na oděvu a na těle zabitého. V některých případech vzniká kolem místa, kde střela proniká do těla tzv. dvorec, který může mít různý tvar. Díky jeho vzhledu a rozměru lze zjistit směr výstřelu, typ střeliva a polohu zabitého v době výstřelu. Povýstřelové zplodiny nalezneme vždy také na těle a oblečení osoby, která střílela. Tato informace je klíčovou pro odlišení vraždy od sebevraždy.¹¹⁸ Pokud jsou nalezeny zplodiny na ruce mrtvoly, jde ve většině případů o sebevraždu. Pokud ale zplodiny na ruce mrtvoly nejsou, bude spáchaný čin vraždou. A to i přesto, že bylo stříleno zblízka. Střelba zblízka sebevraždu nedokazuje, pouze ji připouští jako možnost. Naopak ale sebevraždu vylučuje střelba z dálky. Takového jednání není sebevrah bez cizí pomoci schopen.¹¹⁹

4.3 Typické pachatelem podvržené a změněné stopy a jiné důkazy v případech fingování sebevraždy

Určité stopy, které vzniknou na místě činu a na těle oběti při vraždách, jsou shodné či alespoň podobné stopám při sebevraždách. V některých případech tohoto faktu využívají pachatelé vražd a po spáchání činu inscenují jako sebevraždu. Nejsnazší je inscenace sebevraždy, která je spáchána **stejným způsobem** jako původní vražda. Typická je situace, kdy po zastřelení oběti, pachatel vloží střelnou zbraň do její ruky. Podvrženou stopou v tomto případě je zbraň, která může patřit oběti a kterou bylo stříleno zblízka. Pro podvržení takové stopy je zásadní, aby byl výstřel veden do správné poloviny těla, pokud je oběť levák, na pravou stranu a naopak, a aby na zbrani nebyly nalezeny žádné jiné daktyloskopické otisky než ty, které patří oběti.¹²⁰ Podobným způsobem může být inscenovaná sebevražda, pokud byla vražda spáchána řezným nástrojem. Kromě nože či jiného nástroje mohou být v takovém případě podvrženými stopami četné, mělké a rovnoběžné rány na

¹¹⁸ PROTIVINSKÝ, Miroslav a Karel KLVANĀ. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007, s. 60-64.

¹¹⁹ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 184-185.

¹²⁰ MUSIL, Jan a kol. *Kriminalistika: učebnice pro studující práv*. 4., v NV 3., podstat. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Naše vojsko, 1990, s. 233.

těle, vyskytující se na dostupných místech s drobným nářezem v jejich začátcích. Takový vzhled poranění je typický pro sebevraždu a pachatel je může fingovat po činu.¹²¹

V některých případech však není možné, aby vrah fingoval sebevraždu, která měla stejný způsob usmrcení, jako předcházející vražda. V takové situaci se snaží alespoň o zinscenování **podobného mechanismu** usmrcení. Typická je situace, kdy pachatel oběť zardousí a následně finguje její oběšení či uškrcení. Podvrženou stopou je smyčka, kterou pachatel nasadí již mrtvé oběti na krk a zavěsí ji na určité pevné místo. V případě inscenace oběšení je nutné fingovat také způsob, jakým se oběšený k zavěšené smyčce dostal. Další podvrženou stopou tedy může být židle či jiný kus nábytku, který musí vrah nainstalovat pod oběšeného.

Existují i případy, kdy je spáchaná vražda fingoována naprosto **odlišným způsobem** než, jakým byla spáchaná. Tyto případy nejsou časté, vrah inscenuje takovou sebevraždu pouze, pokud předpokládá, že stopy, které dokazují vraždu, touto inscenací znehodnotí či zničí. Typická je situace, kdy vrah jakýmkoliv způsobem usmrtí osobu, například jí způsobí bodnořezné rány nožem, a následně ji přenese na koleje, kde je mrtvola zdevastována jedoucím vlakem a čin vypadá jako sebevražda. Další častou inscenací sebevraždy je utopení či skok z výšky. Oběť je pachatelem usmrcena a následně vhozena do vody nebo z výšky na zem, aby takový čin vypadal jako sebevražda.¹²²

Při vyšetřování sebevražd je tedy významné klást důraz na vyhledávání stop, které by mohly poukazovat na to, že došlo k pouhé inscenaci. Významné jsou tzv. **negativní stopy**. Pachatelé vraždy často kvůli stresu, v rozčilení či pod tlakem situace, nevytvoří veškeré stopy, které by na místě činu musely být, pokud by byla spáchaná sebevražda. K takovým pochybení dochází i v důsledku nesprávného úsudku a neznalosti všech aspektů mechanismu usmrcení. Často je takovou negativní stopou chybějící předmět, díky kterému by sebevrah dosáhl na lanovou smyčku a vložil do ní hlavu.¹²³ Fingování sebevraždy dokazuje i **posmrtný pohyb s mrtvolou**, který lze poznat nejen z vitální reakce, ale i z toho, že je narušena posmrtná ztuhlost a dojde k přesouvání posmrtných skvrn. Pachatel zpravidla na místě činu nedokáže zničit veškeré stopy své přítomnosti

¹²¹ STREJEC, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. V Praze: C.H. Beck, 2000, s. 46.

¹²² MUSIL, Jan a kol. *Kriminalistika: učebnice pro studující práv.* 4., v NV 3., podstat. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Naše vojsko, 1990, s. 233.

¹²³ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: PA ČR, 1995, s. 63.

a cizího zavinění. Často lze důkladným zkoumáním nalézt stopy původního činu vraždy. Důležité jsou poznatky znalců z oboru soudního lékařství.¹²⁴

Významnými podvrženými stopami jsou kromě manipulace s tělem také určité předměty nainstalované vrahem na místě činu, často jde o podvržení **dopisu na rozloučenou**, v případě inscenace sebevraždy intoxikací pak o zanechání různých **krabiček od prášků** či **lahviček od jedů**.¹²⁵ Dopis na rozloučenou musí být vždy znalci pečlivě přezkoumán, aby bylo možné potvrdit, zda je opravdu psaný rukou poškozeného, nebo zda je psaný někým jiným, tedy že je podvržený vrahem. Jako srovnávací materiál se při vyšetřování používají jiné písemnosti, u kterých není pochyb, že byly napsány rukou poškozeného. I pokud bylo prokázáno, že dopis opravdu psal poškozený, není možné vyloučit vraždu. Poškozený mohl být k sepsání dopisu donucen vrahem. V některých případech jsou znalci schopni z písma zjistit, zda jej osoba psala pod nátlakem či v rozrušení. Dopis je podroben také daktyloskopickému zkoumání.¹²⁶

Všechny stopy nalezené v průběhu vyšetřování, které předpokládají sebevraždu, je vždy nutné dávat do souvislosti s motivem. Je potřeba zkoumat, zda mrtvý měl důvod k sebevraždě, byl v nějaké těžké životní situaci či o tom, že se chce zabít někomu řekl.¹²⁷

¹²⁴ MUSIL, Jan a kol. *Kriminalistika: učebnice pro studující práv.* 4., v NV 3., podstat. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Naše vojsko, 1990, s. 233.

¹²⁵ ŠTEFAN, Jirí a Jan MACH. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi.* Praha: Grada, 2005, s. 154.

¹²⁶ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika).* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 128-138.

¹²⁷ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů.* Praha: PA ČR, 1995, s. 63.

5 Jednotlivé vyšetřovací úkony, jimiž se prověřuje verze o možném fingování sebevraždy

Při vyšetřování vražd a sebevražd je důležité, aby byl dodržován teorií stanovený postup, jehož základem je velké množství **vyšetřovacích situací**, které mohou v konkrétních případech nastat. Pouze u některých z nich může dojít k tomu, že by mohly být fingovány jako sebevraždy. Jde o situace, kdy:

- nebyla nalezena mrtvola, ale existuje presumpce, že došlo k podezřelému úmrtí,
- byla nalezena mrtvola a není známá její identita,
- byla nalezena mrtvola a je známá její identita.¹²⁸

Pouhá neznámá osoba není relevantním důvodem k vyšetřování vraždy. V takových situacích musí i jiné okolnosti vyvolávat podezření, že došlo k usmrcení osoby nebo k násilnému trestnému činu. Těmito jinými okolnostmi jsou například nálezy velkého množství krve v místě běžného výskytu pohřešované osoby, nepřátelství a spory pohřešovaného s jinými osobami nebo situace, kdy osoba nemá žádný důvod k neznámosti a je tedy podezřelá a neobvyklá, že není nalezena. Neexistence těla znamená menší množství stop a tím komplikovanější situaci pro vyšetřovatele. Zpravidla mnohem příznivější z hlediska stop je pro vyšetřovatele situace, kdy mrtvola nalezena je. Ve většině takových případů je mrtvola snadno identifikována podle dokladů, místa nálezu nebo díky svědkům. Přesto může nastat situace, kdy je identifikace oběti ztížena až znemožněna. Například, pokud je mrtvé tělo nalezené bez dokladů, bez oděvu, bez jiných předmětů či na odlehlém místě. Identifikace oběti je pro vyšetřovatele klíčovým úkonem. Případy, kdy mrtvola není identifikována, zpravidla nebývají vyřešeny.¹²⁹

Z vyšetřovacích situací jsou sestavovány **vyšetřovací verze**. Ty slouží k tomu, aby byly shrnuty všechny neznámé případy a stanoveny hypotézy, které se budou během vyšetřování přezkoumávat. Jedním z hlavních principů, který musí být bezpodmínečně dodržen, je přezkoumání všech vytyčených verzí. Zpravidla se přezkoumávají souběžně. Není možné vyloučit většinu verzí a tu poslední „zbylou“ považovat za pravdivou. Naopak i tu je nutné prověřit a podepřít důkazy. Pokud by ani ta nebyla pravdivá, musí být přistoupeno ke stanovení nových

¹²⁸ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha: PA ČR, 2005, s. 34-37.

¹²⁹ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezm. vyd. Praha: PA ČR, 1999, s. 66-67.

verzí. Tento postup však není ideální, připravuje vyšetřovatele o čas, a tím i o možné významné stopy. Je tedy důležité klást důraz na pečlivé stanovení verzí hned napoprvé. V případě vyšetřování vraždy, je často jednou z možných verzí sebevražda.¹³⁰ Cílem vyšetřovatelů je sestavit verze tak, aby zahrnovaly veškeré reálné možnosti, které v konkrétním případě mohly nastat, tak aby z nich bylo možné vybrat správnou verzi, která odpovídá skutkovému stavu věci. Prioritou vyšetřování je stanovení příčiny, doby a místa smrti a identifikace mrtvoly. Následně je třeba odhalit způsob spáchání činu včetně nástroje, který byl k činu použit a tento nástroj nalézt. Významné je i zajištění svědků a určení motivu činu.¹³¹ Vyšetřovací verze jsou přezkoumávány jednotlivými **vyšetřovacími úkony**, mezi které patří ohledání místa nálezu mrtvoly a těla oběti, pitva oběti, vyšetřovací experiment, výslechy svědků a obviněného a jiné expertízy.¹³² V následující části práce se jimi budu zabývat podrobněji.

5.1 Ohledání místa nálezu mrtvoly a těla oběti

Teorie definuje ohledání jako „*specifickou metodu kriminalistické praktické činnosti, jejíž podstatou je bezprostřední pozorování a zkoumání kriminalisticky relevantních objektů a vyhledávání a dokumentování změn a stavu objektů.*“¹³³ Při vyšetřování vražd a sebevražd řadíme ohledání mezi počáteční vyšetřovací úkony, jehož účelem je především zjistit, zda byl či nebyl spáchán trestný čin, nalézt a zajistit stopy a důkazy, získat dostatek informací pro sestavení vyšetřovacích verzí a k jejich prověřování.¹³⁴ **Hlavními principy**, kterými se vyšetřovatelé musí při ohledání řídit, jsou tyto:

- Ohledání řídí jediný vedoucí.
- Ohledání místa činu musí být vykonáno neodkladně.
- Ohledání místa činu je v zásadě neopakovatelnou činností.

Zásada neopakovatelnosti může být porušena v případě opakovaného ohledání, které může nastat, pokud bylo původní ohledání vykonáno v nedostatečné kvalitě, a doplňujícího ohledání v případě, kdy některé objekty nebyly ohledány, protože nebyly vyšetřovatelům známy. Ohledání lze rozdělit na mnoho druhů. Zásadní pro vyšetřování vražd a sebevražd je především ohledání

¹³⁰ PROTIVINSKÝ, Miroslav a Karel KLVANĀ. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007, s. 76-78.

¹³¹ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha: PA ČR, 2005, s. 38-47.

¹³² PROTIVINSKÝ, Miroslav a Karel KLVANĀ. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007, s. 77

¹³³ Tamtéž, s. 79.

¹³⁴ Tamtéž, s. 83-84.

místa nálezu mrtvoly, místa činu, na místě nalezených stop, předmětů, listin a dokumentů a ohledání samotné mrtvoly. Mezi další druhy patří ohledání jiných kriminalisticky důležitých skutečností, například těla živé osoby či zvířete.¹³⁵

5.1.1 Ohledání místa nálezu mrtvoly

Místo, kde byla nalezena mrtvola, nemusí být vždy shodné s místem činu. Taková situace může nastat z různých důvodů. Důvodem může být úmyslné přemístění mrtvoly po činu přímo pachatelem, přemístění mrtvoly osobou třetí z jakéhokoliv důvodu, nebo pohybem samotné oběti poté, co utrpěla smrtelné zranění. Na místě nálezu mrtvoly takovou situaci nejčastěji signalizuje nedostatek stop, které by odpovídaly způsobu usmrcení osoby. V takovém případě jde především o tzv. negativní stopy, tedy nedostatečné množství krevních stop, či chybějící stopy, které by zanechala bránící se oběť. Kromě negativních stop mohou takovou situaci značit také stopy po přemístování mrtvoly, stopy dopravního prostředku či obuvi. Pohyb s mrtvým tělem může být dokázán i lékařským zkoumáním. Ve výše vyjmenovaných případech je nutné poté, co kriminalisté ohledají místo nálezu mrtvoly, ohledat také místo činu. **Postup ohledání** místa činu se nijak významně neodlišuje od ohledání místa nálezu mrtvoly.¹³⁶ Skládá se z následujících fází:

- neodkladné úkony na místě činu
- příprava ohledání místa činu
- vlastní ohledání místa činu
- dokumentace místa činu

Neodkladné prvotní úkony mají sloužit k tomu, aby bylo místo činu ponecháno v původním stavu pro orgány činné v trestním řízení, které mají ohledání na starosti. Policie se snaží, je-li to možné, zastavit stále probíhající trestní jednání, zadržet či sledovat podezřelé osoby, poskytnout první pomoc, zajistit unikající látky a plyny, uhasit požár. Dále je nezbytné vymezit místo činu, zakázat na něj vstup a získat svědky události. Obecně jde o takové úkony, které jsou potřeba, aby nebylo místo činu a stopy, které se na něm nachází, znehodnoceny, byla eliminována

¹³⁵ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 234-240.

¹³⁶ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezm. vyd. Praha: PA ČR, 1999, s. 70-71.

rizika a nebezpečné následky, byly chráněny životy, zdraví a majetek dalších osob a místo činu bylo připraveno pro další ohledání výjezdovou skupinou.

Přípravu ohledání místa činu můžeme rozdělit na přípravu před výjezdem a po příjezdu na místo. Příprava před výjezdem slouží kriminalistům k získání základních informací o místě činu a jeho podobě a zároveň k personální a technické přípravě. Jsou vybrány osoby do výjezdové skupiny, přibráni znalci a experti, zajištěno materiální a technické vybavení. Po příjezdu na místo činu je povinností osob, které prováděly neodkladné úkony, informovat výjezdovou skupinu o situaci na místě. Následuje zběžný průzkum místa, uzavření oblasti a jiná technická úprava místa činu, včetně osvětlení. V některých případech, kdy jsou na místě činu určité podněty k okamžitému vyšetřování, je zahájeno pátrání se psem po „horké stopě“. Cílem přípravy je stanovení postupu pro samotné ohledání a úprava místa činu tak, aby bylo možné provést ohledání co nejlépe.¹³⁷

K **vlastnímu ohledání místa činu** dochází ve třech fázích. Fáze **orientační**, nazývaná též statická, slouží k obhlídce místa činu v původní podobě. Zásadním principem této fáze je zákaz pohybovat věcmi na místě činu, přesouvat je či je znehodnocovat. Všechny kriminalisticky relevantní objekty jsou vyhledány a označeny číslem. Celé místo je důkladně zdokumentováno. Nejběžnějším způsobem dokumentace je fotografie a skica místa činu. Tato dokumentace reálně zobrazující místo činu je následně velmi důležitým důkazním prostředkem. Jedná se o jedinou metodu uchování původního stavu místa činu.¹³⁸ Ve fázi **dynamické** dochází k detailnímu ohledání místa činu, veškerých objektů, stop a důkazů, které jsou zde nalezeny. Se stopami je manipulováno, jsou prohlíženy, označovány, podrobně dokumentovány a zajišťovány například odléváním, snímáním či odebráním vzorků. Tím vznikají změny v rozmístění objektů a ve struktuře místa činu. Detailní ohledání je prováděno vždy systematicky určitým způsobem, který stanoví, jakým směrem se vyšetřovatelé na místě činu budou pohybovat. Pokud postupují z jedné strany na druhou, jde o způsob frontální. Pohybují-li se po kruhu od okrajů do středu, jde o způsob excentrický, opačným směrem pak o způsob koncentrický. Dalším způsobem je rajónové rozčlenění místa činu na jednotlivé části a jejich oddělené ohledání, postup po cestě pachatele od jeho příchodu po jeho odchod nebo postup po směru hodinových ručiček, jde-li o ohledání vnitřních prostor. Volba způsobu záleží na konkrétní situaci a na konkrétním vyšetřovateli.¹³⁹ Již

¹³⁷ PROTIVINSKÝ, Miroslav a Karel KLVANĀ. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007, s. 80.

¹³⁸ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 242.

¹³⁹ PROTIVINSKÝ, Miroslav a Karel KLVANĀ. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007, s. 81.

během ohledávání místa činu musí vyšetřovatelé věnovat pozornost stopám, které odlišují vraždu od sebevraždy, a snažit se je pečlivě prozkoumat. Hlavním objektem ohledání na místě činu je zpravidla **mrtvola**. Často je tedy právě ona výchozím bodem, od kterého je při ohledání postupováno. Spolu s ní je ohledáno **tzv. lože mrtvoly**. Významné je i ohledání jejího **oděvu**. V kapsách se mohou vyskytovat doklady a důležité písemnosti, které pomohou mrtvolu identifikovat. V případech sebevražd se v kapsách oběti může nacházet dopis na rozloučenou či jiné stopy, které vysvětlují motiv činu.

V **interiéru** zpravidla následuje ohledání stop, které se nacházejí na zemi, a jsou tedy nejvíce vystavené poškození. Poté jsou, podle některého z výše uvedených způsobů, zajišťovány veškeré další stopy.¹⁴⁰ Vždy je důležité ohledat jak místnost, kde byla mrtvola nalezena, tak všechny další místnosti v domě či bytě, včetně balkónu, sklepa, garáže a auta. Kriminalisté se musí zaměřit na stanovení a ohledání všech možných přístupových cest k místu činu. Významným objektem ohledání jsou v takovém případě dveře a okna. Kriminalisté zjišťují, zda jsou otevřená či zavřená, zda jsou dveře zamčené zvenku či zevnitř, kam vedou a jak vysoko jsou okna od země z vnější strany. Ohledání přístupové cesty slouží k určení, zda je možné, aby se dovnitř dostala jiná osoba než poškozený. Z toho důvodu se také zjišťuje, kolik klíčů k domu existuje a kdo je vlastní. Kromě zjištění, zda se na místě činu vyskytovala jiná osoba než poškozený, je dalším úkolem kriminalistů určit, kolik takových osob bylo v konkrétním případě. Tyto informace při ohledání místa činu kriminalisté získávají z trasologických a daktyloskopických stop. Náležitou pozornost musí věnovat také otevřeným zásuvkám, dvířkám od skříněk, rozházeným věcem. I v nich se mohou nacházet významné daktyloskopické stopy a jiné důkazy. Přítomnost více osob na místě činu dokazují též známky zápasu, jako jsou poničené předměty nebo nábytek, shrnutý koberec či stopy vlečení a tažení mrtvoly. Kromě těchto stop musí kriminalisté zajistit veškeré nalezené léky, drogy, nápoje s alkoholickým obsahem a jiné biologické stopy. Významnou roli při ohledávání místa činu hraje také nález mobilního telefonu a cenností, včetně financí. Pokud na místě chybí, je nutné zjišťovat, kdo je z místa činu odnesl. Taková osoba může být jak pachatelem trestného činu vraždy, tak pouhým zlodějem, který po smrti osoby tyto cenné věci odnesl.¹⁴¹ Při ohledání se kriminalisté zaměřují i na získání veškeré dostupné záznamové techniky z místa činu. Velmi

¹⁴⁰ MUSIL, Jan a kol. *Kriminalistika: učebnice pro studující práv.* 4., v NV 3., podstat. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Naše vojsko, 1990, s. 236.

¹⁴¹ MATOUŠEK, Vladimír. Sebevražda střelnou zbraní. *Kriminalistický sborník*, 2004, č. 2, s. 72.

užitečné mohou být záznamy z kamer před domy, ubytovnami, na ulicích apod. Často slouží jako významný důkazní materiál, kterým je možné dokázat přítomnost určitých osob na místě činu.¹⁴²

V **exteriéru**, kde není prostor omezen čtyřmi stěnami, dochází zpravidla k užití excentrického či rajónového způsobu ohledání místa činu.¹⁴³ Kriminalisté musí pečlivě zkoumat v jakém stavu je zemina na místě činu. Udusaná hlína a zvalená tráva mohou být důkazem zápasu a přítomnosti více osob na místě činu. V některých případech je na zemi možné najít i viditelné stopy nebo předměty, které na místo nepatří.¹⁴⁴

V případě **střelných poranění** probíhá ohledání místa činu za přítomnosti znalce z odvětví balistiky. Ohledání musí být zaměřeno na nalezení zbraně, nábojnice a všech zbytků střel. Významné jsou i povýstřelové zplodiny. Tyto stopy je nutné zajišťovat velmi opatrně, aby nedošlo k poničení daktyloskopických a biologických stop, které se na ní mohou nacházet. Vyšetřovatelé i znalci užívají zpravidla gumové rukavice. Úkolem kriminalistů je určit, zda nalezenou zbraní bylo stříleno, kolik ran bylo vystřeleno a zda již na první pohled můžeme vyloučit, že si je poškozený mohl způsobit sám.

Specifické jsou případy **oběšení**, při kterých se často předpokládá, že jde o sebevraždu. Z toho důvodu je nutné celou situaci již na místě pečlivě ohledat tak, aby mohla být vyloučena pouhá inscenace. Kriminalisté musí ověřit, zda si oběšený mohl nasadit smyčku na hlavu sám.¹⁴⁵ Proto je významné ohledání místa, na kterém je smyčka uvázána. Pokud jde o strom, musí na něm v případě sebevraždy být známky odření kůry, způsobené sebevrahem při činu. Stejně stopy musí být nalezeny také na oblečení a rukou mrtvol. Pokud takové stopy neexistují, je nutné vyloučit sebevraždu bez cizí pomoci. Kriminalisté musí také zajišťovat mikrostopy na těle a oděvu mrtvol, které mohou určit, zda manipulovala s provazem či nikoliv.¹⁴⁶ Dále zjišťují, zda tělo vykazuje známky násilí, obrany či boje, jak vypadá strangulační rýha, zda vznikla zaživa, nebo zda jsou na místě činu stopy po vytahování mrtvol. Stěžejní význam mají negativní skutečnosti, které vylučují sebevraždu. Těmi jsou například zvenku uzamčené dveře místnosti, stopy manipulace s mrtvolou, neexistence židle, či jiné opory, pomocí které by se oběšený dostal ke smyčce.¹⁴⁷

¹⁴² MATOUŠEK, Vladimír. Sebevražda utonutím. *Kriminalistický sborník*, 2004, č. 5, s. 72.

¹⁴³ MUSIL, Jan a kol. *Kriminalistika: učebnice pro studující práv.* 4., v NV 3., podstat. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Naše vojsko, 1990, s. 236.

¹⁴⁴ MATOUŠEK, Vladimír. Sebevražda střelnou zbraní. *Kriminalistický sborník*, 2004, č. 2, s. 72.

¹⁴⁵ PROTIVINSKÝ, Miroslav a Karel KLVANĀ. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007, s. 82.

¹⁴⁶ VALERĀN, Luboš a Radmila STAVINOHOVĀ. Sebevražda, účast na sebevraždě a nebo vražda s následnou sebevraždou? *Kriminalistický sborník*, 2004, č. 2, s. 16-21.

¹⁴⁷ BĀRTA, Bohumil, Josef POLÁČEK a Jiří POUPĚ. *Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí*. Praha: Universita Karlova, 1968, s. 37.

Při ohledání místa činu v případech, kdy došlo ke smrti **pádem z výšky**, je nutné určit výchozí místo pádu. Místo, odkud osoba padala, je nutné pečlivě ohledat, včetně přístupu k němu a jednotlivých překážek, jako jsou různá zábradlí, šíře parapetů, záclony a závěsy v oknech, otevřená či zavřená okna apod. Dále je důležité zaznamenat, z jaké výšky mrtvý padal, do jaké vzdálenosti dopadl, v jaké poloze byla mrtvola nalezena a zda se v jejím okolí nacházely nějaké stopy. Tyto poznatky jsou významné pro znalce z odvětví forenzní biomechaniky, kteří na jejich základě určují, zda šlo o nešťastnou náhodu, sebevraždu či vraždu.¹⁴⁸

Při ohledání se kriminalisté musí soustředit také na **stopy krve** a jejich množství. Pro vraždy je typické větší množství krevních stop než pro sebevraždy. Je nutné zaznamenat si jejich jednotlivou polohu, vzhled a tvar. Každou stopu je potřeba zajistit zvlášť, protože krev může patřit různým osobám. Krevní stopy se zajišťují seškrábnutím z povrchu, vyříznutím ze dřeva, vystříhnutím kusu látky či pomocí lepící pásky.¹⁴⁹ Úkolem kriminalistů je tedy zjistit průběh děje, který se na místě stal. Usuzovat z ohledání, zda jde o vraždu či sebevraždu. U podezření na vraždu se ohledává, jaké změny pachatel na místě udělal, jak dlouhou dobu na místě byl, zda něco hledal či zda tam něco zanechal. Dále, jestli ho někdo mohl slyšet či vidět. Tyto osoby jsou následně vyslechnuti jako svědci.¹⁵⁰

V **závěrečné fázi** samotného ohledání probíhá shrnutí poznatků, zhodnocení průběhu ohledání, a především zkompletování dokumentace místa činu. Povinností kriminalistů je vyhotovit protokol o ohledání místa činu, jehož obsahem jsou tři části: úvodní část obsahující obecné informace o místě a čase ohledání, identifikující orgány a účastníky ohledání, popisná část informující o konkrétních postupech, stopách a důkazech na místě činu a závěrečná část shrnující veškeré zajištěné stopy, jejich podrobný popis a podpisy účastníků ohledání. Součástí protokolu je zpravidla i kompletní fotografická a topografická dokumentace.¹⁵¹

5.1.2 Ohledání těla oběti

Mezi subjekty, které se podílejí na ohledání mrtvol, patří vždy kromě vyšetřovatelů také lékaři, v ideálním případě z odvětví soudního lékařství. Velmi důležitá je vzájemná součinnost a organizace práce obou subjektů. Vyšetřovatelé se zabývají fakty, které nejsou lékařské povahy. Jde především o umístění a pozici těla v místnosti či v terénu, o oblečení a obutí mrtvol, či o

¹⁴⁸ STRAUS, Jiří a Josef MAREK. Skok nebo pád? *Kriminalistický sborník*, 2004, č. 5, s.17.

¹⁴⁹ STREJČ, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. V Praze: C.H. Beck, 2000, s. 26-27.

¹⁵⁰ BÁRTA, Bohumil, Josef POLÁČEK a Jiří POUPĚ. *Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí*. Praha: Universita Karlova, 1968, s. 34.

¹⁵¹ PROTIVINSKÝ, Miroslav a Karel KLVANĀ. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007, s. 82.

předměty související s činem. Lékaři se naopak zabývají skutečnostmi soudně lékařské povahy. Při ohledávání těla postupují zpravidla od shora dolů, tedy směrem od hlavy. Nejčastěji zkoumají zjevná poškození těla, stopy krve, jiné biologické stopy a posmrtné změny. O svých poznatcích následně informují vyšetřovatele, kteří musí vše zaprotokolovat.¹⁵² Lékař na místě nálezu mrtvolu musí veškeré úkony provádět tak, aby nedocházelo ke zbytečnému znehodnocování kriminalisticky relevantních stop. Jeho prvotním úkonem při příjezdu musí být konstatování smrti, bez toho nelze zahájit ohledání. V opačném případě je totiž nutné podniknout veškeré kroky k záchraně osoby a poskytnout první pomoc.¹⁵³

Samotné ohledání těla lze rozdělit na fázi orientační a detailní. **Orientační fázi**, ke které zpravidla dochází během ohledání místa činu, řadíme mezi prvotní úkony. Výjimkou jsou případy, kdy tělo není nalezeno na místě činu, ale na jiném místě. Během této fáze provádí vyšetřovatelé nejdříve úkony statické. Snaží se co nejpřesněji popsat a zdokumentovat mrtvolu, její polohu a její bezprostřední okolí v nezměněné podobě. Hlavní zásadou této části vyšetřování je zákaz pohybu s mrtvým tělem. Po dokončení následují úkony dynamické. S mrtvolou je pohybováno, je ohledávána ze všech stran a zkoumáno je i „lůž mrtvolu“. Při zajišťování jednotlivých stop je postupováno systematicky. Ruce mrtvolu jsou většinou zabaleny do igelitových sáčků, aby nebyly znehodnoceny stopy, které se na nich mohou vyskytovat, a které se zjišťují až pitvou. Takovými stopami mohou být částice cizí tkáně či krve za nehty oběti, které jako známky obrany svědčí o vraždě. Jako první jsou na místě činu zajišťovány pachové stopy a mikrostopy, následně je dokumentována pozice mrtvolu, vzhled kůže, posmrtné změny na těle, stopy z oblečení a obuvi a jiné kriminalisticky relevantní skutečnosti.¹⁵⁴ Vždy je nutné zodpovědět otázku, zda je možné, aby si dané poranění osoba mohla způsobit sama. Zaznamenány musí být veškeré stopy násilí, tedy všechny oděrky a krevní podlitiny. V případě střelných poranění je nutné zaměřit pozornost na to, zda se na ruce poškozeného vyskytují stopy krve a povýstřelových zplodin.¹⁵⁵ Kromě stop na těle si lékař všimá i předmětů, které se nacházejí na mrtvole, v jejím oděvu nebo blízkém okolí, a které by mohly mít souvislost se spáchaným činem. Jde o předměty, v kterých byla mrtvola zabalena, jako jsou deky či igelity, předměty, které měla v ruce, jako jsou vlastní či cizí vlasy, části oblečení, tkáně i jiné předměty, různé stopy z okolí, jako je špína, jehličí, traviny, prach či

¹⁵² MUSIL, Jan a kol. *Kriminalistika: učebnice pro studující práv.* 4., v NV 3., podstat. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Naše vojsko, 1990, s. 237.

¹⁵³ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika.* 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004, s. 323.

¹⁵⁴ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika).* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 237-243.

¹⁵⁵ BARTA, Bohumil, Josef POLÁČEK a Jiří POUPE. *Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí.* Praha: Universita Karlova, 1968, s. 28.

hlína.¹⁵⁶ Při ohledání těla je nutné brát v úvahu, že určité změny na těle mohou souviset s místem, kde byla mrtvola nalezena. Například tělo nalezené v lese může být poznamenáno či různě poškozeno zvěří, počasím, lesním podložím i jinými přírodními vlivy.¹⁵⁷

Úkolem vyšetřovatelů a lékařů na místě nálezů je alespoň rámcově určení příčiny smrti, způsobu, místa a doby usmrcení, snaha o identifikaci mrtvoly a vytipování motivu. K **detailnímu ohledání** těla dochází až ve druhé fázi, která probíhá na pitevně. Pitvu provádí znalec z odvětví soudního lékařství.¹⁵⁸

5.2 Pitva obětí

Soudní lékař má během vyšetřování významnou roli při rozlišování přirozené smrti, vraždy a sebevraždy. Své závěry vyvozuje nejen ze stop, které byly zjištěny prohlídkou na místě nálezů mrtvoly, ale také ze skutečností, které vyplývají z následné pitvy.¹⁵⁹ Pitva je tedy jedním z klíčových úkonů vyšetřování a jako součást soudně lékařské expertízy přináší zcela zásadní důkazy. Stále je pro efektivitu vyšetřování významná úzká spolupráce vyšetřovatele a lékaře. Umožňuje-li to situace, je přítomnost vyšetřovatele přímo na pitvě žádoucí. Vyšetřovatel má možnost pitvou odhalené či upřesněné skutečnosti ihned využít v dalším vyšetřování. V opačném případě získá poznatky vyplývající z pitvy až doručením písemného znaleckého posudku. Zároveň je přítomnost vyšetřovatele výhodou i pro lékaře. Ten se od vyšetřovatele může dozvědět informace o případu, které lépe nasměrují jeho práci. Vyšetřovatel mu také v průběhu může pokládat dotazy, jejichž zodpovězení je hlavním účelem pitvy. Otázky, které zodpovídá soudně lékařská expertíza, se týkají především příčiny smrti, poranění na těle, vlastností a mechanismů těchto poranění, určení smrtelných ran, posmrtných ran a doby smrti.¹⁶⁰

Právním základem této problematiky je zákon č. 372/2011, Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (dále jen jako zákon o zdravotních službách). V souladu s tímto předpisem musí být každá smrt nebo nález mrtvého těla ohlášen lékaři. Ten je vždy povinen tělo prohlédnout a zjistit smrt, určit přibližnou dobu úmrtí a příčinu smrti. Pokud lékař během **prohlídky** shledá, že úmrtí osoby vykazuje určité známky toho, že bylo způsobené trestným činem

¹⁵⁶ DOGOŠI, Michal a Jiří HRBEK. *Soudní lékařství pro policisty a vyšetřovatele*. Praha: PA ČR, 1997, s. 19.

¹⁵⁷ BÁRTA, Bohumil, Josef POLÁČEK a Jiří POUPE. *Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí*. Praha: Universita Karlova, 1968, s. 33.

¹⁵⁸ PROTIVINSKÝ, Miroslav a Karel KLVANA. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007, s. 79.

¹⁵⁹ BÁRTA, Bohumil, Josef POLÁČEK a Jiří POUPE. *Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí*. Praha: Universita Karlova, 1968, s. 57-58.

¹⁶⁰ MUSIL, Jan a kol. *Kriminalistika: učebnice pro studující práv.* 4., v NV 3., podstat. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Naše vojsko, 1990, s. 237.

nebo sebevraždou, že k němu došlo za nejasných okolností nebo že není známá identita mrtvého, je povinen kontaktovat Policii ČR. Po prohlídce těla lékař o jejím průběhu vypracuje list o prohlídce zemřelého, který slouží jako úřední potvrzení smrti, a v určitých případech také nařídí provedení pitvy.

Zákonem o zdravotních službách jsou **pitvy** rozděleny na více druhů. Pro vyšetřování vražd a sebevražd jsou významné především pitvy zdravotní a pitvy soudní. Oba druhy se provádí na oddělení soudního lékařství. Zdravotní pitva musí být nařízena lékařem na místě nálezu mrtvoly. Jejím cílem je stanovení příčiny smrti a mechanismu usmrcení v případech, kdy ke smrti došlo nečekaně, náhle či násilně a kdy nebylo možné příčinu smrti dostatečně objasnit již na místě. Do této kategorie spadá i pitva osob, u kterých se předpokládá, že spáchaly sebevraždu. Soudní pitva, tedy pitva podle §115 trestního řádu, je nařízena orgánem činným v trestním řízení vždy, pokud existuje podezření, že ke smrti došlo spácháním trestného činu. V případech, kdy je nařízena zdravotní pitva, avšak lékař během ní dospěje k názoru, že ke smrti došlo v souvislosti s trestným činem, je povinen pitvu přerušit a kontaktovat Policii ČR, v jejíž kompetenci je nařízení soudní pitvy. Pokud policie do dvou hodin takovou pitvu nenařídí, lékař může ve zdravotní pitvě pokračovat. S pohřbením či zpopelněním osoby, v případech, kdy byla nařízena soudní pitva, musí dát souhlas státní zástupce.¹⁶¹ Soudní pitvu provádí vždy dva znalci z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství. Znalcem nesmí být ten lékař, v jehož péči byla zemřelá osoba předtím, než nastala smrt.¹⁶² Z výše uvedeného vyplývá, že prohlídka a pitva mrtvoly jsou jak určitým druhem ohledání, tak znaleckou činností. A vzhledem k vyšetřování by tyto úkony měly být vykonány co nejdříve.¹⁶³

Samotná **pitva těla** je prováděna na pitevně. Před pitvou je podrobně ohledáno oblečení a obuv mrtvoly a veškeré zjištěné poznatky jsou zaznamenány. Tělo je následně vysvěčeno a připraveno na pitvu. Samotnou pitvu můžeme rozdělit na dvě části, na vnější a vnitřní. **Vnější** prohlídka mrtvoly začíná zjištěním pohlaví, věku, hmotnosti a stavby těla. Znalec nejdříve věnuje pozornost posmrtným skvrnám, ztuhlosti a barvě pokožky celého těla. Poté se zaměřuje na vzhled jednotlivých částí těla a na poranění, která se na nich nacházejí. Zaznamenává se charakter poranění, množství ran a jejich umístění na těle, včetně jejich vzájemného postavení a vzdálenosti mezi nimi. Před vnitřním zkoumáním těla mohou být v některých případech prováděna určitá

¹⁶¹ §83 až §98 odst. 1 písm. g) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.

¹⁶² §105 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

¹⁶³ KLIMUS, František a Zdeněk KREJČÍ. Zamyšlení nad posuzováním násilné smrti. *Kriminalistický sborník*, 2013, č. 4, s. 50-55.

důležitá vyšetření, která by po vnitřní prohlídce již nebylo možné učinit. Jde především o RTG vyšetření, v případech, kdy se na těle vyskytují střelná poranění, o mikrobiologické vyšetření nebo o různé výtěry. **Vnitřní** prohlídka těla obsahuje zejména otevření tří nejdůležitějších tělních dutin, tedy dutiny lební, hrudní a břišní. Během této fáze jsou odebírány vzorky tkání, orgánů, krve, moči, obsahu žaludku a jiného biologického materiálu, který je následně odeslán do laboratoří na odborné vyšetření.¹⁶⁴ Podrobně musí být zkoumány rány v oblasti hlavy, které mohou dokazovat určitý úrazový mechanismus, a v oblasti krku, jehož poranění svědčí o rdoušení. Spojivky očí v případech rdoušení obsahují drobné krevní výronky. Ústa mohou jevit známky poranění a může v nich být nalezen určitý obsah či cizí tělesa. Takový nález často svědčí o zápasu a obraně poškozeného. Stopy obrany se často nacházejí také na rukou a zápěstích. Naopak pravidelné jizvy na předloktích či v kolenních jamkách jsou znakem sebepoškozování a podporují verzi o sebevraždě. U žen musí být pečlivě zkoumána poranění v okolí prsou a na vnitřní straně stehen, která zpravidla značí sexuální motiv.¹⁶⁵

Po pitvě lékař sepíše **znalecký posudek**, nazvaný jako pitevní protokol, který následně schválí další lékař, zpravidla vedoucí oddělení či ústavu soudního lékařství.¹⁶⁶ Znalecký posudek je odborným vyjádřením znalce a člení se na tyto tři části: nález, vlastní posudek a znaleckou doložku. Součástí nálezu je shrnutí veškerých objektivních informací o těle, které prokázala pitva a jiná laboratorní vyšetření. Obsah nálezové části posudku má být formulován natolik jasně, aby byl srozumitelný především pro orgány činné v trestním řízení. Pečlivě zpracovaný nález je důležitým základem pro následný vlastní posudek, a to i v případech, kdy se později objeví nové skutečnosti a bude nutné vlastní posudek doplnit, ale již nebude možné znovu prohlédnout tělo. Nález a v něm obsažené informace musí být souhrnné, úplné a pravdivé. Pro vyšetřovatele je důležitý zejména vlastní posudek. Vlastní posudek vyplývá z nálezu, jde o subjektivní vyjádření znalce. Musí být odborný, přehledný, pravdivý a reagovat na otázky zadavatele, které se liší podle charakteru jednotlivých případů.¹⁶⁷ Znalec konstatuje zejména, co bylo příčinou smrti, jaká poranění se nacházejí na těle a jejich závažnost. Závažnost poranění se vždy posuzuje vzhledem k příčině smrti a můžeme podle ní rozdělit poranění na smrtící pro všeobecnou poruchu, smrtící pro určité vzniklé komplikace a smrtící z důvodu osobního stavu. Dále znalec uvede, jakým mechanismem byla jednotlivá poranění způsobena. V určitých případech může existovat více

¹⁶⁴ KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 68-69.

¹⁶⁵ KLIMUS, František a Zdeněk KREJČÍ. Zamyšlení nad posuzováním násilné smrti. *Kriminalistický sborník*, 2013, č. 4, s. 50-55.

¹⁶⁶ KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 68-69.

¹⁶⁷ ŠTEFAN, Jiří a Jan MACH. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada, 2005, s. 125-127.

možných variant, v jiných je možná pouze jedna, u některých je následně možné popsat i nástroj, kterým byla poranění spáchána. Z posudku by mělo vyplývat, zda si mohl poškozený poranění způsobit sám nebo zda byla vykonána někým cizím. Důležitým faktorem pro toto rozlišení je kromě způsobu provedení také intenzita, četnost ran a zjištění, zda poranění byla způsobena zaživa či po smrti. V neposlední řadě je součástí posudku doba smrti, která je určována především z posmrtných změn, jiných biologických úkazů na těle, rozboru krve a obsahu žaludku. Všechny závěry lékaře v posudku musí být odůvodněny. Znalec je povinen vycházet z laboratorních vyšetření a podložit jimi své závěry. Tyto vyšetření jsou zásadní pro úplnost nálezu. V kompetenci znalce není posuzování právních otázek a hodnocení důkazů.¹⁶⁸

5.3 Vyšetřovací experiment

V průběhu vyšetřování vražd a sebevražd může nastat situace, kdy určité skutečnosti nebude možné prokázat jinak než vyšetřovacím experimentem. Cílem je beze všech pochybností zjistit, zda v konkrétních podmínkách k určitým jevům mohlo dojít, určité skutečnosti mohly nastat, určitou činnost bylo možné vykonat nebo zda se určitá událost mohla odehrát. Vyšetřovací experiment tedy spočívá především v přezkoumání a ověření určitých informací, které byly během vyšetřování zjištěny. Za účelem ověřování pravdivosti těchto faktů, možnosti jejich existence, popřípadě k jejich doplnění, vyšetřovatelé uměle vytvářejí konkrétní podmínky, které následně systematicky mění. Vyšetřovací experiment je tedy nutné chápat jako kriminalistickou metodu, která má široké využití. Využívá se zejména jako prověřovací úkon před zahájením trestního stíhání ve smyslu §160 trestního řádu, jako samostatný vyšetřovací pokus podle §104c trestního řádu mající úlohu zvláštního způsobu dokazování, nebo jako jedna z metod používaných při jiných vyšetřovacích úkonech.

Vyšetřovací experiment můžeme rozdělit podle toho, jaké informace jsou obsahem zkoumání, na sensorický experiment a situační experiment. **Senzorické experimenty** se zabývají tím, zda bylo možné konkrétní skutečnosti vnímat lidskými smysly, zpravidla zrakem a sluchem. Zjišťuje se například, za jakých okolností mohlo být slyšeno volání o pomoc, zda a odkud mohl být slyšen výstřel, zda je možné, aby byla konkrétní situace zahlédnuta. **Situační experimenty** se zaměřují na možnost provedení konkrétní činnosti, možnost existence konkrétního jevu a možnost existence konkrétního mechanismu.¹⁶⁹ K vyšetřovacím experimentům při vyšetřování vražd

¹⁶⁸ STREJČ, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. V Praze: C.H. Beck, 2000, s. 95-97.

¹⁶⁹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004, s. 355-357.

a sebevražd přistupují kriminalisté ve chvíli, kdy je třeba prokázat a ověřit určitý způsob spáchání činu, použití určitého nástroje při činu a způsob vzniku stop na místě činu.¹⁷⁰ Typickým příkladem jsou střelná poranění. Kriminalisté musí zjistit, zda je možné, aby se osoba do takových míst zasáhla sama. Podobně je tomu u řezných a bodných ran.¹⁷¹ V případě oběšení kriminalisté vyšetřovacím experimentem zjišťují nejen to, zda se osoba mohla oběsit sama či nikoliv, ale i to, zda jsou prostředky k tomu použité, funkční. Vyšetřovací pokus obsahuje část, kdy kriminalisté nejdříve zkouší, jakým způsobem mohla být smyčka na místo zavěšení upevněna, a jestli by takový úkon zvládla poškozená osoba sama. Během této části se prověřují také stopy, které osoba při instalaci smyčky musela udělat. Například pokud bylo potřeba kvůli zavěšení smyčky vyšplhat na strom, muselo dojít k jeho odřeni a na místě činu musí být viditelné stopy. Následně kriminalisté použijí figuranta, který stavbou těla odpovídá mrtvé osobě. S jeho pomocí zkouší, zda a odkud mohl poškozený vložit hlavu do smyčky bez cizí pomoci, jaké při tom musely vzniknout stopy a zda takové stopy byly na místě činu nalezeny.

Pokud je na místě nalezena určitá podložka, která vzbuzuje dojem, že byla ke spáchání činu použita, musí být součástí experimentu prověření i této skutečnosti. Zjišťuje se, zda opravdu byla použita, jakým způsobem a kde musela být umístěna. Je-li při ohledání nalezena na místě, z kterého poškozený prokazatelně nemohl čin spáchat, znamená to, že byla původně umístěna jinde a po činu s ní někdo manipuloval, nebo byl čin spáchaný jiným způsobem a podložka byla na místo inscenována až poté. Kromě verze, která primárně předpokládá sebevraždu, se vyšetřovacím pokusem musí ověřit i verze předpokládající vraždu. V takovém případě se zkoumají stopy, které by musel zanechat provaz při vytahování mrtvoly, a ty se následně opět porovnávají se stopami, které byly na místě činu nalezeny při ohledání.¹⁷²

Subjekty vyšetřovacího experimentu můžeme rozdělit dle funkce na přímé účastníky, nepřímé účastníky a pomocné osoby. Mezi přímé účastníky patří orgány činné v trestním řízení, osoba podezřelá, osoba obviněná, poškození a svědci. Na základě výpovědí těchto osob k samotnému pokusu dochází. Jejich přítomnost na experimentu nesmí být vynucena. Odmítnou-li se účastnit, nahrazují je figuranti se shodnými znaky a vlastnostmi. Znalci a jiní odborníci, nezúčastněné osoby a obhájce obviněného tvoří kategorii nepřímých účastníků. Mezi jejich úkoly

¹⁷⁰ BÁRTA, Bohumil, Josef POLÁČEK a Jiří POUPĚ. *Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí*. Praha: Universita Karlova, 1968, s. 54.

¹⁷¹ MATOUŠEK, Vladimír. Sebevražda střelnou zbraní. *Kriminalistický sborník*, 2004, č. 2, s. 72.

¹⁷² VALERIÁN, Luboš a Radmila STAVINHOVÁ. Sebevražda, účast na sebevraždě a nebo vražda s následnou sebevraždou? *Kriminalistický sborník*, 2004, č. 2, s. 16-21.

patří zejména odborné posouzení skutečností během pokusu a zajištění jeho objektivnosti a zákonnosti. Nerušený průběh celého vyšetřovacího experimentu zajišťují pomocné osoby.

Samotnému experimentu předchází **příprava** před výjezdem, příprava místa experimentu a udělení pokynů všem účastníkům. Před výjezdem je třeba shromáždit informace potřebné k provedení experimentu, určit verze, které budou ověřovány, stanovit průběh experimentu, zajistit přítomnost účastníků a materiálně technické zázemí. Příprava místa spočívá především v jeho uzavření, upravení do původní podoby a zdokumentování. **Vlastní experiment** se provádí nejdříve opakovaně v podmínkách shodných se zkoumanou skutečností, následně v podmínkách systematicky měněných. V případě experimentu za **shodných podmínek** je nutné, aby se shodnost projevovala u kriminalisticky relevantních podmínek. V nepodstatných skutečnostech není shoda vyžadována. Shodnost spočívá zejména v tom, že je experiment učiněn na původním místě, ve stejnou denní dobu, za stejného světla a počasí a za použití stejných předmětů. Experiment se v totožných podmínkách opakuje vícekrát. Toto opakování experimentu zajišťuje důvěryhodnost, snižuje možnost náhodných výsledků a umožňuje podrobněji prověřit dané skutečnosti. Dalším postupem při vyšetřovacím experimentu je **systematická změna podmínek**. Opakování experimentu v rozdílných podmínkách je hlavní výhodou experimentu jako procesního úkonu. Mezi způsoby, kterými jsou podmínky měněny, patří oddělení nebo odstranění jednotlivých podmínek či jejich zjednodušení nebo ztížení. Cílem je zjistit, jaký význam mají konkrétní podmínky na celou skutečnost, která je experimentem prokazována, a zajistit větší důvěryhodnost výsledkům experimentu. V případě komplikovaných a obsáhlých událostí je možné experiment rozdělit po etapách a ty provádět postupně.

Po skončení pokusu dojde k jeho **vyhodnocení** a **dokumentaci** v podobě protokolu o vyšetřovacím pokusu. Ten ve své popisné části obsahuje kromě podrobné zprávy o podmínkách pokusu, zejména záznam o průběhu a výsledcích jednotlivých pokusů. Závěrečné výsledky mohou mít v zásadě dvě podoby. Pozitivní výsledek experimentu je takový, který prokazuje určitou skutečnost, ze které lze vyvodit možný závěr. Jedná se o závěr možný, ne nutný. Daná skutečnost se stát mohla, ale nemusela. Aby mohlo být potvrzeno, že se stala, je nutné doplnit další důkazy. Naopak negativní výsledek stanoví, že se daná věc stát nemohla. Závěr je u něj tedy vždy kategorický. Součástí protokolu jsou i fotodokumentace, videozáznam vyšetřovacího pokusu, schémata a plánky.¹⁷³

¹⁷³ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004, s. 357-362.

5.4 Výslech obviněného a svědků

Výslech je jednou z kriminalistických metod používaných při vyšetřování vražd a sebevražd, jeho účelem je pomocí slovní výpovědi a vysvětlení určitých osob získat informace týkající se případu. Tyto informace se získávají z paměťových stop vyslýchaných. Je nutné rozlišovat mezi výpovědí a vysvětlením. Výpovědi podávají osoby během výslechu. Vysvětlení je specifickým druhem výpovědi, slouží pro úřední dokumentaci, ale na rozdíl od výpovědi nemůže být důkazním prostředkem. Cílem výslechu je především opatření úplné a pravdivé výpovědi, která má sloužit k objasnění případu beze vší pochybnosti. Výslech je vždy nutné zdokumentovat ve formě protokolu. Kromě listinné podoby může dokumentace obsahovat i video nahrávku či záznam z magnetofonu.

Každému výslechu musí předcházet pečlivá **příprava**, která spočívá v nastudování případu, rozboru všech dostupných materiálů a v rozboru osobnosti vyslýchaného. Účelem přípravy je především snaha, aby vyslýchající nebyl během výslechu zaskočen z důvodu neznalosti již známých faktů, aby vytipoval reakce vyslýchaného, a aby určil, jaké informace je potřeba od vyslýchaného zjistit. Příprava samozřejmě zahrnuje i stanovení místa a času výslechu, určení osob, které se ho mají účastnit, vyhotovení plánu a zvolení taktiky výslechu.

Vlastní výslech můžeme rozdělit do tří fází. **Úvodní** fáze slouží především k seznámení se s tím, co bude obsahem výslechu a ke splnění zákonných požadavků. Musí být ověřena identita osoby, která má být vyslýchána, tato osoba musí být poučena o právech a povinnostech, které jí náleží. Po úvodní části je přistoupeno k části **monologové**, kdy vyslýchající vyzve vyslýchanou osobu k tomu, aby svými slovy popsala skutečnosti, které jsou předmětem výslechu. Doporučeno je vyslýchanou osobu nepřerušovat a nechat ji nerušeně mluvit, tím může být dosaženo toho, že budou vypověděny skutečnosti pro vyslýchanou osobu významné, které by při kladení otázek nemusely vyjít najevo. Přerušování osoby je možné pouze v případě, kdy se odchyluje od věci, která je obsahem výslechu. V průběhu monologu má vyslýchající povinnost srovnávat výpověď s již dostupnými důkazy a zjišťovat tak pravdivost výpovědi. Pokud by tuto činnost dělal až po skončení výslechu, nebyl by v další části výslechu schopen reagovat na případné odchylky a zřejmě by musel provést opakovaný výslech, což není ideální postup z více důvodů. Na fázi monologu navazuje fáze **dialogu**, která slouží k doplnění informací, vysvětlení rozporů a ke zjištění nových faktů. Toho je dosahováno tím, že vyslýchající klade otázky, pomáhá vyslýchané osobě vzpomenout si na konkrétní fakta, například vyvoláním asociace, nebo se snaží různými způsoby donutit osobu, aby vypovídala pravdivě, například psychologickým posouzením nebo

postupným předkládáním důkazů. Mezi jednání, které je ze strany vyslychajícího zakázané, patří pokládání sugestivních nebo kapciózních otázek a používání psychického a fyzického násilí.

Výslechy můžeme rozdělit na více druhů podle toho, jakou roli v případě má vyslychaná osoba. Zásadní pro vyšetřování vražd jsou výslechy obviněného a svědků.¹⁷⁴

5.4.1 Výslech obviněného

Výslech obviněného se zásadně liší od výslechu svědků tím, že obviněný má ze zákona možnost nevyprávět. Výslech musí být veden tak, aby obviněný k výpovědi ani k doznání nebyl jakýmkoliv způsobem nucen. Pokud je obviněno více osob a jsou vyslychány všechny, výslech se provádí s každou zvlášť. Kromě totožnosti obviněného je zjišťováno jeho osobní, rodinné a majetkové zázemí a jeho trestní minulost. Během monologové části má obviněný možnost se vyjádřit k obvinění, které mu bylo sděleno, i k veškerým prováděným důkazům.¹⁷⁵

Výslech obviněného v případě, že jde o závažný trestný čin jako je vražda, není vždy snadný. Celý výslech musí být proveden pečlivě a podle zákonných pravidel, včetně přípravy. Klíčovým úkonem pro vyšetřování je včasné provedení prvního výslechu. Čím dříve je výslech uskutečněn, tím se zvyšuje šance vyšetřovatelů na pravdivou a úplnou výpověď, protože pachatel má kratší čas na vymyšlení nepravdivých informací o průběhu činu a na zapomenutí rozhodných skutečností.¹⁷⁶ Vražda je čin, který se pachatel snaží většinou provést beze svědků. Proto je nutné přistupovat k výslechu obviněného jako k jedinečnému důkazu o průběhu trestného činu, který nemůžeme získat od nikoho jiného. Kvůli tomu, že se jedná o závažný trestný čin, za který trestní zákoník stanovuje vysoké sankce, se při výslechu často stává, že vyslychaný nemluví pravdu a snaží se svou vinu vyvracet nebo ji zmenšovat. Častěji se tak děje v případech, kdy jde o vraždu připravenou. Pachatel má pravdivou výpověď pečlivě připravenou a propracovanou, zpravidla v souladu s dalšími důkazy. Naopak u nepřipravené vraždy se často setkáváme s nelogickými souvislostmi a rozporem mezi výpovědí pachatele a jinými důkazy.¹⁷⁷ Snahou vyšetřovatelů je tyto neshody odstranit, zejména dalšími výslechy, trváním na konkrétnější výpovědi, změnou postupu výslechu nebo postupným předkládáním důkazů. Významnou roli v kriminalistické praxi hraje také **doznání pachatele**. Také u tohoto úkonu je ale nutné počítat s tím, že nemusí být vždy

¹⁷⁴ PROTIVINSKÝ, Miroslav a Karel KLVÁŇA. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007, s. 84-89.

¹⁷⁵ §91 až 95 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

¹⁷⁶ MUSIL, Jan a kol. *Kriminalistika: učebnice pro studující práv.* 4., v NV 3., podstat. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Naše vojsko, 1990, s. 239-240.

¹⁷⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004, s. 433.

pravdivý. Obviněný se může doznat z různých důvodů i k činu, který nespáchal. Jeho záměrem může být například ochrana jiné osoby nebo utajení jiného trestného činu. Doznání by tedy samo o sobě nemělo sloužit jako jediný důkaz, naopak by se k němu mělo přihlížet pouze v souvislosti s důkazy ostatními, s kterými musí být ve shodě. Důležité pro takové případy také je, aby od vyslýchaného obviněného byly zjištěny takové informace, které nemůže vědět nikdo jiný než ten, kdo čin spáchal.¹⁷⁸

Obsahem výslechu a jeho výsledkem by měly být především poznatky o charakteru vztahu mezi obviněným a obětí, o průběhu celé události včetně toho, jakým způsobem k činu došlo, jaké byly jeho okolnosti, co činu předcházelo, co po něm následovalo a jaký měl pachatel motiv k jeho spáchání.¹⁷⁹

5.4.2 Výslech svědků

Výslech svědků je pro vyšetřování vražd a sebevražd jedním z významných zdrojů důkazů. Z toho důvodu je nutné pečlivě stanovit, jaké osoby budou vyslýhány. Zpravidla jde o osoby, které trestný čin nahlásily, viděly pachatele přicházet či odcházet z místa činu, slyšely výstřel nebo jiný zvuk nebo byly první na místě činu po jeho spáchání. Jako **svědky** je také potřeba vyslýchat osoby, které mohou doložit a osvětlit vztah mezi obětí a obviněným, a které s nimi byly před činem v určitém kontaktu, například nadřízený v práci, nájemce bytu, spolubydlíci. V případě podezření, že jde o sebevraždu, je nutné vyslechnout rodinu a jiné blízké osoby poškozeného, které mohou vědět více o jeho způsobu života, jeho zdravotním stavu, finanční a rodinné situaci. A mohou tak osvětlit případný motiv sebevraždy. Čin spáchaný ve městě nebo v jiné obydlené oblasti je těžší provést nepozorovaně či neslyšně a často tak existují svědci, které je možné zjistit a vyslechnout. Narozdíl od případů, kdy je čin spáchán mimo civilizaci, a je u něj tedy obtížnější svědky zajistit. Výpovědi svědků mají pro vyšetřování vražd a sebevražd povahu buď přímých nebo nepřímých důkazů. **Nepřímé důkazy** jsou takové, které o dokazovaných skutečnostech vypovídají odvozeně. Zpravidla se jedná o situace, kdy svědek sám nebyl přítomen trestnému činu, ale dozvěděl se o něm z jiného zdroje či od jiné osoby. Může jít také o svědectví, které nesouvisí přímo s případem, ale které pomůže situaci na místě činu jiným způsobem objasnit. **Přímé důkazy** jsou naopak ty, které svědek vnímal vlastními smysly.¹⁸⁰

¹⁷⁸ PROTIVINSKÝ, Miroslav a Karel KLVÁŇA. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007, s. 88.

¹⁷⁹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004, s. 434.

¹⁸⁰ BÁRTA, Bohumil, Josef POLÁČEK a Jiří POUPE. *Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí*. Praha: Universita Karlova, 1968, s. 49-51.

Svědům trestní řád ukládá **povinnost svědčit**. Musí vypovědět vše, co o předmětu výslechu ví, nic nesmí zamlčet a jsou povinni vypovídat pravdivě. Z této povinnosti zákon stanovuje výjimky. Ty se rozlišují na ty, kdy svědek nesmí být vyslýchán například z důvodů utajovaných informací, které chrání zákon, a na ty, kdy má svědek právo odepřít výpověď z důvodů příbuzenského vztahu k osobě, proti které má vypovídat. O těchto svých právech a povinnostech musí být v úvodní části výslechu poučen. Poté musí být prokázána jeho totožnost a vysvětlen vztah k ostatním osobám případu, zejména tedy k oběti a obviněnému, a k předmětu výslechu. Po úvodní části výslechu musí být svědkovi dán prostor pro vlastní výpověď, během které by neměl být přerušován. Ve výpovědi by měl uvést, z jakého důvodu je svědkem a svými slovy popsat průběh celé události. Následně dochází k části rozhovorové, při které mu mohou být kladeny doplňující otázky k upřesnění výpovědi. Tyto otázky by měly být kladeny ohleduplně tak, aby nebyla zasažena osobnost svědka, zejména, pokud jde zároveň o osobu spáchaným činem poškozenou.¹⁸¹ Výslech svědků, kteří jsou zároveň osobami poškozenými, může komplikovat nejen jejich zdravotní stav ale i stav psychický, jako jsou silně negativní emoce vůči obviněnému, otřes z prožité újmy nebo strach o svůj život. Vyšetřovatel by se měl v takových případech snažit vést výslech tak, aby byl co nejvíce stručný a věcný, aby se týkal pouze věci, kvůli které je svědek vyslýchán. Výslech svědka, který našel mrtvolu, bude zaměřen především na mrtvé tělo. Výslech svědka, který zaměstnával obviněného, se bude týkat především jeho pracovních kázně, vztahů na pracovišti a případných konfliktů.¹⁸²

Hlavním úkolem vyšetřovatele při výslechu svědků je zjistit, v jakém poměru k situaci svědek byl, zda byl účastníkem, pozorovatelem, nebo se o činu jen dozvěděl od jiné osoby. Zásadní je také určit čas a místo události, které byl svědek přítomen, důvodu, proč na konkrétním místě byl, kolik tam spolu s ním bylo lidí, jak k celé události došlo, jak probíhala, kdy a jakým způsobem skončila.¹⁸³ Při činu, který byl spáchán v domě, je užitečné výslechem zjistit, kolik od domu existovalo klíčů a kdo je vlastnil.¹⁸⁴ V případech, které se jeví jako sebevraždy, je vždy nutné zjišťovat, jaký měla osoba motiv, zda existovaly důvody pro sebevraždu. Kriminalisté při výslechu rodinných příslušníků, blízkých osob, sousedů a dalších zjišťují, jaká byla životní situace poškozeného, jaké měl finanční a rodinné zázemí, zda měl dluhy, jaké byly jeho vztahy s rodinou a partnerem, jaký byl jeho zdravotní stav, zda měl nějaké psychické problémy. Další významnou

¹⁸¹ §97 až 104a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

¹⁸² MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. s. 434.

¹⁸³ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezm. vyd. Praha: PA ČR, 1999, s. 75-76.

¹⁸⁴ MATOUŠEK, Vladimír. Sebevražda střelnou zbraní. *Kriminalistický sborník*, 2004, č. 2, s. 72.

informací je zjištění, zda osoba o sebevraždě již v minulosti mluvila či se o ní dokonce pokusila nebo zda svědky takové jednání poškozeného naopak překvapilo a spíše jej zpochybňují, protože se jim jeví jako nepravděpodobné. Neexistence motivu sebevraždy vede kriminalisty k verzi o fingování.¹⁸⁵

5.5 Jiné expertízy

Kriminalistická expertíza jako důležitá součást vyšetřování vražd a sebevražd spočívá v předložení zajištěných kriminalistických stop z místa činu odborníkům z různých odvětví vědy, techniky, umění a řemesel. Samotná expertíza se tedy skládá ze zkoumání stop a následného vypracování znaleckého posudku či odborného vyjádření, které obsahuje závěry vyplývající z předchozího zkoumání. Tyto závěry slouží jak kriminalistům v dalším postupu, tak jako znalecké důkazy při dokazování.¹⁸⁶ Mezi odborným vyjádřením a znaleckým posudkem jsou zásadní rozdíly, kvůli kterým je nutné od sebe tyto dva instituty rozlišovat. Odborné vyjádření slouží k objasnění určité skutečnosti, která je významná pro trestní řízení. O jeho vystavení může být požádán nejen znalec, ale i fyzická či právní osoba, která má potřebné odborné předpoklady. V případech, kdy je posuzovaná otázka natolik složitá, že by odborné vyjádření nepostačovalo, je nutné vypracovat znalecký posudek. Ten může vypracovat pouze znalec. V případech, kdy jde o skutečnost zvláště významnou, je povinností, aby se expertízy účastnili znalci dva.¹⁸⁷ Znalecký posudek zodpovídá otázky, na které kriminalisté nejsou schopni nalézt odpověď sami z důvodu přílišné odbornosti. Musí být vypracován srozumitelně tak, aby mu rozuměli především orgány činné v trestním řízení.

Kriminalistická expertíza je úkon, který probíhá ve třech fázích. Jde o fázi přípravnou, samotné expertízní zkoumání a o hodnocení expertízního zkoumání. Zatímco první a poslední fáze spadají zejména do působnosti orgánů činných v trestním řízení, hlavní roli během samotného expertízního zkoumání má znalec. To přesto neznamená, že by spolu oba subjekty po celou dobu nespolupracovaly. Spolupráce orgánů činných v trestním řízení a znalce je klíčovým prvkem při vyšetřování vražd a sebevražd. A to již od ohledání místa činu až po dokazování během soudního řízení. **Přípravná fáze** začíná nařízením expertízy. Tu může nařídit jen orgán činný v trestním řízení. Během této fáze jsou zajištěny a připraveny stopy a jiné důkazy, tzv. objekty expertízy,

¹⁸⁵ BÁRTA, Bohumil, Josef POLÁČEK a Jiří POUPE. *Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí*. Praha: Universita Karlova, 1968, s. 28.

¹⁸⁶ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004, s. 306-308.

¹⁸⁷ §105 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

určeny obory, ve kterých budou expertízy prováděny, vybrání znalci v souladu s §105 trestního řádu nebo znalecké instituce v souladu s §110 trestního řádu a sestaveny otázky, na které budou hledány odpovědi. Poté jsou objekty expertízy spolu s otázkami předány vybranému znalci. **Samotné expertízní zkoumání** má více částí. Ve **vstupní** části dochází k získání celkového pohledu na zkoumanou věc, k upřesnění položených otázek, stanovení postupu a způsobu práce. Následná **analyticko-syntetická** etapa pak spočívá v pečlivé a detailní práci, která je založena na odborných metodách specifických pro jednotlivé obory. Svoji práci znalec vždy dokumentuje. Dokumentace je významná pro následné využití výsledků expertízy vyšetřovateli. V další části znalec **hodnotí a porovnává výsledky**, vyvozuje z poznatků, které zjistil a sestavuje závěry, které jsou podkladem pro zodpovězení položených otázek. Znalec musí odpovídat pravdivě, jasně, věcně a tak, aby nedal záminku pro mnohoznačný výklad. Nelze-li na některou otázku odpovědět, neodpovídá na ní a uvede pro to svůj důvod. Na závěr znalec vypracuje **odborné vyjádření** nebo **znalecký posudek**. Odborné vyjádření je stručné a obsahuje jen úvod a věcný závěr, kterým odpovídá na položené otázky. Znalecký posudek naopak, kromě obsáhlejší úvodní a závěrečné části, obsahuje ještě nález. V nálezu znalec podrobně popíše průběh expertízy, zkoumané objekty, způsob, který uplatňoval při své činnosti a shrne své poznatky a výsledky. Znalecký posudek je včetně vytvořené dokumentace předán orgánu činnému v trestním řízení, který učiní hodnocení expertízního zkoumání z pohledu formálního i obsahového. Především se zabývá tím, zda je znalecký posudek provedený ve správné formě, znalcem, který splňuje zákonem dané náležitosti a u kterého nejsou důvody k vyloučení, zda se znalec zabýval jen otázkami odbornými, nikoliv právními, zda byly podrobeny expertíze všechny objekty, které byly znalci předloženy, zda byla expertíza provedena vhodným způsobem, zda jsou výsledky pravdivé a z nich vyvozené závěry s nimi v souladu. Pokud by došlo k určitým pochybením, a nedostačovalo by, aby znalec podal vysvětlení, případně expertízu doplnil, může být přibrán znalec nový, který provede zcela znovu expertízu novou.¹⁸⁸

Otázky, které jsou znalcům kladeny se zpravidla liší v závislosti na konkrétních případech a jejich specifických okolnostech. Pro vyšetřování vražd a sebevražd je zásadní soudně lékařská expertíza, o které se zmiňuji již v předchozí části mé práce. Znalci z odvětví **soudního lékařství** se nejdříve zabývají otázkou příčiny smrti a doby úmrtí, zjišťují, zda jde o násilné usmrcení, nebo zda smrt nastala přirozeně. Prokáže-li se násilná smrt, řeší otázku, zda byla způsobena cizí osobou nebo zda si ji mohl způsobit poškozený sám. Soudní lékař odpovídá také na otázky, jak byl čin

¹⁸⁸ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 227-233.

spáchán, jakými prostředky či komu patří krev na místě činu.¹⁸⁹ V případech oběšení se zaměřuje na strangulační rýhu, zkoumá její vzhled a tvar. Významná je otázka, zda byla poranění způsobena zaživa nebo po smrti. Odpověď na ní značně přispívá k rozlišení vraždy od sebevraždy.¹⁹⁰

Kromě soudního lékařství jsou pro vyšetřování vražd a sebevražd zásadní a téměř vždy se nařizují expertízy z oboru kriminalistické techniky, soudní psychiatrie a soudní psychologie.¹⁹¹ Přizvání expertů z oboru kriminalistické techniky je důležité již během ohledání místa činu. **Daktyloskopická expertíza** často dobře poslouží k identifikaci mrtvoly a osob, které se pohybovaly na místě činu. Znalci odpovídají na otázky, které se týkají otisků prstů na místě činu, na zbrani, kterou byla způsobena smrt a na jiných předmětech zajištěných při ohledání. Jejich úkolem je zjistit, kolika lidem nalezené otisky patří, zda patří pouze poškozenému nebo i jiným osobám. V případě, že patří více osobám, zkoumají, které z nich jsou navzájem shodné a kde všude na místě činu se vyskytují. Tato informace slouží k mapování pohybu osob na místě činu. Další otázky se týkají identifikace osob. Znalci zkoumají, zda nalezené otisky odpovídají otiskům v databázi, a je tedy možné zjistit totožnost osob. Významné je i zjištění, zda existují nějaké předměty, kde žádné otisky nebyly nalezeny.¹⁹² Tyto poznatky mohou být pro rozlišení vraždy od sebevraždy velmi významné. Neméně důležité pro identifikaci osob jsou i expertízy otisku zubů, oděvu mrtvoly nebo obuvi a jiných stop.

Pro případy, které se jeví jako sebevraždy, protože byl nalezen dopis na rozloučenou, se využije znalců z oboru **grafognosie**, kteří jsou schopni zkoumáním a srovnáváním písma rozeznat, jaká osoba text psala nebo vyloučit, jaká osoba text nepsala. V případech, kdy je zjištěno, že poškozený dopis napsal vlastní rukou, se znalci zaměřují na otázku, zda jej psal dobrovolně či pod nátlakem. Důležitou roli hrají i znalci oboru mechanoskopie, soudní balistiky, biologie a toxikologie.¹⁹³

Znalci z odvětví **balistiky** odpovídají na otázky, které zjišťují, z kolika druhů zbraní se střílelo, o jaké druhy šlo, jestli zbraň byla tovární výroby či vyrobena podomácku, zda byla zbraň nějakým způsobem upravena, zda byl čin spáchán tou zbraní, kterou kriminalisté našli na místě činu, či úplně jinou, zda nalezené střely vyšly z nalezené zbraně nebo patřily ke zbrani jiné,

¹⁸⁹ BÁRTA, Bohumil, Josef POLÁČEK a Jiří POUPĚ. *Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí*. Praha: Universita Karlova, 1968, s. 9.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 37.

¹⁹¹ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 227-233.

¹⁹² BÁRTA, Bohumil, Josef POLÁČEK a Jiří POUPĚ. *Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí*. Praha: Universita Karlova, 1968, s. 28.

¹⁹³ Tamtéž, s. 57.

kolikrát bylo ze zbraně vystřeleno, z jaké dálky a pod jakým úhlem se střílelo a zda je tedy možné, aby takový výstřel byl sebevraždou.

Znalcům z odvětví toxikologie jsou pokládány otázky týkající se přítomnosti jedu či jiné látky v těle mrtvého, ve zbytcích jídla, nápojů a zvracích nalezených na místě činu. Je nutné zodpovědět i otázku, zda je látka vyskytující se v těle poškozeného shodná s látkou, která byla v podobě zbytků nalezena na místě činu.¹⁹⁴

Znalci z oboru **soudní psychiatrie a psychologie** jsou přibíráni zpravidla až v případech, kdy existuje předpoklad, že byla spáchána vražda a kdy je znám její pachatel nebo alespoň existuje osoba podezřelá. Cílem těchto znalců je především zjištění celkového duševního stavu obviněného. To spočívá v určování jeho rozpoznávacích a ovládacích schopností, zkoumání motivu jeho činu a jeho resocializace. Posuzování duševního stavu by se měl účastnit také znalec z oboru psychologie. V případech, kdy vražda vykazuje sexuálními motivy, je nutné, aby byl k expertíze přibrán také znalec z oboru sexuologie.¹⁹⁵ V případě sebevraždy se tyto znalci využívají především, pokud nebyla dokončena, byl-li tedy vykonán pouze pokus o sebevraždu a v případech tzv. demonstrativních sebevražd. Jejich úkolem je zejména zjistit, zda nedošlo ke spáchání trestného činu účasti na sebevraždě podle §230 trestního zákoníku.¹⁹⁶

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 37.

¹⁹⁵ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004, s. 435.

¹⁹⁶ BÁRTA, Bohumil, Josef POLÁČEK a Jiří POUPĚ. *Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí*. Praha: Universita Karlova, 1968, s. 60-61.

6 Vybrané kauzy s existencí dvou vyšetřovacích verzí

6.1 Pobodán u Vltavy

Případ mladého muže Pavla K., který se pokusil o sebevraždu, kriminalisté původně vyšetřovali jako vraždu. Vraždě nasvědčovala i většina stop na místě činu, včetně tvrzení všech blízkých osob, že muž k tomu, aby se sám usmrtil, neměl motiv. Přesto se Pavel K. pokusil spáchat sebevraždu a čin se snažil fingoat tak, aby vypadal jako vražda. Důvodem k tomuto jednání byla snaha netraumatizovat své blízké a vzbudit větší lítost u dívky, kterou platonicky miloval.

Případ se od počátku jevil jako pokus o vraždu. Pavel K. byl z Vltavy vytažen v pondělí ráno a převezen do nemocnice. Podle lékařky byl ve stavu bezprostředního ohrožení na životě. V oblasti břicha měl tři hluboké bodné rány vedené přes oděv. S ohledem na charakter zranění lékařka variantu, že by si ublížil sám, uvedla jako nepravděpodobnou. Při ohledání místa činu byla ve vodě nalezena pánská bunda s doklady a následně také otevřený mobilní telefon. Další důkladné prohledání řeky nebylo kvůli nepříznivým podmínkám možné. Pavel K. byl po činu krátce vyslechnut v nemocnici. Ve své výpovědi uváděl, že po pátečním firemním večírku, kterého se zúčastnil, odešel sám přes náplavku a během cesty ztratil klíče, které se následně vydal hledat v pondělí ráno. Klíče našel, ale všiml si sedícího muže, který vypadal, že není v pořádku. V okamžiku, kdy se k němu přiblížil, vytáhl tento muž bez jediného slova nůž a vbodl mu jej třikrát do břicha. Následně mu odcizil batoh a utekl a zraněný Pavel K. spadl do vody. Podobu muže nebyl schopen blíže popsat. Při výpovědi odmítl tvrzení, že by si poranění způsobil sám. Kriminalisté pracovali s verzí vraždy i sebevraždy. Skutečnost, která výrazně nasvědčovala pokusu o sebevraždu, byla přítomnost Pavla K. na náplavce v pondělí ráno. Vzhledem k faktu, že se měl tou dobou účastnit důležité pracovní schůzky a také k jeho pracovní spolehlivosti, bylo nepravděpodobné, že by vyrazil hledat klíče právě v tento čas. Navíc neexistovaly žádné okolnosti, které by potvrzovaly přítomnost jakéhokoliv pachatele na místě činu v konkrétní čas. Další skutečností, která svědčila spíše pro sebevraždu, byl vypnutý mobilní telefon. Zvláštností bylo také to, že se našel v řece. K těmto nejasnostem však Pavel K. neměl žádné vysvětlení. Verzi, která čin uváděla jako pokus o vraždu, potvrzovala chybějící zbraň a reakce blízkých osob Pavla K., které vylučovaly, že by měl k sebevraždě nějaký důvod. Pavel K. byl podle všech dostupných informací nekonfliktní, spolehlivý muž s dobrým pracovním postavením, neměl žádné problémy v osobním životě a neměl žádný stálý vztah. Kriminalisté se rozhodli důkladně prověřit veškeré aspekty případu a další výslechy Pavla K. odložit až do doby, kdy bude propuštěn z nemocnice. Tato strategie se jim vyplatila. Z následného vyšetřování vyplynulo, že Pavel K. byl platonicky

zamilován do své starší kolegyně Věry S., se kterou měl velmi dobrý přátelský vztah, jež ale nepřekračoval pracovní rovinu. Pavlu K. byla známá i skutečnost, že Věra S. měla stálého přítele. Zásadní byla skutečnost, že Věra S. měla v práci končit a stěhovat se do Plzně. Z toho byl údajně poškozený smutný. Z počítače poškozeného se kriminalisté dozvěděli, že občas trpěl depresivními náladami. Po propuštění z nemocnice, přibližně měsíc po činu, vyšetřovatelé znovu vyslechli poškozeného Pavla K. a kladli při výslechu důraz na jeho morálku. Pavel K. nejprve svou původní výpověď potvrdil, nakonec ji ale změnil a přiznal, že chtěl spáchat sebevraždu. Podnětem k jeho činu bylo stěhování Věry S. do jiného města. Za myšlenky na sebevraždu se styděl, nechtěl traumatizovat své okolí a zároveň chtěl vzbudit větší lítost u Věry S., proto se rozhodl svůj čin zinscenovat jako vraždu. Původně jej chtěl spáchat hned v pátek po firemním večírku, ale ztratil odvalu a čin uskutečnil až v pondělí ráno. Aby byla inscenace loupežné vraždy důvěryhodná, zahodil do řeky peněženku, batoh, bundu a následně i nůž, se kterým při činu zacházel v pletených rukavicích, aby nezanechal otisky. Pavel K. vypověděl, že až po skoku do ledové vody si uvědomil, že chce žít. Protože měl v kapse mobil, chtěl si jím zavolat pomoc, ale mobil byl nefunkční, tak jej zahodil. Zachránili ho až lidé, kteří zaslechli jeho volání o pomoc.

To, že Pavel K. chtěl spáchat sebevraždu, jeho okolí velmi překvapilo. Kriminalisté v tomto případě postupovali velmi důsledně, pečlivě zvážili okolnosti činu, stav Pavla K. a s výsledkem počkali až do jeho zotavení. Díky tomu se jim podařilo správně posoudit čin a případ uzavřít jako sebevraždu, přestože z počátku čin působil jako vražda.¹⁹⁷

6.2 Pod schodištěm

Případ Miloslava Š., který byl nalezen mrtvý ve schodišťové šachtě, a který kriminalisté posuzovali z pohledu vraždy i sebevraždy, byl nakonec vyřešen jako sebevražda. Případ vyzdvihuje význam důsledné práce kriminalistů na místě činu, kteří musí i v případě, že se čin jeví jako jistá sebevražda, prověřit veškeré skutečnosti, spolupracovat se znalci a objasnit motiv, aby jej mohli za sebevraždu prohlásit. V případech pádů z výšky je důležitý znalecký posudek z oboru forenzní biomechaniky.

Miloslav Š. byl sousedem nalezen mrtvý na podlaze pod schodištěm, v tzv. schodišťové šachtě bytového domu. Pod jeho tělem byla zratelná kaluž krve. Kriminalisté na místě činu provedli důkladné ohledání, z kterého vyplynulo, že jedinou přístupovou cestou do domu, byly vchodové dveře, jež byly v době příjezdu kriminalistů uzamčené. Schodiště v domě stoupalo

¹⁹⁷ MAREŠ, Josef. Loupežná vražda, nebo sebevražda? *Kriminalistický sborník*, 2007, č. 3, s. 6-10.

vzhůru podél obvodových stěn, a tak uprostřed tvořilo tzv. schodišťovou šachtu, která vede od nejvyšších pater až dolů, kde na podlaze leželo tělo Miloslava Š. Z vnitřní strany bylo schodiště lemováno zábradlím. Kriminalisté prověřovali verzi vraždy i sebevraždy. Již od počátku ale veškeré stopy poukazovaly spíše na sebevraždu, přesto bylo nutné ji beze všech pochybností potvrdit. Pro sebevraždu svědčila zejména neexistence stop zápasu na těle a na místě činu, soudní pitva, která jako příčinu smrti potvrdila pohmoždění mozku v důsledku pádu z velké výšky, domácí oblečení muže a nález zdravotnické dokumentace v bytě poškozeného. Dokumentace u muže popisovala depresivní poruchu a potvrzovala informaci, že se muž již v minulosti o sebevraždu pokusil. Z následného vyšetřování a výslechu svědků vyplynul motiv činu, kterým bylo ukončení vztahu ze strany jeho přítelkyně. Sebevraždu bylo nutné podložit znaleckým posudkem z oboru forenzní biomechaniky, který byl proveden na základě údajů uvedených v protokolu z ohledání místa činu. Znalci konstatovali čin jako spontánní pád bez cizího zavinění, který byl proveden tak, že muž přešel zábradlí schodiště ve třetím patře, kde byl jeho byt, otočil se čelem k zábradlí, pustil se a spadl do šachtového prostoru schodiště.¹⁹⁸

6.3 Pod okny

Případ Vlasty K., který byl původně uzavřen jako sebevražda, po osmi letech kriminalisté znovu přešetřili a prokázali ho jako vraždu. Případ byl správně vyhodnocen jen díky anonymnímu dopisu, který byl napsán na základě výpovědi očitého svědka činu, který donutil kriminalisty znovu se jím zabývat. Případ opět poukazuje na význam pečlivé práce kriminalistů na místě činu a při jednotlivých vyšetřovacích úkonech, protože zanedbání takové práce může vést ke špatnému posouzení případů a k nepotrestání pachatele. V tomto případě měli kriminalisté štěstí a tzv. „dostali druhou šanci“. Pečlivou a náročnou prací se jim nakonec i po osmi letech povedlo trestný čin vraždy prokázat a usvědčit pachatele.

Vlasta K. byla v časných ranních hodinách nalezena ležící na ulici pod okny svého bytu. Na místo byla zavolána policie, která místo činu zběžně ohledala. Do protokolu jako důvod ohledání uvedla sebevraždu poškozené. Dokumentace byla velmi krátká a nebyla příliš detailní. Výslech syna Pavla K. byl učiněn také velmi zevrubně a jeho výpověď nebyla nijak ověřena. Uvedl, že se vrátil domů z hospody kolem půlnoci a že jej vzbudili až kriminalisté při vyšetřování činu. Teprve v tu chvíli si všiml, že jeho matka není doma. I přesto, že na místě činu byly detaily, které tomu odporovaly, jako například fakt, že žena měla na sobě denní oblečení, okno bytu bylo

¹⁹⁸ STRAUS, Jirí a Josef MAREK. Skok nebo pád? *Kriminalistický sborník*, 2004, č. 5, s. 17-19.

přivřeně nikoliv otevřeně, byla přes něj roztažena záclona a ani nebyl objasněn motiv činu, byl případ odložen jako sebevražda.

Znovu jej kriminalisté otevřeli až na podnět anonymního dopisu po osmi letech. V dopise bylo uvedeno, že Pavel K. po návratu z hospody donutil matku, aby umývala okna zvenčí a při této činnosti ji z okna úmyslně vystrčil. Z následného vyšetřování vyplynulo, že anonymní dopis napsal spoluvězeň Ludvíka P., očitého svědka události. Ludvík P. byl kamarád Pavla K., se kterým byl v onen večer v hospodě, a následně s ním šel k němu domů. Na základě jeho výpovědi, kterou kriminalisté důkladně prověřili, vyšlo najevo, že Pavel K. svou matku, se kterou žil v bytě sám, již delší dobu týral a choval se k ní agresivně. Ten večer, kdy se Pavel K. a Ludvík P. spolu vrátili z hospody, ji donutil mýt okna zvenku a během této činnosti do ní oběma rukama úmyslně strčil. Ludvík P. po tomto činu z domu utekl a nikdy proti Pavlu K. nevypovídal, protože z něj měl strach. Svědectví Ludvíka P. bylo potvrzeno i znaleckou expertízou z odvětví forenzní biomechaniky, která byla provedena na základě protokolu o ohledání místa činu a plánu domu. Znalec konstatoval nepravděpodobnost verze, ve které by Vlasta K. z okna aktivně vyskočila sama. Ani znalci z oboru psychologie a psychiatrie neuvádí sebevraždu poškozené vzhledem k její osobnosti jako pravděpodobnou. I přes náročnost vyšetřování a časový odstup dokázali kriminalisté pečlivou prací přešetřit údajnou sebevraždu a prokázat ji jako vraždu.¹⁹⁹

6.4 Na stromě

Případ mladého páru se na první pohled jevil jako společná sebevražda spáchaná oběšením, ale po důkladném ohledání místa činu a za velkého přispění vyšetřovacího experimentu byla zjištěna účast chlapce na sebevraždě dívky a jeho následná sebevražda.

Oba mladí lidé Petr A. a Renata S. byli nalezeni oběšeni na jedné větvi stromu. Oba viseli nad zemí a na stejném laně, které bylo okolo větve omotáno třemi vzájemně propletenými závity. Na každém jeho konci viselo ve smyčce jedno tělo. Při ohledání místa činu byl nalezen automobil, který byl však v takové vzdálenosti od stromu, že by jej nebylo možné použít jako prostředek ke spáchání činu. Uvnitř něj však byly nalezeny dokumenty svědčící o motivu činu a také z něj pocházelo tažné lano, které posloužilo k činu a rezervní pneumatika. Pneumatika, kterou kriminalisté našli opřenou u stromu, byla při činu použita jako podložka pod nohy. Oba mladí lidé byli nezaměstnaní, svobodní a Petr A. neměl ve svém okolí příliš dobrou pověst. Kriminalisté pracovali se třemi verzemi případu. První verzí byla vražda s následnou sebevraždou, druhou byla

¹⁹⁹ VALERÍÁN, Luboš a Igor DVORÁČEK. Okna na onen svět. *Kriminalistický sborník*, 2013, č. 2, s. 15-21.

sebevražda s účastí druhé osoby a její následná sebevražda, třetí byla společná sebevražda obou osob. Tyto verze musely být důkladně prověřeny jak při ohledání na místě činu, tak vyšetřovacím experimentem, který výrazně pomohl k vyřešení případu. Na stromě byla odřená kůra, která odpovídala znečištění, které měl na rukách a oblečení Petr A. V kapse dívky se našel dopis na rozloučenou s podpisy obou mladých lidí. Přestože veškeré důkazy nasvědčovaly tomu, že spáchaný čin byl společnou sebevraždou, bylo nutné prokázat průběh činu. Kriminalisté nejdříve vyšetřovacím experimentem zjišťovali, zda po odříznutí jednoho těla z provazu, zůstane druhé tělo viset na stromě. Tělo Petra A. bylo odříznuto. I po takovém odlehčení provazu, díky trojnásobnému závitů lana, zůstalo tělo dívky viset na stromě. Bylo tedy prokázáno, že dívka byla pověšena první a až následně chlapec. Tuto teorii potvrdil i vyšetřovací experiment, který prokázal, že dívka by sama nemohla dosáhnout na žádnou podložku, ze které by bez cizí pomoci mohla sebevraždu spáchat. Kriminalisté dalším experimentem vyšetřovali, jakou roli v případě měla pneumatika. Vyšetřováním bylo zjištěno, že chlapec nejprve nějakým způsobem pomohl do smyčky dívce a následně za pomoci pneumatiky opřené o strom oběsil sám sebe. Vraždu žádný z důkazů nepotvrdil. Soudní pitva konstatovala v obou případech jako příčinu smrti oběšení a stopy, které by svědčily o násilí či o zápasu nebyly na žádném z těl nalezeny. Kriminalisté odhalili i motiv činu, kterým byla především tíživá finanční situace, nezaměstnanost a nepochopený vztah mladého páru okolím. Tento případ vyzdvihuje význam vyšetřovacího experimentu, díky kterému byli kriminalisté v původně nejasném případě schopni zjistit průběh činu a dokázat, co se na místě činu odehrálo.²⁰⁰

6.5 Oběšena v bytě

Případ oběšené ženy vypadal jako sebevražda a kriminalisté až po náhodném zjištění určitých významných skutečností začali čin vyšetřovat jako vraždu. Provedli opakovaně ohledání místa činu a nakonec se jim podařilo čin prokázat jako vraždu. Tento případ ukazuje, jak významným úkonem je v případech vyšetřování vražd a sebevražd ohledání místa činu a jak je důležité vykonat ho důsledně a pečlivě.

V ranních hodinách volala na policii matka oběti, že se nemůže dostat do bytu své dcery, ve kterém pláče její malá vnučka. Matka oběti oznámila, že ji přes veškerou snahu nikdo neotevřívá. Po zásahu policie na místě činu a otevření bytu, byla uvnitř nalezena oběšená žena a plačící dítě. Místo činu na první pohled vypadalo, jako by žena spáchala sebevraždu. Žena byla oběšena na

²⁰⁰ VALERIÁN, Luboš a Radmila STAVINHOVÁ. Sebevražda, účast na sebevraždě a nebo vražda s následnou sebevraždou? *Kriminalistický sborník*, 2004, č. 2, s. 16-21.

provaze, její tělo viselo ve vzduchu a pod ní se nacházela převrácená židle. Následnými výslechy kriminalisté zjistili, že žena motiv k sebevraždě bezesporu měla. Byla rozvedená, její životní situace byla neutěšená, její bývalý manžel bydlel v zahraničí a spolu s ním i jejich druhá společná dcera. Kriminalisté se zaměřili na verzi o sebevraždě natolik, že provedli pouze zběžné ohledání místa činu. To, že bývalý manžel svou ženu navštívil den před nálezem těla a že se nejspíš v bytě poškozené pohádali, zjistili kriminalisté až o několik dní později a pouze náhodou. Po této informaci došlo k dalšímu a důkladnějšímu prohledání místa činu i detailním výslechům a čin byl nakonec prokázán jako trestný čin vraždy.²⁰¹

6.6 Manželé Stodolovi

Případ sériových loupežných vražd, které spáchali manželé Stodolovi, je jedním z odstrašujících případů české kriminalistiky, který výrazně poukázal na nedůslednost kriminalistů a soudních lékařů při ohledání míst činu, těl obětí i při následujících úkonech. Manželé Stodolovi v průběhu jednoho roku spáchali celkem osm vražd starších lidí a dopustili se i dalších násilných napadení. Vraždy inscenovali jako sebevraždy či jako jiné okolnosti a stejným způsobem případy zpočátku vyšetřování posuzovali i kriminalisté. Až následně po důkladném přešetření činů bylo dokázáno, že jde o vraždy a manželé byli usvědčeni a odsouzeni.

Manželé si vybírali osoby starší, které zpravidla trpěly nějakými zdravotními problémy. V prvním případě, kdy zinscenovali vraždu jako sebevraždu, místo činu po uškrcení oběti zapálili. Čin byl posouzen jako smrt uhořením i přesto, že lékař našel na těle oběti tržné rány. Zásadním pochybením bylo také přehlédnutí zlomené jazyky, které svědčí o rdoušení či škrcení. Po zjištění, že oběť měla motiv, protože její vztahy s rodinou nebyly uspokojivé a svědci potvrdili, že během svého života prohlašovala, že raději majetek podpálí, než aby ho zdědily její děti, uzavřeli kriminalisté případ jako sebevraždu. Další inscenaci sebevraždy manželé provedli po uškrcení dvou obětí kabelem od lampičky. Vraždu inscenovali jako sebevraždu otravou plynem, na místě činu otevřeli kohoutky od plynového vařiče a obětem rozvázali původně svázané ruce. I v tomto případě se kriminalisté a soudní lékař dopustili pochybení. Případ uzavřeli jako sebevraždy, přestože na krku obětí musely být znatelné stopy škrcení a znalci uvedli jako nepravděpodobné, aby uniklé množství plynu, bylo smrtelné. Zároveň se na místě činu našly nedopalky cigaret, i když oběti byly nekuřáci a celý čin měl charakter loupežného motivu. Další ze svých obětí manželé uškrtili v kuchyni a následně čin naaranžovali na půdě domu jako sebevraždu oběšením.

²⁰¹ PROTIVINSKÝ, Miroslav a Karel KLVANĀ. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007, s. 81-82.

Kriminalisté opět od začátku pracovali s verzí sebevraždy, přestože při ohledání byly v kuchyni nalezeny brýle oběti, bez kterých by se oběť z důvodu silných dioptrií na půdu sama nedostala. Soudní lékař, který nebyl přítomný na místě činu, v posudku konstatoval, že příčinou smrti bylo oběšení a že stopy násilí, které jsou nalezeny na těle oběti, mohly vzniknout v důsledku pádu na zem po přetržení lana. Další inscenací bylo podřezání, při kterém pachatelé položili oběť do vany s vodou a na záěstí ji vytvořili řezné rány příznačné pro sebevraždu.²⁰² Ke zvratu v této kauze došlo až po roce, sebevraždy byly přešetřeny jako vraždy a následně manželům dokázány. Zároveň, když celý případ převzali zkušení kriminalisté, dostali za úkol přezkoumat mnoho starších vytypovaných případů a ověřit, zda jsou posouzeny správně.²⁰³

Je neuvěřitelné, že došlo k takovému množství pochybení ze strany kriminalistů a soudních lékařů, které vedlo k mylnému posouzení velkého množství případů. Kauza Stodolových opět poukazuje na to, jak důležitá je pečlivá práce kriminalistů při ohledání místa činu, jak jsou důležité veškeré detaily a že je nutné nedat na první dojem, který se na místě činu nabízí. Zároveň bylo prokázáno, jak významná je přítomnost znalců z odvětví soudního lékařství na místě činu a jejich spolupráce s kriminalisty.

6.7 Zastřelen vlastní zbraní

Případ zastřeleného muže, který na první pohled vypadal jako sebevražda, včetně podvržených důkazů nalezených na místě činu, kriminalisté po důkladném vyšetřování dokázali, že to byla vražda a odhalili vraha.

Zastřelený muž byl nalezen svým malým synem, jak sedí na židli ve svém domě. Vedle něj byla položena jeho vlastní lovecká zbraň a dopis na rozloučenou. Soudní pitvou bylo zjištěno, že výstřel byl veden z bezprostřední blízkosti. Až po následném vyšetřování vyšlo najevo, že čin spáchal z osobních důvodů bývalý přítel mužovi dcery Štěpán K., který nejprve ukradl oběti jeho loveckou zbraň a následně ji usmrtil střelbou z blízka, aby navodil dojem sebevraždy. Na místě vytvořil jako podvrženou stopu dopis na rozloučenou. Kriminalisté případ vyšetřili velmi důsledně. Určitou roli jistě hrálo také to, že po případech manželů Stodolových, je na pečlivé ohledání místa činu v případech, které se jeví jako sebevražda, kladen větší důraz.²⁰⁴

²⁰² Jaroslav Stodola a Dana Stodolovi. *kriminalistika.eu* [online]. [cit. 27.04.2021]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/muzeumzla/stodola/stodola.html>.

²⁰³ Stodolovi obžalovaní ze série vražd stanou dnes před soudem. *epravo.cz* [online]. [cit. 27.04.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stodolovi-obzalovani-ze-serie-vrazd-standou-dnes-pred-soudem-25042.html?mail>.

²⁰⁴ Marně fingoval vraždu jako sebevraždu. *třebíčský.deník.cz* [online]. [cit. 27.04.2021]. Dostupné z: <https://třebický.deník.cz/zlociny-a-soudy/sebevrazda-ne-byla-to-vrazda-20140524.html>.

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo přiblížit specifika vyšetřování případů vražd, které se jeví jako sebevraždy, a upozornit na odlišnosti těchto inscenací a skutečných sebevražd. Jednotlivé kapitoly jsem pro lepší orientaci v problematice uvedla obecnou metodikou a až následně se zabývala jejími specifiky a typickými skutečnostmi pro konkrétní případy.

Samotnou diplomovou práci jsem rozdělila na šest kapitol, do kterých jsem vybrala pouze ty složky metodiky vyšetřování trestných činů, které byly z hlediska zaměření mé práce nejvýznamnější. Tedy ty, které jsou zásadní pro odlišení vraždy od sebevraždy. První kapitola, ve které se věnuji charakteristice pojmů vražda a sebevražda, slouží jako teoretický základ pro další kapitoly, které se zabývají konkrétními částmi metodiky. Těmi jsou typické způsoby páchání těchto činů, konkrétní vyšetřovací úkony kriminalistů, a především kriminalistické stopy na místě činu a na těle oběti. Kriminalistickým stopám patří největší část mé práce. Snažila jsem se je systematicky roztřídit, detailně je rozebrat, poukázat na jejich rozdíly u vražd a sebevražd a následně vyzdvihnout ty, které jsou významné v případech, kdy pachatel svůj čin inscenuje jako sebevraždu. V závěrečné části doplňuji svou práci o konkrétní příklady skutečných případů. Ty jsem vybírala účelně tak, abych jimi mohla doplnit teoretické kapitoly.

Svou prací jsem chtěla upozornit na to, jak úzká je hranice mezi vraždou a sebevraždou z hlediska vyšetřování a jak drobné skutečnosti je od sebe často odlišují. Z toho důvodu je potřeba, aby kriminalisté přistupovali ke každému případu, který na první pohled vykazuje známky sebevraždy, jako k vyšetřování vraždy. Takto musí postupovat až do okamžiku, kdy je beze všech pochybností vyloučena vyšetřovací verze, která předpokládá vraždu, a na základě všech zjištěných stop a jiných důkazů je prokázáno, že spáchaný čin byl sebevraždou. Právě počáteční chybné posouzení situace má často vliv na celé vyšetřování. Vzhledem ke všem skutečnostem se domnívám, že úspěch kriminalistů při vyšetřování závisí převážně na jejich důslednosti. Čím pečlivější práci odvedou od ohledání činu až po výslechy svědků, tím větší je pravděpodobnost, že případ bude správně posouzen a případný pachatel spravedlivě potrestán. Vzhledem k tomu, že trestný čin vraždy zasahuje do lidského života, měla by práce kriminalistů v takových případech být prostá jakémukoliv pochybení. Po prostudování teorie a jednotlivých kauz jsem došla k závěru, že k chybnému posouzení většiny případů dochází především právě z důvodu nedůsledné práce.

Zpravidla se však jedná o případy staršího data. To mě vede k úvaze, že se tato situace neustále zlepšuje, přičemž toto zlepšení přisuzuji novým technologiím a modernějšímu vybavení,

kteřé kriminalistům umožňuje důkladnější a detailnější ohledání místa činu a vyhodnocování jednotlivých stop.

Pro psaní diplomové práce jsem zvolila metodu analýzy odborné literatury, článků v odborných časopisech, zákonů a důvodových zpráv, kterou jsem doplnila konkrétními příklady z praktické kriminalistické činnosti.

Cílem mé práce bylo přiblížení charakteristických rysů případů, kdy pachatel předstírá, že jde o sebevraždu oběti, a vytvoření určitého souhrnného doplnění metodiky vyšetřování vražd o problematiku, která mi v kriminalistické literatuře chyběla. Myslím, že se mi ji povedlo přehledně uspořádat do jednotlivých kapitol tak, aby mohla sloužit i dalším zájemcům o toto téma. Vzhledem k tomu se domnívám, že cíl mé diplomové práce byl z velké části splněn.

Přesto je nutné zdůraznit, že metodika vyšetřování jednotlivých trestných činů, zejména vražd, se vyznačuje poměrně velkou dynamikou a proměnlivostí v čase. Každý případ je jedinečný a stejně jako se zlepšují podmínky kriminalistů, včetně modernizace vybavení, a navyšují se jejich zkušenosti, tak se posouvá a proměňuje i chování pachatelů. Na závěr tedy musím konstatovat, že samotná metodika, jakkoliv důkladně zpracovaná, kriminalistům k řešení případů nestačí, a je jí nutné brát především jako podpůrný a doporučený postup, který je nutné doplnit o vlastní iniciativu, zkušenosti a logické myšlení.

Seznam použitých zdrojů

1 Seznam použité literatury

BÁRTA, Bohumil, Josef POLÁČEK a Jiří POUPĚ. *Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí*. Praha: Universita Karlova, 1968.

DOGOŠI, Michal a Jiří HRBEK. *Soudní lékařství pro policisty a vyšetřovatele*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1997. ISBN 80-85981-53-X.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-236-3.

KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezm. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999. ISBN 80-7251-023-1.

KONRÁD, Zdeněk a Viktor PORADA. *Metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů*. Praha: Armex, 1996.

KOUTEK, Jiří a Jana KOCOURKOVÁ. *Sebevražedné chování*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-349-9.

KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-059-8.

MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4580-0.

MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-878-9.

MUSIL, Jan a kol. *Kriminalistika: učebnice pro studující práv*. 4., v NV 3., podstat. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Naše vojsko, 1990.

MUSIL, Jan a kol. *Kriminalistika: vybrané problémy teorie a metodologie*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2001. ISBN 80-7251-080-0.

PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-038-3.

PROTIVINSKÝ, Miroslav a Karel KLVAŇA. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007. ISBN 978-80-86795-50-8.

RYBÁŘ, Miroslav a kol. *Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult)*. Plzeň: Nava, 2008. ISBN 978-80-7211-275-3.

STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. ISBN 80-7251-194-7.

STRAUS, Jiří a Viktor PORADA. *Teorie, metody a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-666-8.

STREJC, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. Praha: Karolinum, 1991.

STREJC, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. V Praze: C.H. Beck, 2000. ISBN 8071793647.

ŠTEFAN, Jiří a Jan MACH. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0931-7.

TESAŘ, Jaromír. *Soudní lékařství pro právníky*. Praha: Orbis, 1958.

2 Odborné články

DOGOŠI, Michal. Střelná poranění. *Kriminalistika* [online]. 2005, č.1. [cit. 27.4.2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>.

HESS, Ladislav. K významu paměťové stopy. *Kriminalistika* [online]. 2003, č.4. [cit. 27.4.2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>.

KLIMUS, František a Zdeněk KREJČÍ. Zamyšlení nad posuzováním násilné smrti. *Kriminalistický sborník*, 2013, č. 4.

KNÍŽÁTEK, Miroslav. Nevyjasněné okolnosti smrti šampiona. *Kriminalistický sborník*, 2007, č. 3.

MAREŠ, Josef. Loupežná vražda, nebo sebevražda? *Kriminalistický sborník*, 2007, č. 3.

MATOUŠEK, Vladimír. Sebevražda střelnou zbraní. *Kriminalistický sborník*, 2004, č. 2.

MATOUŠEK, Vladimír. Sebevražda utonutím. *Kriminalistický sborník*, 2004, č. 5.

PORADA, Viktor a Jiří STRAUS. Kriminalistická stopa. *Kriminalistika* [online]. 1999, č. 3. [cit. 27.4.2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>.

STRAUS, Jiří a Josef MAREK. Skok nebo pád? *Kriminalistický sborník*, 2004, č. 5.

VALERIÁN, Luboš a Igor DVOŘÁČEK. Okna na onen svět. *Kriminalistický sborník*, 2013, č. 2.

VALERIÁN, Luboš a Radmila STAVINHOVÁ. Sebevražda, účast na sebevraždě a nebo vražda s následnou sebevraždou? *Kriminalistický sborník*, 2004, č. 2.

3 Seznam použitých internetových zdrojů

HENDRYCH, Dušan. *Právníký slovník* [online]. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009 [cit. 27.4.2021]. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1. Dostupné z <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhf64zrguxhgzlcmv3hey12mrqq#>

Jaroslav Stodola a Dana Stodolovi. *kriminalistika.eu* [online]. [cit. 27.04.2021]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/muzeumzla/stodola/stodola.html>

Marně fingoval vraždu jako sebevraždu. *třebíčský.deník.cz* [online]. [cit. 27.04.2021]. Dostupné z: <https://trebicky.denik.cz/zlociny-a-soudy/sebevrazda-ne-byla-to-vrazda-20140524.html>.

Sebevraždy. *ČSÚ. Český statistický úřad* [online]. [cit. 27.4.2021]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/sebevrazdy_zaj.

Stodolovi obžalovaní ze série vražd stanou dnes před soudem. *epravo.cz* [online]. [cit. 27.04.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stodolovi-obzalovani-ze-serie-vrazd-stanou-dnes-pred-soudem-25042.html?mail>

4 Seznam použitých právních předpisů

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník [online]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqga4v6nbql5shu&rowIndex=0#>

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování

Abstrakt

Metodika vyšetřování specifických případů vražd (se zaměřením na případy, v nichž pachatel předstírá, že jde o sebevraždu oběti)

Diplomová práce se zabývá metodikou vyšetřování vražd a sebevražd, především typickými způsoby páčání těchto činů, typickými a rozdílnými stopami na těle oběti a na místě činu a okolnostmi, které pachatele mohou vést k inscenacím sebevražd. Práce také poukazuje na specifika jednotlivých vyšetřovacích úkonů.

Cílem práce není vytvořit souhrnnou obecnou metodiku vyšetřování případů vražd, ale upozornit na specifika, která jsou charakteristická pro vyšetřování vražd, které se jeví jako sebevraždy, a odlišit tyto inscenace od skutečných sebevražd.

Diplomová práce se skládá ze šesti kapitol. První kapitola se zabývá definicí a charakteristikou pojmů vražda a sebevražda z pohledu trestního práva a kriminalistiky. Druhá kapitola se věnuje okolnostem, které pachatele vražd vedou k následným inscenacím sebevražd. Ve třetí kapitole jsou uvedeny typické způsoby páčání vražd a sebevražd. Jádro celé diplomové práce tvoří čtvrtá kapitola, která se zabývá kriminalistickými stopami na těle oběti a na místě činu. Kapitola obsahuje nejen podrobný přehled typických a rozdílných stop vyskytujících se v případech vražd a sebevražd, ale i nejčastější podvržené stopy v případech inscenací. Pátá kapitola rozebírá jednotlivé vyšetřovací úkony a zaměřuje se na odlišnosti případů vražd a sebevražd. V závěrečné kapitole je teoretická část práce doplněna o konkrétní příklady z kriminalistické praxe.

Klíčová slova: trestný čin, vražda, sebevražda, metodika vyšetřování, kriminalistické stopy

Abstract

Methodology of investigating specific homicides (focused on staged suicides)

This diploma thesis deals with the methodology of investigating homicides and suicides, it determines the common and divergent traces left on a victim's body as well as on a crime scene and examines circumstances which motivate a perpetrator to stage a suicide. Last but not least, the thesis describes specific features of individual investigative acts.

The aim of the thesis is not to bring a summary of the methodology of homicide investigation but it aims to draw the attention to the procedures typical for the investigation of murders which appear to be suicides and describes the ways how to distinguish staged suicides from the real ones.

The thesis consists of six chapters. The first three chapters sum up the definitions of the terms homicide and suicide in criminal law and criminology, examine the circumstances prompting a murder perpetrator to stage a suicide, and describe the typical ways of committing homicides and suicides. The fourth chapter, which examines the important traces left on a victim's body and a crime scene, forms the core of the thesis. It brings the overview of the common and divergent traces in homicide and suicide cases and also the most frequently manipulated and faked traces in staged cases. The following chapter analyses the individual investigative acts and focuses on the differences between homicide and suicide case investigations. The theoretical parts of this thesis are illustrated by specific examples of the real criminal cases in the final chapter.

Key words: crime, homicide, suicide, methodology of investigating, criminological traces